

PROTOCOL PER A LA PREVENCIÓ I ACTUACIÓ EN CAS D'ABUSOS SEXUALS A MENORS

DIÒCESIS DE MALLORCA

Sumari

1. INTRODUCCIÓ	5
2. PROTOCOL	8
2.1. Finalitat del protocol	8
2.2. Aprovació del protocol	9
2.3. Què és un protocol de prevenció i actuació	9
3. SOBRE L'AGRESSIÓ SEXUAL	10
3.1 Agressió sexual	10
3.2 La víctima	10
3.3. Victimari o agressor	11
3.4 Tipus d'agressions sexuals	11
4. MARC JURÍDIC	12
4.1 Marc legislatiu civil	12
4.2 Marc legislatiu canònic	13
5. SISTEMES DE PREVENCIÓ	16
5.1. Selecció de personal i col·laboradors	16
5.2 Oficina de protecció del Menor. Comissió diocesana de tècnics qualificats, si s'erigeix.	18
5.3 Programa de formació contínua per a la protecció de menors	19
5.4 Codi de bones pràctiques	20
6. DETECCIÓ DE L'AGRESSIÓ SEXUAL: OBSERVACIÓ I ESCOLTA DELS MENORS	23
6.1 Indicadors específics	23
A. Físics	23
B. De comportament	23
C. Indicadors sexuals	24
6.2 Indicadors inespecífics	25
6.3. Revelació de l'abús	25
A.Com cal actuar davant la revelació de l'abús?	26
B.Quines obligacions tenim després de la revelació d'un abús?	27
6.4 Procediment en cas d'abusos	29
7. ANNEXOS	31
7.1 ANNEX I	31
7.2 ANNEX II	33
7.3 ANNEX III	36
7.4 ANNEX IV	45
7.5 ANNEX V	50
7.6 ANNEX VI	56
7.7 ANNEX VII	59

1. INTRODUCCIÓ

En conformitat amb la voluntat expressada pel Papa Francesc, la normativa establerta en el Codi de Dret Canònic i en altres documents pontificis, i amb el que indiquen el Dicasteri per a la Doctrina de la Fe i la Conferència Episcopal Espanyola en relació amb la recepció i actuació a les Diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa per denúncies per casos d'agressió sexual a menors,¹ hem d'establir a nivell de les diòcesis un Protocol d'actuació i codi ètic de bones pràctiques a manera de programa de compliment normatiu per a aquest tipus de casos. El present protocol s'ha elaborat conjuntament per les Diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa.

A la Diòcesi de Mallorca existeixen camps de pastoral evangelitzadora i educativa, on els menors tenen un paper preponderant. Aquests camps de pastoral presenten distints nivells de persones físiques i jurídiques, així com de col·laboració, que poden agrupar-se en:

a) Persones físiques i jurídiques amb un vincle canònic amb la Diòcesi de Mallorca

1. Persones jurídiques: parròquies, moviments, centres de formació i col·legis diocesans (en tant que obres de la Diòcesi), delegacions episcopals o diocesanes, Càritas, fundacions canòniques diocesanes, associacions públiques de fidels i totes les persones jurídiques subjectes a l'autoritat del bisbe diocesà.

2. Persones físiques: preveres, diaques, seminaristes, professorat de religió, responsables de pastoral a les escoles, catequistes, voluntaris, i qualsevol fidel laic que gaudeixi d'alguna dignitat, ofici o funció dins la Diòcesi de Mallorca.

b) Persones físiques i jurídiques amb un vincle laboral amb el Bisbat de Mallorca. En aquest segon grup s'inclourien:

1. Vincle laboral directe: totes les persones que, en virtut d'un contracte laboral, presten serveis directament per compte del Bisbat/Diòcesi de Mallorca.

2. Vincle laboral indirecte: persones que presten serveis laborals a alguna de les persones jurídiques amb un vincle canònic amb el Bisbat/Diòcesi de Mallorca. (treballadors de parròquies, col·legis diocesans, fundacions canòniques diocesanes, Càritas, etc.).

Aquest protocol d'actuació i prevenció pretén ser una ajuda i un complement

¹ En aquest protocol, seguint les disposicions canòniques, el concepte de "menor" inclou sempre les persones que habitualment presenten un ús imperfecte de raó i aquelles persones a les quals el dret reconeix una tutela.

normatiu per a preveres, diaques, docents i totes les persones implicades en la pastoral diocesana, a més de treballadors dels centres i llocs on hi hagi tracte amb menors, que, per desconeixement en aquest afer, puguin sentir-se desorientades o incapaces de saber actuar davant possibles situacions d'aquest tipus, sense poder donar, per tant, una resposta adient al problema. Depenent del tipus de vincle amb la Diòcesi i de la naturalesa física o jurídica que tingui, se'n derivaran distints nivells o tipus de responsabilitats.

Aquest protocol d'actuació i prevenció pretén ajudar a la protecció dels menors i la promoció de la prevenció de l'agressió sexual, que ha de ser prioritat absoluta per a qualsevol organització, i més encara dins l'Església catòlica. L'ocultació o el fet de silenciar els casos d'agressió sexual infantil i de persones vulnerables només serveix per a perpetuar el dany causat a les víctimes i augmentar el risc que es produeixin més agressions. La tasca evangelitzadora de l'Església es pot veure entorpidida si no es posen tots els mitjans necessaris per a erradicar tot tipus d'abús dins i fora de l'àmbit eclesial.²

És essencial que s'adoptin mesures clares i transparents per a abordar els casos d'agressions a menors, i això inclou la cooperació plena amb les autoritats civils, així com l'adopció de polítiques clares i efectives per a la seva prevenció, la denúncia dels casos, la protecció de les víctimes i la sanció dels victimaris. És important també que tota institució eclesial se centri a proporcionar suport i atenció a les víctimes d'agressió sexual infantil, i garantir que, juntament amb les seves famílies, rebin l'ajuda i el tractament adequats per a recuperar-se de l'agressió que han sofert. En darrera instància, només a través d'un compromís ferm i sostingut amb la protecció dels menors es podrà garantir que no tornin a produir-se més agressions.

Quant a l'estructura, el protocol consta de set parts: una primera part destinada a definir què és aquest protocol, les seves finalitats; una segona part explicarà distints termes relacionats amb l'agressió sexual; una tercera part explicitarà quin és el marc jurídic del tema de les agressions sexuals a menors; una quarta part està destinada a proposar sistemes de prevenció dins l'àmbit de la Diòcesi de Mallorca; una cinquena part explicitarà els procediments per a la detecció de l'abús sexual a menors i persones vulnerables i com s'ha d'actuar davant la declaració d'un abús; un sisè punt s'encarregarà de definir quin és el marc legislatiu actual tant civil com canònic; per acabar amb un setè punt on s'introdueixen una sèrie d'annexos de caire pràctic per a l'ús de les distintes instàncies i dels òrgans diocesans.

La pretensió general d'aquest protocol és la prevenció i la protecció davant les agressions sexuals a menors; però també cerca proposar i dissenyar estratègies

² Benet XVI, a la carta als catòlics d'Irlanda, afirma que "els abusos han enfosquit la llum de l'Evangeli com no ho havien aconseguit ni tan sols segles de persecució" (Benet XVI, Carta pastoral als catòlics d'Irlanda, 2010).

que eliminin tot comportament d'abús de poder, la humiliació, la degradació i tants d'altres elements que per negligència o descurança s'introdueixen en la vida quotidiana, ja que l'Església ha de ser el referent dels drets de la dignitat i de la vida humana, del respecte mutu, de la bona convivència, evitant tot el que allunya l'ésser humà de ser-ho.

Cal afegir que aquest protocol, sobretot, es refereix a tots els delictes enumerats en el canó 1398 del Codi de Dret Canònic, que inclou no sols els clergues (bisbes, preveres i diaques), sinó també els membres d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, o qualsevol fidel laic que gaudeix d'alguna dignitat o duu a terme un ofici o una funció dins l'Església que ja s'han esmentat abans en virtut del vincle amb la Diòcesi.

Objectius

1. Prevenir l'agressió sexual als menors i als qui tenen habitualment un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el Dret reconeix la mateixa condició de tutela, establint criteris de selecció i de formació per als qui treballen o es relacionen amb ells, així com un codi ètic de conducta que reculli aquelles conductes que no es poden donar. A més, cerca la creació d'espais diocesans segurs per a aquestes persones davant possibles abusos o agressions.

2. Protocol·litzar la manera d'actuació començant per la detecció i la denúncia, procurant que la intervenció sigui immediata, ajustada sempre a les lleis civils i canòniques, i tractant de forma individualitzada tant el qui denuncia i la seva família com el denunciat i el seu entorn.

3. Reparar o restaurar el dany causat.

4. Ajudar que l'acusat (victimari) assumeixi la seva culpabilitat i la possible rehabilitació així com prendre i permetre que es prenguin les decisions que corresponguin d'acord amb el que estigui establert a la Llei respecte de les seves futures activitats.

Finalment, en vista a una acció conjunta d'actuació i prevenció, tots els protocols interns, reglaments o normes de bones pràctiques dels diferents òrgans físics i jurídics de la Diòcesi de Mallorca abans esmentats s'hauran d'elaborar basant-se en el present protocol i referint-s'hi. També cal dir que, com que és un instrument, necessitarà adaptacions, millores i introduir-hi qüestions a hores d'ara desconegudes.

2. PROTOCOL

2.1. Finalitat del protocol

Amb aquest protocol es pretén ajudar tots els preveres, diaques, educadors, agents de pastoral, etc., a saber actuar davant possibles casos d'agressió sexual que puguin donar-se a les parròquies, als centres de formació, institucions i altres àmbits de la pastoral diocesana en els quals hi hagi presència de menors o dels qui tenen un ús imperfecte de la raó. És una guia senzilla i clara que ofereix orientacions i procediments bàsics de prevenció i actuació davant les agressions sexuals a menors. L'objectiu final del protocol és crear un sistema de protecció integral de les persones, fomentant la cultura del bon tracte en les institucions religioses i creant entorns segurs per a les relacions humanes.

Amb aquest protocol, la nostra Diòcesi de Mallorca es compromet a:

- Promoure una col·laboració efectiva i immediata amb les institucions civils i les autoritats competents, cooperant en les activitats de prevenció i denúncia de les agressions.
- Iniciar, segons el cas, un procés penal de qualsevol agressió contra menors comesa a la Diòcesi de Mallorca per persones que, en conformitat amb el Codi de Dret Canònic, estiguin sotmeses a la seva jurisdicció.
- Rebre, escoltar i acompanyar els qui afirmen haver estat víctimes d'explotació, abús de qualsevol tipus o agressió sexual, així com les seves famílies.
- Oferir atenció pastoral adequada a les víctimes i les seves famílies, com també suport espiritual, mèdic, psicològic, terapèutic i legal adient.
- Garantir als acusats el dret a un judici just i imparcial, amb respecte a la presumpció d'innocència i als principis de legalitat/proporcionalitat entre el delicte i la pena.
- Remoure i suspendre dels seus càrrecs la persona condemnada per haver abusat d'un menor, sense perjudici que se li procuri un suport adequat per a la seva rehabilitació psicològica, holística i espiritual.
- Treballar a través de l'Oficina de Protecció del Menor i, en el seu cas, de la Comissió diocesana, amb l'objectiu de capacitar professionals sobre els riscos inherents en aquesta matèria i cooperar amb ells en la identificació i prevenció d'aquests delictes.

2.2. Aprovació del protocol

Aquest protocol és aprovat per a ús intern en el territori de la Diòcesi de Mallorca per decret del Sr. Bisbe.³ I romandrà obert a la incorporació de la nova legislació i normativa jurídica que pugui publicar-se sobre la matèria.

S'exigirà el coneixement i l'aplicació d'aquest protocol a totes les persones que estiguin relacionades amb la Diòcesi i hi facin activitats, siguin permanents o ocasionals.

2.3. Què és un protocol de prevenció i actuació

Un protocol és un acord genèric i pràctic d'actuació, que cerca:

1. Prevenir situacions de conflicte, establint bones pràctiques en l'organització eclesial i el desenvolupament de les activitats pastorals, educatives i lúdiques amb menors i adolescents.

2. Actuar adequadament davant la revelació o sospita fundada d'agressió sexual, així com intervenir-hi sense dilació, amb control de la situació, sabent què cal fer per defensar la víctima i per aïllar i denunciar el presumpte abusador.

És necessari que tot el personal tingui clar quins són els perills que cal evitar, que conegui les responsabilitats de cada un davant un cas, les funcions a fer, els canals de comunicació per donar coneixement dels fets i les actuacions a realitzar.

Aquest protocol intern especifica la manera en què s'han de realitzar dues tasques bàsiques:

- **Prevenció de l'agressió sexual.** Es refereix a la prevenció de l'agressió soferta per menors o perpetrat per subjectes amb responsabilitat pastoral a la Diòcesi.

- **Resposta davant una agressió sexual sospitada o revelada.** Es tracta de conèixer els indicis que ens puguin ajudar a detectar una agressió i les actuacions a realitzar amb la víctima i el presumpte victimari.

3 Cf. Reg. S. núm. 476/23. BOBM CLXIII (2023), 541-542.

3. SOBRE L'AGRESSIÓ SEXUAL

3.1 Agressió sexual

Una definició ampliada de la de l'APA (Associació Americana de Psiquiatria), del 'Manual Diagnòstic i Estadístic dels Trastorns Mentals: DSM-5', realitzada per Murillo afirma:

L'agressió sexual infantil és tot acte i procés d'actes, en què s'exposa o involucra un nin, nina o adolescent en qualsevol activitat sexualitzada, utilitzant l'asimetria que dona l'autoritat, la confiança, la dependència (afectiva, social o econòmica), el poder, la força, la por, la cultura, la capacitat comprensiva, la necessitat o altres vulnerabilitats, manipulant, confonent, eliminant o viciant el consentiment. Aquests actes poden incloure, encara que no es redueixen a aquesta llista: tocaments genitals, penetració oral, vaginal o anal, amb penis, dits o altres objectes; tocaments d'altres parts erògenes del cos; incitació a tocar-ne d'altres, masturbació, voyeurisme, exposició a situacions sexuals, pornografia, abusos, violacions. Tant les accions, tàctiques i estratègies de preparació d'aquests actes (grooming presencial o en línia), com les de silenciament i desprestigi de la víctima i el seu entorn, constitueixen també part del procés de l'abús sexual.⁴

Aquesta conceptualització s'ha d'estendre a qualsevol persona les capacitats cognitives i/o volitives de la qual siguin similars a les del menor, quan aquesta circumstància està acreditada mitjançant un dictamen clínic i/o judicial.

En aquest protocol s'hi poden explicitar tant les conductes com el concepte de menor i assimilable legalment, així com les de víctima i victimari.

3.2 La víctima

Qualsevol persona menor de 18 anys.

Persones que tinguin habitualment un ús imperfecte de la raó (vulnerable).

Aquells als quals el Dret reconeix la mateixa tutela.

No existeix un perfil o característica especial d'una possible víctima d'agressió sexual a menors, tanmateix, s'identifiquen alguns factors de risc que afavoreixen el sorgiment i manteniment de situacions d'agressió sexual: manca d'educació sexual; baixa autoestima; carència afectiva; dificultats en el desenvolupament assertiu; baixa capacitat de prendre decisions; timidesa o retraïment, etc.

⁴ MURILLO, «Abuso sexual, de conciencia y de poder: hacia una nueva definición», 436.

Les conseqüències de l'agressió sexual a menors són múltiples i poden variar en cada persona. En qualsevol cas, sempre afecta greument en el desenvolupament integral del menor o la persona vulnerable tant a nivell físic com psicològic i social, deixant-hi seqüeles que, segons els casos, poden ser més o menys greus.

3.3. Victimari o agressor

És la persona que agredeix sexualment. Sol ser un adult, sense descartar la possibilitat que siguin adolescents o preadolescents, ja que també pot ser un altre menor que es trobi en una situació de superioritat respecte de la víctima, per nivell de desenvolupament, força física, etc.

En aquest protocol només es consideraran els adolescents i joves com a potencials abusadors quan, dins les activitats pastorals, s'encarreguin de menors tal com seminaristes joves, educadors, catequistes, monitors, animadors de grups, voluntaris, etc. En aquests casos, tots ells han de conèixer i aplicar el protocol, igual que si fossin adults.

Quan la persona que agredeix és un adult proper, qualcú en qui el menor o la persona vulnerable confia, investit d'autoritat professional o moral, les conseqüències per a la víctima solen ser més greus que si el mateix abus el provoca un desconegut. Sempre és possible que l'agressor se serveixi no sols de la proximitat, sinó de l'amistat o de l'admiració que li professa el menor o la persona vulnerable per aconseguir abusar.

3.4 Tipus d'agressions sexuals:

- Agressió sexual indirecta es dona quan, amb fins sexuals, es determini el menor a participar en un comportament de naturalesa sexual, o se li faci presenciar actes de caràcter sexual, encara que l'autor no hi participi. Ho és també contactar o proposar trobades amb un menor a través d'internet, telèfon o qualsevol altra tecnologia de la informació, així com realitzar actes dirigits a l'engany perquè faciliti material pornogràfic o se li mostrin imatges pornogràfiques en què es representi o hi aparegui un menor.
- L'assetjament sexual és quan se sol·liciten favors de naturalesa sexual, per a si mateix o per a un tercer, en l'àmbit d'una relació pastoral o docent, sigui de forma puntual, continuada o habitual, provocant una situació greument intimidatòria, hostil o humiliant per a la víctima.
- La provocació sexual es dona quan s'executa o es fa executar a una altra persona actes d'exhibició obscena davant menors d'edat o persones amb discapacitat necessitades de protecció especial.
- L'explotació sexual o corrupció quan s'indueix, promou, afavoreix o facilita la prostitució d'un menor lucrant-s'hi, o explotant-lo d'alguna forma.

4. MARC JURÍDIC

El coneixement o la recepció d'una denúncia d'abús a un menor obliga, per ètica i responsabilitat, a la comunicació d'aqueix fet a les autoritats, essent aquesta obligació molt més important que la confidencialitat o qualsevol tipus de relació personal, professional o pastoral. D'altra banda, tant el marc civil com l'eclesiàstic obliguen a actuar sempre que es coneguin fets d'aquesta naturalesa. Com veiem, van a la par i tots dos, per als agents de pastoral i treballadors i col·laboradors en tasques formatives i assistencials, són de compliment obligat.

4.1 Marc legislatiu civil

- **Convenció dels Drets del Nin** (Assemblea General de les Nacions Unides, 20 de novembre de 1989 —ratificada per Espanya el 6 de desembre de 1990): Art. 19.
 - El 25 de maig de 2000, l'**Assemblea General de les Nacions Unides** adoptà la Resolució 'Un món digne per als infants'.
 - L'any 2004 l'ONU aprova el Protocol Facultatiu de la Convenció sobre els Drets del Nin relatiu a la venda de nins, prostitució infantil i utilització de nins en la pornografia infantil.
 - L'any 2008 nomenà un Representant Especial del Secretari General sobre la Violència contra els infants.
 - A nivell europeu, el **Consell d'Europa**, el 20 d'octubre de 2007, declara el **Conveni de Lanzarote**, per a la protecció dels nins contra l'explotació i l'abús sexual; Espanya el ratifica el 2010.
 - **Codi Penal** (Llei Orgànica 1/1995, de 23 de novembre): Art. 1-11 De les garanties, penes i de l'aplicació de la Llei Penal tipifica els **Delictes contra la Llibertat i indemnitat sexual del Menor**. Aquesta norma ha estat modificada en matèria de llibertat sexual el 2015 i el 2021 (art. 178-194, 443 i 450), explicitant-se, en aquest darrer article, el deure d'impedir delictes.
- El Codi Penal sanciona totes les conductes de naturalesa sexual en les quals sigui present o hi participi un menor de setze anys, amb l'única excepció que aquestes siguin consentides i realitzades amb una persona d'edat i maduresa similars.
- **Llei Orgànica 8/2021**, de 4 de juny de **Protecció Integral a la Infància i l'Adolescència davant la Violència**: que suposa la modificació parcial d'un important corpus jurídic detallat al seu mateix apartat de Disposicions Finals.

D'acord amb la normativa, es regula l'obligatorietat de comunicació i el requisit imprescindible de no tenir antecedents penals per delictes contra la llibertat i indemnitat sexual (agressió, abús, assetjament, exhibicionisme, provocació sexual, prostitució, explotació, corrupció de menors o tracta d'éssers humans), acreditant-ho oportunament mitjançant la presentació de certificat oficial expedit pel Ministeri de Justícia, per a poder acomplir funcions que impliquin el contacte amb menors.

Llei orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de **Garantia integral de la llibertat sexual**.

4.2 Marc legislatiu canònic

A més del **CODI DE DRET CANÒNIC** de 1983, que ha estat reformat (8 de desembre del 2021) en el seu Llibre VI sobre les sancions penals a l'Església, existeixen altres documents que marquen la forma de procedir en el cas dels delictes comesos per clergues, membres de congregacions religioses o laics/ques que tinguin contacte amb menors en institucions religioses, essent-ne els documents més importants:

- Motu proprio ***Sacramentorum sanctitatis tutela***, de l'any 2001 (Joan Pau II), modificat amb les noves normes de 2010 (Benet XVI).
- **Normes sobre els delictes més greus reservats a la Congregació per a la Doctrina de la Fe** (Benet XVI, 2010), que modifica el document anterior augmentant l'edat de la víctima als 18 anys i equipara la persona amb ús de raó imperfecte als menors d'edat.
- **Carta circular de la Congregació per a la Doctrina de la Fe a les Conferències Episcopals** (3 de maig de 2011): Línies Guia sobre casos d'abús sexual de menors per part del clergat.
- **Institució de la Comissió Pontifícia per a la protecció de menors** (24 de març del 2014).
- **Directives de la Comissió Pontifícia per a la Protecció de menors** del 2015.
- Motu proprio '**Com una mare amorosa**' (Francesc, 4 de juny de 2016).
- **Carta al Poble de Déu** (Francesc, 20 d'agost de 2018).
- Motu proprio ***Vos estis lux mundi***, del 9 de maig de 2019.
- **VADEMÈCUM: sobre algunes qüestions processals davant els casos d'abús sexual a menors comesos per clergues** (Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, 16 de juliol de 2020).

• **Llibre VI del CIC:** Les sancions penals a l'Església (cànons 1311-1399).

• **Protocol de Prevenció i Actuació davant Abusos Sexuals i altres normes** de conducta promulgats per l'autoritat corresponent de la CONFER, Instituts de Vida Consagrada o les Diòcesis.

Instrucció de la Conferència Episcopal Espanyola sobre abusos sexuals. Especial referència als casos de menors, els qui habitualment tenen ús imperfecte de raó i aquells als quals el Dret reconeix igual tutela, de 9 de maig de 2023.

De manera que, si aquests delictes fossin comesos per clergues, aquests fets seran condemnats tant des del Codi Penal com per les normes del Dret Canònic.

Els delictes que, per la seva gravetat, es reserven al judici del **Dicasteri per a la Doctrina de la Fe** són:

Els delictes contra el sisè manament comesos per un clergue amb un menor de 18 anys. S'equipara al menor la persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó.

L'adquisició, retenció o divulgació, amb un fi libidinós, d'imatges pornogràfiques de menors d'edat inferior a 14 anys per part d'un clergue en qualsevol forma i amb qualsevol instrument.

A tenor del cànon 1398, el membre d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, i de qualsevol fidel que gaudeixi d'una dignitat o exerciti un ofici o una funció en l'Església, si comet un dels delictes enumerats en el §1 (cànon 1398) o en el cànon 1395 §3, que sigui castigat segons el cànon 1336§2-4 i amb l'afegit d'altres penes en proporció a la gravetat del delicte.

Les sancions per aquests delictes s'ajustaran a la gravetat dels fets podent arribar a la dimissió o l'expulsió de l'estat clerical per als sacerdots i les repercussions a què donin lloc per als laics.

A més a més, en relació amb aquests delictes, també es considera la figura d'acció dolosa (cànon 1321§1), de comissió culposa (omissió de la diligència deguda, cànon 1321§2), de concurs en el delicte (cànon 1329) i temptativa de delicte (cànon 1329), així com la resta de circumstàncies que puguin concórrer en la comissió del delicte (cànon 1321-1327).

Seguint el motu proprio *Vos estis lux mundi*, que indica l'obligació de col·laborar en les investigacions civils i canòniques, tant administratives com penals, dirigides contra un clergue o religiós, es perseguirà qui interferirà les dites accions o eludirà participar-hi, imposant-se-li també la pena corresponent.

S'ha de facilitar poder denunciar, llavors, seguint també les orientacions de la

CEE a la Instrucció de la Conferència Episcopal Espanyola sobre abusos sexuals, a l'article 9 §1, sobre les Oficines per a la protecció de menors, s'indica:

Se n'establirà una oficina en cada diòcesi o en cada província eclesiàstica — també en les circumscripcions constituïdes per instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica clericals de dret pontifici amb activitat a les diòcesis espanyoles-, amb el fi de facilitar i assegurar que les notícies o les denúncies sobre possibles abusos sexuals siguin tractades en temps i forma d'acord amb la disciplina canònica i civil, respectant els drets de totes les parts implicades.

Es detalla a l'annex IV la normativa respecte d'aquest marc jurídic.

5. SISTEMES DE PREVENCIÓ

Existeixen tres tipus de sistemes de prevenció:

La prevenció primària: l'evitació de l'agressió sexual a través de coneixements bàsics sobre l'abús sexual per a formar els menors habilitats per a discriminar i rebutjar l'abús sexual.

La prevenció secundària: formar els agents implicats (professors, catequistes, etc.), en la detecció precoç de l'agressió sexual i en la manera d'actuar davant una agressió sexual a un menor.

La prevenció terciària: la curació de les ferides de la persona abusada perquè contribueixi a alleugerir el dany sofert.

5.1. Selecció de personal i col·laboradors

La selecció de les persones implicades en les distintes activitats pastorals o la docència amb menors, marca l'inici de l'actuació preventiva, així com en altres activitats ordinàries o extraordinàries organitzades per la mateixa Diòcesi, a través de les seves delegacions episcopals o diocesanes, Càritas, els col·legis, universitats, moviments o les parròquies. Tal com es definia a la introducció, aquí s'inclouen els preveres, diaques i seminaristes majors, voluntaris, formadors, professors, catequistes, monitors d'activitats pastorals, entrenadors, acompanyants, personal d'administració i serveis i tots aquells que, potencialment, hagin de tenir contacte amb menors.

Tots els qui participin en aquestes activitats han de rebre una formació bàsica sobre agressions sexuals, amb la finalitat que coneguin les normes que regeixen a la Diòcesi, a més de sensibilitzar-los i comprometre'ls a treballar a favor de la protecció dels menors, així com potenciar la cultura dels bons tractes a les estructures diocesanes.

Serà també obligatori aportar un certificat negatiu del **Registre Central de Delinqüents Sexuals i Tracta d'Éssers Humans** per tota persona que hagi de tenir responsabilitat professional o voluntària amb menors en l'àmbit de les institucions i activitats diocesanes i tots aquells que, de forma immediata, tinguin contacte amb menors. El dit certificat es custodiarà a la cancelleria diocesana en el cas dels preveres i diaques, així com en els arxius de cada parròquia, col·legi o institució per al cas d'altre personal que tingui accés als menors.

A més, tots els indicats anteriorment signaran voluntàriament un document de responsabilitat personal (ANNEX I), que s'arxivarà convenientment a la cúria

diocesana per als clergues i als col·legis i parròquies o institucions per als segons, en el qual de forma expressa manifestaran:

1. El seu **rebuig personal** a qualsevol tipus de maltractament o agressió, ja sigui físic, psicològic o sexual.
2. Que coneixen la **doctrina de l'Església i les normes diocesanes** sobre el tracte amb menors i que, per tant, la persona que no compleix les normes incorre en un delictes que atempta greument contra la Llei de Déu, les normes eclesials i la legislació civil.
3. Que ha estat **informat/da** sobre totes aquestes lleis i del compromís dels Organismes Diocesans d'informar les autoritats eclesiàstiques i civils del seu incompliment.
4. Que coneix aquest protocol i es compromet a complir-lo.
5. Que, si cometés qualsevol acte d'aquest tipus, ho faria enganyant i traïnt la voluntat de l'Església, essent **responsable** dels seus actes i assumint-ne les conseqüències.
6. El signant també es compromet a participar en les **activitats de formació bàsica i d'actualització** en matèria de Protecció de menors (Drets del Nin, maltractament infantil, prevenció, identificació i actuació en casos d'agressions sexuals a menors, etc.), que s'organitzin, essent aquesta formació de caràcter obligatori per a totes les persones que intervinguin amb menors (preveres, diaques, religiosos/es, laics, professors, catequistes, monitors, animadors de joves, etc.). Aquesta formació s'oferirà també a pares/mares dels distints àmbits d'actuació de la Diòcesi.

No es podran encomanar tasques pastorals a la persona que incompleixi aquestes obligacions.

És convenient realitzar una entrevista personalitzada i explorar en un diàleg directe amb cada persona que ha de tenir responsabilitat amb menors: cercant les seves motivacions i els seus interessos, les seves precaucions i els dubtes sobre el seu treball.

Sempre s'ha de mostrar l'existència i el coneixement d'aquest protocol intern en el moment de la selecció i el compromís de tenir-lo en compte i seguir-lo, lliurant-ne una còpia al col·laborador, que en signarà degudament la recepció.

El personal s'haurà de comprometre a l'hora de participar en **temes de formació sobre abusos i les seves conseqüències** i en les maneres d'actuar davant aquells, que, programats per la Diòcesi amb la temporalitat que estimi oportuna i impartits per experts, seran destinats a tots aquells que treballin amb menors.

5.2 Oficina de Protecció del Menor. Comissió diocesana de tècnics qualificats, si s'erigeix

El bisbe, per dur a terme adequadament la seva missió pastoral en aquests temes tan complexos i delicats, constituí l'Oficina de Protecció del Menor (OPM)⁵ per a la recepció d'informes sobre presumptes conductes delictives relacionades amb agressions sexuals contra menors, a fi que siguin tractades en temps i en forma d'acord amb la disciplina canònica i civil, respectant els drets de totes les persones implicades i, especialment, per facilitar l'acompanyament de les víctimes.

L'OPM consta d'una direcció, així com també d'una Comissió compost per professionals en diversos camps de la psicologia clínica, el tractament psicològic, del Dret i l'acompanyament pastoral i espiritual.

L'OPM serà el canal habitual de contacte de tots els organismes de la Diòcesi. Disposarà d'una seu física i d'uns mitjans a través dels quals s'hi pugui contactar:

C/ Seminari, 4 07001 Palma

protecciodemenors@bisbatdemallorca.org

o al telèfon/WhatsApp 672 754 472

Així mateix, tota informació d'interès s'anirà publicant a la pàgina web del Bisbat (www.bisbatdemallorca.org), a la secció Oficina de Protecció del Menor.

Aquesta Oficina té com a funció la **recepció de denúncies** d'agressions comeses en el passat i en l'actualitat. Les denúncies es refereixen a clergues i laics dins l'àmbit de la Diòcesi de Mallorca. Els clergues religiosos i religiosos consagrats tenen les seves pròpies oficines sota la direcció de l'Ordinari corresponent, però també podran rebre ajuda de les oficines diocesanes si n'és el cas.

L'OPM, juntament amb la Comissió de professionals que la componen, té com a finalitat **l'atenció a les víctimes i la prevenció d'agressions** a la Diòcesi de Mallorca. Té com a **objectiu acompanyar les víctimes, assessorar-les, així com conscienciar** la societat de la necessitat de treballar per la prevenció de tota agressió sexual a menors.

El procés serà gratuït per a les víctimes (assumit per la Diòcesi), i inclou, en funció de cada cas, l'acompanyament terapèutic i espiritual, així com l'assessorament jurídic.

La Diòcesi de Mallorca, tal com s'esmentava abans, es compromet a desenvolupar **processos de formació** que impedeixin aquestes situacions

5 Cf. Reg. S. Núm. 247/20. BOBM CLX (2020), 415-419.

en el futur, així com a apartar aquelles persones que es demostrí que són indignes. S'establiran projectes formatius per detectar i prevenir conductes de persones que puguin, amb el temps, mostrar tendències a l'agressió en qualsevol de les seves formes.

L'OPM s'encarrega també de l'establiment de protocols d'actuació i formació per a la protecció de menors i la prevenció d'agressions sexuals.

Els qui afirmen haver estat víctimes d'explotació, agressió sexual o abús eclesial, així com les seves famílies, tenen dret a ser acollits, escoltats i acompanyats amb garantia d'una assistència psicològica i espiritual adequada, així com a la protecció de la seva imatge, privacitat i confidencialitat de les dades personals.

Sense defugir els procediments i les conseqüències penals de les conductes, i sempre subordinats al benestar de les víctimes, es poden crear procediments per ajudar a aquells victimaris que mostrin un penediment sincer i vulguin començar un procés restauratiu.

5.3 Programa de formació contínua per a la protecció de menors

Tot programa de prevenció passa per una **correcta capacitat i formació dels formadors**. Tots els agents pastorals (clergues, seminaristes, catequistes, voluntaris, etc.), que col·laboren en les diferents activitats organitzades per institucions diocesanes (catequesi, pastoral vocacional, pastoral missionera, pastoral familiar, Càritas, campaments diocesans, etc.), així com el personal docent i d'administració, serveis dels col·legis diocesans, rebran formació en matèria de protecció de menors amb l'objectiu que es compleixin els objectius de realitzar una prevenció primària efectiva i es creïn espais segurs en els quals els menors puguin formar-se, conèixer i desenvolupar-se de forma integral sentint-se protegits.

La formació que s'impartirà a **totes les persones que realitzen un servei pastoral o docent (clergues o laics)** es realitzarà a través de programes que incloguin els aspectes següents:

- Distingir els signes d'un possible abús sexual, així com l'aprenentatge necessari per a abordar-los adequadament.
- Conèixer la normativa canònica i la legislació espanyola sobre els delictes sexuals comesos a un menor d'edat; entendre els processos abusius en els que pot incórrer un adult amb un menor.
- Detectar conductes i, en especial, formes de relacionar-se d'un adult amb un menor d'edat que puguin derivar en una interacció abusiva.
- Conèixer com l'Església ha respost a aquestes situacions.

- Actuar davant les autoritats eclesiàstiques i civils davant la possibilitat d'una agressió sexual a un menor.
- Formar-se adequadament en els àmbits psicològic, afectiu, jurídic, canònic i comunicatiu de manera que puguin contribuir a la prevenció de tota casta d'abús.
- Conèixer els riscos en entorns digitals: identitat digital; bullying, grooming, sexting; riscos difícils de detectar: videojocs, reptes, moviments favorables a la corrupció de menors (moviment MAP).
- Atendre les víctimes, famílies i comunitats afectades (acompanyament psicològic, jurídic, espiritual i pastoral).
- Conèixer la perspectiva teològica de l'abús: víctimes i victimaris.
- Conèixer la distinció entre justícia retributiva / justícia restaurativa; tipus de processos en justícia restaurativa: mediació penal en el context eclesiàstic, reunions de restauració, conferències grupals i cercles de sentències; el procés restauratiu, etc.

De la mateixa manera, és convenient actualitzar periòdicament aquests programes de formació, de manera que responguin a les necessitats de les institucions diocesanes, comunitàries i de la societat en general, adaptant-se a les possibles reformes legislatives.

Aquest programa formatiu es farà extensible a pares, nins, adolescents i joves.

5.4 Codi de bones pràctiques

Com a base de la convivència dins les institucions diocesanes i/o religioses i en coherència amb el principi de respecte a les persones: En el curs de les activitats amb menors, s'ha de tenir en compte:⁶

Les mostres físiques d'afecte han de ser mesurades i respectuoses i no han de ser mai desproporcionades ni ho han de semblar.

Es respectarà la integritat física del menor, de manera que se li permeti rebutjar activament les mostres d'afecte, encara que aquestes siguin benintencionades.

S'evitarà restar a soles amb menors a despatxos, sagristies, sales de catequesi, procurant sempre que les portes estiguin obertes, facilitant l'oïda i la visió dels altres.

Si s'ha d'examinar un menor malalt o ferit, sempre es farà en presència d'un altre adult.

⁶ Per a l'elaboració d'aquest codi de bones pràctiques, se segueixen bàsicament les pautes per a la protecció de menors del Protocol Marc de la Conferència Episcopal Espanyola.

Les comunicacions privades amb menors es realitzaran en entorns visibles i accessibles per als altres; es recomana que les portes siguin vidrieres als despatxos, tant els dels preveres com de directors, professors, formadors i animadors de grups d'infants i adolescents.

Les portes restaran obertes mentre romangui en l'interior d'una estança un menor; essent coherents amb la política de "portes obertes", també es poden cercar espais oberts facilitant la presència d'altres persones.

Si es dona una situació inusual en què un responsable es trobi tot sol amb un menor o hi hagi tingut un contacte físic rellevant per raons sanitàries o disciplinàries, se n'informarà els pares.

Estan prohibits els jocs, bromes o càstigs que puguin ser violents o tenir una connotació sexual, evitant qualsevol conducta que impliqui contacte físic íntim, besar-se o despullar-se.

Com a conseqüència de la prohibició del càstig físic, també estan prohibides les novatades o els jocs que impliquin actes vexatoris, denigrants o sexistes.

S'informarà i demanarà autorització materna/paterna/tutor legal signada, sempre que es realitzin sortides, convivències, excursions, campaments i altres activitats que suposin que els menors dormin fora de casa. S'assegurarà un nombre suficient d'acompanyants i es distribuïran les habitacions per sexes. Els adults no compartiran habitació o un altre tipus d'estança amb adolescents o nins en les convivències, acampades i viatges. Serà recomanable convidar a participar-hi alguns pares, fins i tot amb una presència activa.

Es respectarà la intimitat de les dutxes, les cambres de bany i els vestidors quan siguin utilitzats pels menors. Cas d'haver-hi d'entrar, sempre per una raó justificada, és convenient que hi entrin dos adults del mateix sexe que els menors. També es recomana respectar la distància personal mentre es romangui a l'estança.

Quan les activitats acadèmiques i/o pastorals requereixin la comunicació o la trobada fora del context habitual, ja siguin presencials, correu electrònic, telèfon mòbil, xarxes socials o un altre canal aliè als oficials del centre, parròquia o grup, s'implementaran mecanismes de control parental. A més, sempre que s'utilitzi algun d'aquests mitjans per convocar o coordinar activitats, els pares han de rebre els mateixos missatges.

És motiu immediat de cessament en l'activitat pastoral o educativa qualsevol relació o tendència sentimental, consentida o no, d'un adult amb menors d'edat (infants, preadolescents i/o adolescents).

Els sentiments d'afecte o enamorament envers preveres, catequistes, professors o monitors, sovint, responen a la consideració de l'adult com un ídol.

L'adult ha de tenir consciència i saber que sempre seran responsabilitat seva les situacions derivades d'aquests sentiments i percepcions; per tant, en cap circumstància hi ha de correspondre o insinuar-se, de manera que estableixi, de forma inequívoca i efectiva, uns límits adequats de comportament, relació i estima envers els menors.

No es realitzaran preses privades d'imatges de menors. Sempre que es facin durant el desenvolupament d'activitats educatives, lúdiques i/o pastorals, es prendran, sempre que sigui possible, amb dispositius tècnics de la parròquia o del centre educatiu. Els pares consentiran expressament per escrit la presa i l'ús de les imatges, essent responsable de la seva custòdia i del seu ús la parròquia o el centre diocesà que realitzi l'activitat.

Quan, durant el desenvolupament d'una activitat, es vulneri alguna d'aquestes normes, la persona responsable de l'activitat (prevere, director de centre, monitor, etc.) i, si s'escau, la mateixa Diòcesi actuarà amb rapidesa i diligència. Aquesta actuació podrà anar, en funció de la gravetat, des de l'observació dels fets i el suggeriment de la millora, a l'amonestació, obertura d'expedient, allunyament de l'activitat educativa pastoral o ministerial, acomiadament i comunicació a les autoritats civils en els casos més greus.

6. DETECCIÓ DE L'AGRESSIÓ SEXUAL: OBSERVACIÓ I ESCOLTA DELS MENORS

Les persones que treballen en l'àmbit pastoral o educatiu amb menors han de saber com poden identificar una situació de possible abús o agressió, per això, aquesta és una de les qüestions importants a tractar en la seva formació en matèria de protecció de menors.

La identificació d'una situació d'abús es realitza a través d'una sèrie d'indicadors específics, com poden ser els físics, la pròpia revelació o el coneixement o comportament sexualitzat d'un menor; i també indicadors inespecífics o de comportament, que són més generals i que van associats a qualsevol situació de maltractament o agressió a la qual hagi pogut haver estat exposat/da.

6.1 Indicadors específics

A. Físics

La presència d'aquests indicadors apunta una alta probabilitat d'haver sofert abús. Sempre que aparegui algun d'aquests símptomes es comunicarà als pares o tutors del/la menor o persona vulnerable (sempre que no sigui part implicada en el presumpte abús), essent necessària l'exploració immediata i, si pot ser, acompanyat/da el/la menor o persona vulnerable d'algun dels seus responsables. L'exploració dels dits símptomes correspon als sanitaris, als quals s'ha d'acudir sempre que es detecti:

- Dolor o molèsties a l'àrea genital, anal o en els pits o infeccions urinàries freqüents (símptomes no coincidents en dies de la regla en les al·lotes).
- Cossos estranys en l'anus i la vagina.
- Comportament sexual inapropiat per a la seva edat o embaràs, o malalties de transmissió sexual.

B. De comportament

- Comportaments anòmals i anormalment cridaners de caràcter compulsiu, depressiu, agressiu, defensiu, autodestructiu, addictiu, delictiu o promiscu. Així com cal conèixer els indicadors de la depressió, ansietat, agressivitat i altres indicadors de patologia prevists al DSM-5.
- Tendència a mostrar conductes o a realitzar jocs i utilitzar llenguatges sexualitzats impropis per a la seva edat.

- Baix rendiment escolar/esportiu.
- Vestir-se amb diverses capes de roba o vestits.
- Secretismes respecte d'amistats, activitats, xarxes socials i ús d'internet.
- Exhibició de regals, diner i objectes de valor d'origen inexplicable o poc creïble.
- Temor o nerviosisme davant la presència d'un individu en concret (el possible agressor).
- Tendència a aïllar-se i dificultats en la integració en el grup d'iguals (diferenciada de comportaments d'aïllament en nins/es amb patologies de l'espectre autista).

És important saber que alguns d'aquests indicadors de comportament, sobretot els que no tenen connotació sexual directa, poden estar assenyalant uns altres problemes diferents de l'abús. Tal volta expressen malestar per un maltractament, per un divorci, per la mort d'un ésser estimat, per gelosies, o un altre tipus de patologia, etc. Ens han de posar a l'aguait especialment les conductes cridaneres de tarannà o àmbit sexual, o quan alguns d'aquests indicadors estan associats entre si o a d'altres patologies, però sense menysprear els canvis sobtats i radicals del comportament habitual d'un menor. Si ve el cas, no s'ha de prendre la iniciativa d'entrevistar formalment un menor o adolescent, sinó que cal deixar-ho en mans d'un professional preparat, per a la qual cosa sempre s'ha de contactar amb l'Oficina de Protecció del Menor del Bisbat, que ajudarà en la gestió i forma de procedir en cada cas.

C. Indicadors sexuals

En aquesta àrea ens referim a conductes sexualitzades o autoerotitzades que no són freqüents en infants i/o adolescents:

- Coneixements sexuals precoços o inadequats a l'edat, tenint en compte que no és el mateix abús que negligència.
- Conductes sexualitzades distingint entre infants menors de 12 anys i adolescents:

a) Infants menors de 12 anys:

- Erotització en les interaccions amb altres (intents de seducció), acostament íntim, exhibicionisme i preguntes inadequades.
- Masturbació compulsiva.
- Apropaments peculiars.

- Intents de besades inadequades.

b) Adolescents:

- Erotització en les interaccions amb altres.
- Ús de la força física o la coerció psicològica per accedir sexualment a d'altres.
- Promiscuïtat, prostitució.
- Excessiva inhibició sexual.

6.2 Indicadors inespecífics

Són coneguts també com a indicadors de baixa capacitat predictiva, ja que poden aparèixer com a reacció a diverses situacions potencialment estressants o traumàtiques per als menors, inclús vinculats a diverses patologies:

- Síntomes psicossomàtics (mal de cap o abdominal, fatiga, insomni, vòmits, esvaïments...).
- Por a estar tot sol o amb una persona determinada.
- Problemes d'alimentació (anorèxia, bulímia) o son (activitat onírica intensa, malsons, deixondiments nocturns).
- Expressió emocional d'ansietat, depressió, agressivitat, vergonya...
- Rebuig al contacte físic i/o a mostres d'afecte en la relació habitual.
- Resistència a despullar-se o dutxar-se.
- Conductes autolesives.

6.3. Revelació de l'abús

Quan un menor comunica que ell o qualcú del seu entorn està essent objecte d'agressió sexual, no hem de qüestionar el seu testimoni, ja que l'experiència mostra que aquest és un dels indicadors més potents de l'agressió sexual. Aquesta comunicació es pot fer directament o indirecta; encara que no és freqüent la revelació directa, hem de saber que la persona que la recull ha de facilitar-ne l'expressió en un ambient de calma, acompanyant emocionalment el menor o persona que té habitualment un ús imperfecte de la raó, i evitant preguntes que corresponen a professionals de la psicologia, sanitaris i judicials, davant la possible interferència en la possible investigació i el fenomen de la victimització secundària.

La revelació indirecta és més freqüent en infants més petits o més introvertits,

de manera que expressen que quelcom ha ocorregut o està ocorrent a través de dibuixos, relats escrits, preguntes sobre sentiments o relacions personals o col·locant el que ha ocorregut en un tercer.

Davant una revelació és molt important actuar de la forma adequada, en general, l'escolta ha de realitzar-se en un lloc adient, respectant els temps de l'infant o adolescent, evitant interrompre i en un context d'escolta i disposició a ajudar.

Seria aquesta una de les poques situacions en les quals es recomana evitar la presència d'altres persones.

Com cal actuar davant la revelació de l'abús?

Mostrar sensibilitat a les necessitats de l'infant, entenent que quan un menor ens confia el seu secret o ens mostra clarament què està passant, la nostra primera i principal tasca és fer-li costat. Una persona abusada és vulnerable, un menor més, i necessita sentir que el creiem i per això li expressarem explícitament la nostra disposició a escoltar-lo i ajudar-lo, evitant així amplificar el seu sofriment i ansietat.

No s'ha de posposar la revelació, és a dir, se l'ha d'escoltar en el moment que ha triat per comunicar el que ha ocorregut o està ocorrent.

Mantenir la calma i una actitud d'escolta activa: comportar-se amb calma i comprensió mostra al menor que podem acceptar el seu relat i l'anima a contar el que ha passat. Es recomana no interrompre, ni evidenciar les nostres emocions (còlera, estupefacció, indignació...). És important iniciar la recollida de dades escoltant el seu relat, sense interrompre el seu discurs. No hem de dirigir tampoc la conversa, és a dir, no demanarem com si féssim un interrogatori, ni jutjarem, ni etiquetarem.

Donar suport i confiança, controlar la reacció emocional normal en una situació així suposa ser molt discret a l'hora de recollir la informació, per això, les preguntes han de ser obertes i generals (només és necessari conèixer el sucès, sense entrar en qüestions específiques). És important tenir en compte que passar a detalls pot generar vergonya, incomprensió o culpa en els menors i en aqueix moment és necessari que se senti una actitud d'escolta, suport i ajuda.

Ser conscients del que s'ha de dir i del que no s'ha de dir al menor:

Cal dir-li: que confiam en el que diu i que ha fet bé de contar-ho. Que és valent i que no és culpable del que ha passat, no és bo per ell. Que el que ha passat és dolent i que les coses dolentes s'han de contar, no poden ser un secret. Que parlarem amb els seus pares i altres persones que l'ajudaran. Cal animar-lo a parlar amb persones amb qui se senti bé, inclosos nosaltres.

El que no s'ha de dir ni fer: no es poden demanar detalls en el relat inicial (hi podem influir i aquest fet pot perjudicar-lo i perjudicar-nos); no prometrem res que no puguem complir, inclòs el fet de guardar el secret. No s'ha de qüestionar mai el relat del menor, no és la nostra funció valorar la versemblança del que relata.

Ser sempre sincers i avançar-li què farem, això suposa respondre afirmativament i negativament les preguntes, donar l'explicació oportuna i reconèixer que no sabem una cosa, quan sigui el cas. De més a més, orientarem l'infant o adolescent a l'estatus de seguretat perduda per l'abús.

Posar per escrit (vegeu ANNEX VI) el que tot just hem escoltat tan aviat com sigui possible, reflectint la data, lloc i hora, procurant recollir el més textualment possible allò que s'ha relatat i explicant també l'actitud del menor (nivell de moviment físic, mirada, malestar físic, sentiments, fluïdesa del relat, pauses, contenció o expressió emocional, etc.).

Informar immediatament els pares del que ha manifestat el seu fill/a, orientant-los com han de procedir⁷ (conveniència de la realització d'una exploració mèdica i formulació de la denúncia, evitant el contacte amb altres professionals inicialment); oferint-los recolzament psicològic i espiritual i assistència jurídica, a més de l'acompanyament de la institució en la qual han passat els fets, de les persones encarregades per la Diòcesi a l'OPM.

Informar del que ha passat al delegat/director de l'OPM sempre que els pares o tutors hagin consentit la comunicació de la informació, que es posarà a disposició en un termini inferior a 24 hores des del moment del coneixement dels fets i s'interessarà per l'evolució dels fets.

Quines obligacions tenim després de la revelació d'un abús?

Tant a la víctima com als adults els agradaria que no hagués ocorregut l'agressió, a tots els esglai i pertorba, els crea inquietud, ansietat i incredulitat, però res d'això no ha d'impedir actuar.

Coneixement i comunicació⁸ són dos fets lligats, inseparables. Comunicar és notificar, transmetre la informació sobre el suposat cas d'abús. És una condició necessària per a possibilitar la intervenció i una obligació legal.

a) L'obligació ètica

Detectar l'agressió sexual d'un menor ens col·loca de cop i volta davant l'exer-

⁷ En cas de no saber com cal afrontar la situació, l'OPM també pot ajudar en aquesta comunicació inicial amb els pares/tutors.

⁸ A l'article 15 de la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de PROTECCIÓ INTEGRAL A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA ENFRONT DE LA VIOLÈNCIA, s'estableix el deure i l'obligació que tenen totes les persones que tinguessin notícies d'un fet que pogués ser delictes contra la llibertat i indemnitat sexual o de tracta o explotació de menors, de posar-lo en coneixement del Ministeri Fiscal.

cici real de la nostra responsabilitat sobre la protecció de menors. No notificar un cas d'una agressió sexual a menors ens faria còmplices d'aquesta situació.

El deure moral de comunicar l'agressió i protegir els menors està per damunt del deure de guardar la confidencialitat d'una altra casta d'informacions i relacions professionals o d'amistat.

b) L'obligació davant l'autoritat civil

D'acord amb la legislació vigent a Espanya, la notificació és una obligació legal per a tots els ciutadans, especialment per als professionals que treballen amb menors, segons que s'estableix en els marcs legals següents:

La Llei 26/2015, de 28 de juliol, de Modificació del Sistema de Protecció a la Infància i a l'Adolescència, que completa la Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor i de modificació parcial del Codi Civil i de la Llei de Enjudiciament Civil; d'ara endavant, Llei Orgànica de Protecció Jurídica del Menor.

La Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de Protecció Integral a la Infància i a l'Adolescència enfront de la Violència.

Art. 181 del Codi Penal: preveu les penes i sancions que s'imposaran quan s'hagin produït, d'una banda, abusos amb violència o intimidació i sense que hi hagi consentiment de la persona i atemptin contra la llibertat o indemnitat sexual; i, d'altra banda, estableix les penes que s'aplicaran als abusos sexuals quan es produeixin.

Cal no oblidar la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors. Aquesta Llei s'aplicarà per exigir la responsabilitat de les persones majors de catorze anys i menors de divuit per la comissió de fets tipificats com a actuacions delictives en el Codi Penal o les lleis penals especials.

c) L'obligació davant l'autoritat eclesiàstica

Qualsevol notícia d'una presumpta agressió sexual a menors s'ha de comunicar tan aviat com sigui possible a l'Oficina de Protecció del Menor. Si la família o l'entorn de la presumpta víctima no ha denunciat els fets davant l'autoritat civil, la responsabilitat de valorar, verificar o confirmar l'agressió no correspon al comunicant, sinó als serveis especialitzats. La nostra obligació com a Diòcesi és notificar els indicis detectats i la comunicació que se'ns ha transmès.

Tot això d'acord amb el que s'estableix a l'art. 5 del Motu proprio Vos estis lux mundi, que compromet l'autoritat eclesiàstica davant els qui afirmen haver-ne estat afectats, juntament amb les seves famílies, perquè siguin tractats amb

dignitat i respecte, als quals haurà d'ofereir acollida, escolta i seguiment, atenció espiritual, assistència mèdica, jurídica i psicològica, segons que sigui el cas. De més, l'autoritat eclesiàstica està obligada a protegir la imatge i l'esfera privada de les persones implicades, així com la confidencialitat de les seves dades personals.

No cal tenir la certesa que el menor està sofrint agressió. A més, revelar una situació d'agressió no implica denunciar una altra persona, sinó informar d'una situació privada a l'àmbit públic.

No oblidem que la llei té molt en compte l'engany. Aquest s'entén de manera amplíssima, quan és utilitzat per a l'obtenció del comerç carnal i per tant és avaluable i judicable. Serà necessari, en aquest punt, aclarir responsabilitats i obligacions: referides a la detecció, comunicació i denúncia i al deure de reserva.

És necessari insistir en el deure de reserva dels professionals o voluntaris que han detectat i comunicat l'agressió. És també una obligació ètica i legal: significa que la persona que l'ha detectat i comunicat ha de ser discreta, guardar la confidencialitat del que ha conegut, sense que hi càpiga cap tipus de difusió, ni pública ni privada.

Només comunicarà el que sap als professionals implicats en la intervenció per a resoldre el problema i, en el seu cas, als pares.

6.4 Procediment en cas d'abusos

En els moments actuals existeixen el Protocol de la Conferència Episcopal Espanyola (2022), que té com a base la legislació canònica, així com el Protocol de la Legislació de l'Estat, que s'adjunten als Annexos III/ IV i V. A part d'aquests protocols, s'ha de considerar la INSTRUCCIÓ DE LA CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA SOBRE ABUSOS SEXUALES. Especial referència als casos de menors, dels qui habitualment tenen un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el Dret reconeix igual tutela, de 9 de maig de 2023.

- Protocol d'Actuació davant un Possible Cas d'agressió a Menors en una parròquia, un centre educatiu diocesà, moviment, etc. (ANNEX II).
- El Protocol d'Actuació per a tractar els casos d'agressions sexuals per part de Clergues i qualsevol fidel que gaudeixi d'alguna dignitat o dugui a terme un ofici o una funció a l'Església (ANNEX III).
- El Protocol d'Actuació segons la Legislació de l'Estat (ANNEX IV) que publicà el Servei Jurídic Civil de la Secretaria general de la CEE el 22 de juny de 2010 és un document de referència que pretén ajudar els bisbes, clergues, religiosos i institucions eclesiàstiques, sobre la forma de procedir en els casos que

es puguin presentar respecte de clergues, religiosos o d'altres persones que treballen en la pastoral de l'Església Catòlica i que impliquin agressions sexuals a menors, o possessió de pornografia a menors i persones vulnerables, entre d'altres supòsits, tenint en compte la legislació espanyola, concordada, doctrina científica i jurisprudència sobre aquests casos.

Aquest protocol preveu actuacions per a diverses situacions o supòsits, segons la forma de fer arribar la denúncia:

a) Primer supòsit: agressió o abús sexual denunciat a l'Autoritat eclesiàstica sense previ coneixement de les autoritats civils.

b) Segon supòsit: agressió o abús sexual denunciat directament a la Policia o a l'Autoritat judicial.

c) Tercer supòsit: quan l'Autoritat eclesiàstica té coneixement d'un fet que pugui ser delictes contra la llibertat o indemnitat sexual a través d'una confidència del sacerdot o religiós presumptament responsable (secret ministerial).

Salvant les diferències teològiques i canòniques entre el sagrament de la confessió i la direcció espiritual, el confessor o director espiritual que, en l'exercici del seu ministeri, és informat d'una agressió sexual, insti amb tots els mitjans al seu abast el penitent o dirigit perquè faci conèixer la informació per altres mitjans a fi que qui té el deure d'actuar pugui fer-ho.

Serà d'aplicació el que es disposa al Vademècum sobre algunes qüestions processals davant els casos d'abús sexual a menors comesos per clergues en tot el que no és previst en el protocol present, en el que aquest sigui compatible amb aquell.

7. ANNEXOS

7.1 ANNEX I

DECLARACIÓ PERSONAL RESPONSABLE DE REBUIG A L'AGRESSIÓ SEXUAL A MENORS I PERSONES EQUIPARABLES LEGALMENT I ADHESIÓ A LA SEVA PREVENCIÓ I ACTUACIÓ A LA DIÒCESI DE MALLORCA

Jo, Sr. / Sra.:.....

amb activitat pastoral / docent / col·laborador/a / treballador/a com a

a la parròquia / al col·legi de.....

arxiprestat de.....
pertanyent a la Diòcesi de Mallorca, d'acord amb el que estableix el Protocol de Prevenció i actuació davant el cas d'agressions sexuals. Especial referència als casos de menors, els qui tenen habitualment un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el dret reconeix igual tutela publicat per la nostra Diòcesi, on s'explicita l'acceptació per part dels agents de pastoral i persones col·laboradores a les parròquies, als col·legis i altres institucions diocesanes l'activitat de les quals implica activitats amb els esmentats més amunt al protocol, de les condicions de selecció de persones i actuacions de prevenció i gestió davant possibles casos d'agressions sexuals a menors,

DECLAR QUE ACCEPT RESPONSABLEMENT I VOLUNTÀRIAMENT les dites condicions, les quals són:

- Som coneixedor/a de l'existència i el contingut del Protocol i el Codi de bones pràctiques per a ambients sans i segurs en l'Església publicat per la nostra Diòcesi, i manifest el meu compromís d'acceptar-los i seguir-los.
- Som coneixedor/a de la meua obligació de sol·licitar i presentar a qui correspongui un Justificant d'absència d'antecedents de delictes de naturalesa sexual en el Registre Central de Delinqüents Sexuals i Tracta d'Éssers Humans com a persona que he de tenir responsabilitat professional o voluntària amb menors en l'àmbit de les institucions i activitats diocesanes.

Manifest també de forma expressa:

El meu rebuig personal a tota casta d'agressió sexual, especialment a menors,

els que tenen habitualment un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el dret reconeix igual tutela;

Que conec la doctrina i el posicionament de l'Església sobre aquest afer.

Que entenc que la conducta de l'agressor sexual a menors és també delictiva segons la legislació penal de l'Estat i que he estat informat/da de les lleis vigents en aquesta matèria;

Que si cometés qualsevol acte d'agressió sexual de menors, aquells que tenen habitualment un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el dret reconeix igual tutela, ho faria enganyant i traïnt la voluntat de l'Església, essent-ne responsable únicament i exclusiva jo mateix/a com a realitzador/a dels dits actes.

En el meu procés de selecció/elecció com a agent de pastoral, docent, monitor, treballador/a o col·laborador/a amb la Diòcesi de Mallorca per a realitzar activitats educatives, esportives, recreatives o pastorals amb menors, accept com a preceptiva una entrevista i un diàleg directe on s'exposin clarament els aspectes relatius als mètodes pastorals, precaucions, possibilitats, problemes i dubtes sobre el treball amb els menors, així com les cauteles preventives i els procediments d'actuació davant hipotètics casos de denúncia d'agressions sexuals.

Exprés, també la meva disposició i el meu compromís de participar en temes de formació sobre agressions sexuals a menors, aquells que tenen habitualment un ús imperfecte de la raó i aquells als quals el dret reconeix igual tutela; així com les seves conseqüències i maneres d'actuar davant aquells que, programats per la Diòcesi amb la temporalitat que s'estimi oportuna i impartits per experts, tindran com a destinataris tots aquells que treballen amb menors i adolescents, siguin preveres, religiosos o laics professors, catequistes, monitors i animadors de joves, oferint-se també la dita formació a pares i tutors legals d'alumnes de col·legis diocesans o religiosos i de menors assistents a les catequisis i activitats parroquials.

Així ho sign a....., el d..... de 202....

Signat el Sr. / Sra.:

7.2 ANNEX II

PROTOCOL D'ACTUACIÓ DAVANT UN POSSIBLE CAS D'AGRESSIÓ A MENORS A UNA PARRÒQUIA, UN CENTRE EDUCATIU DIOCESÀ, UN MOVIMENT O UNA ALTRA REALITAT ECLESIAL DIOCESANA

Detectar

Indicadors: són qualsevol manifestació de tipus físic o conductual que s'associa a l'ocurrència d'una victimització. Hi ha víctimes que no mostren símptomes.

Els indicadors poden ser físics o conductuals, i a la vegada específics o inespecífics. No tots han de ser-hi presents i no tots es manifesten de la mateixa forma.

La revelació de l'agressió: si hi ha falta de reacció no sols manté el menor en situació de risc, sinó que el convida a més a mantenir-se en el silenci.

La revelació: qualsevol manifestació verbal o gestual realitzada per un menor referida a un comportament sexual en què està immers i on es donen condicions d'asimetria d'edat, poder i experiències respecte de les persones que l'involucren. La font d'informació pot ser directa o indirecta: la víctima o una altra persona.

L'escolta

Manifestar suport, atenció i calma. Intervenció centrada en les necessitats de la víctima sense jutjar, interrompre, interrogar o modificar el relat.

El que sí que s'ha de fer: Escoltar. No dirigir. Confiar en el que se'ns diu agraint el seu relat; manifestar-li que ho ha fet bé en contar-ho; transmetre-li que no és responsable del que ha succeït; posar-ho en coneixement dels pares o tutors; recollir tot el que ens conti per la notificació a les autoritats competents; expressar-li la valentia que ha tingut reconeixent que no és fàcil contar-ho; que és necessari comunicar la seva revelació per poder fer front a la situació; oferir expectativa de futur: "no et deixaré sol, ens ocuparem d'aquest tema, mirarem d'ajudar-te".

El que no s'ha de fer: no demanar detalls per influir en el seu relat; emprar paraules que puguin espantar o fer por, ja que poden implicar situacions que la víctima no havia previst (presó, policia, detenció...); prometre-li que guardarem el secret o qualque cosa que no puguem complir; qüestionar el que diu: estàs segur d'això? Segur que no és un malentès?; fer massa preguntes innecessàries (és important no influir sobre el record o l'expressió espontània dels detalls que aporta); maximitzar o minimitzar el que ens conta, ja que pot

condicionar la víctima; confrontar la víctima amb la persona ofensora o tractar d'aclarir els detalls, ja que la col·locaríem de nou en una situació d'inferioritat.

Si hi ha lesions i es necessita atenció mèdica urgent, s'haurà de telefonar al 112 i avisar els pares o tutors legals. Si es pot esperar, s'avisarà els pares o tutors legals i es recomanarà que s'acudeixi immediatament a un centre de salut perquè es realitzi un reconeixement mèdic i donar part de les lesions.

Registrar. Una vegada escoltat el relat dels fets, posar per escrit el que tot just hem escoltat el més prest possible (vegeu annex VI).

Comunicar immediatament (màxim 24 hores) amb el deure de reserva.

A la família (pare, mare, tutors legals): recollir la seva informació sobre els indicadors, la sospita o la revelació del seu fill/a sobre una possible agressió i acordar amb ells l'estratègia i les actuacions a realitzar a partir d'aquest moment.

A la persona responsable de la institució i al delegat/director de l'Oficina de Protecció del Menor. En qualque cas seran ells els que contactaran amb la família i establiran els passos a seguir, incloent la comunicació a les autoritats civils i eclesiàstiques en cas que se sospiti de la comissió d'un delictes civil o canònic.

Aquesta comunicació s'haurà de completar amb un informe el més detallat possible.

protecciodemenors@bisbatdemallorca.org o al 672 754 472

Actuar:

Obertura d'investigació

S'iniciarà una investigació preliminar per realitzar una anàlisi de les acusacions realitzades, el seu abast i les seves conseqüències, respectant sempre la voluntat de les possibles víctimes i el dret de presumpció d'innocència. Si aquesta investigació troba indicis de veritat:

En el cas que sigui un clergue, se li obrirà un procés canònic seguint el protocol contingut a l'Annex III.

En el cas que sigui professor o personal del centre (no clergue), se li obrirà un expedient disciplinari amb suspensió d'activitats amb menors i amb l'aplicació de la resta de mesures cautelars que es poden adoptar, podent finalitzar amb una sanció d'acomiadament o d'expulsió de les activitats pastorals.

Allunyar preventivament el presumpte acusat dels menors

Si el presumpte agressor està en aquells moments en contacte amb menors, la parròquia, el col·legi, el moviment, etc., haurà d'allunyar-lo d'ells temporalment (independentment quan es produïren els fets denunciats, de l'edat del denunciat o del càrrec que ocupi en aquell moment), oferint-li mesures que reforcin la seguretat del menor.

Activar el comitè de crisi

El director de l'OPM i els membres de la Comissió diocesana així com el rector, el gerent de la Fundació de col·legis diocesans o el director del col·legi, el responsable del moviment, són susceptibles de ser en el comitè en funció de la naturalesa de la institució i de la crisi. A ells, s'hi poden sumar els professionals que calguin. El comitè centralitzarà les decisions, s'assegurarà que tot el procés es vagi documentant rigorosament, nomenarà un portaveu, que ja farà part de l'equip o se'l convidarà a fer-ne part, i posarà en marxa un pla de comunicació de crisi basat en la transparència, la veritat i l'agilitat a l'hora de comunicar.

Denunciar o comunicar a les autoritats

S'haurà de denunciar o comunicar directament la Fiscalia (la persona que ha detectat l'abús amb l'ajuda de l'OPM. Si no és possible, podran dirigir-se a la Policia Nacional (091) o la Guàrdia Civil (062). Una vegada presentada la comunicació o denúncia penal, la Fiscalia s'encarregarà de la investigació corresponent i el procés judicial si cal.

Reconeixement del dolor de les víctimes i el camí de recuperació

Les víctimes mereixen el reconeixement del seu dolor i la recuperació de la seva integritat física i psicològica rebent tot el temps que calgui ajuda i suport físic, psicològic i espiritual.

També s'han d'atendre els acusats, tant si es confirma l'acusació com si no. En el primer cas, acompanyar el seu camí de conversió, i en el segon, ajudar en la recuperació del seu bon nom i credibilitat, així com en el dany psicològic causat.

Comunicació

S'elaborarà un comunicat oficial en què es condemnarà qualsevol tipus d'agressió a les persones i especialment als menors; es demanarà perdó a la persona que sofrí l'agressió i a la seva família; i s'expressarà el compromís ferm amb l'esclariment del que ha passat, posant-se a disposició de les autoritats per al que sigui necessari i protegint en tot moment les dades personals tant de víctimes com d'acusats i d'altres membres de la comunitat educativa. El dit comunicat es publicarà en tots els canals institucionals del centre o institució i s'enviarà als mitjans de comunicació en funció de la repercussió real o prevista en aquests.

Adoptar o reforçar les mesures de prevenció necessàries per evitar futurs casos d'agressions.

7.3 ANNEX III

PROTOCOL D'ACTUACIÓ PER A TRACTAR ELS CASOS D'AGRESSIONS SEXUALS PER PART DE CLERGUES O QUALSEVOL FIDEL QUE GAUDEIXI D'ALGUNA DIGNITAT O DUGUI A TERME UN OFICI O FUNCIO DINS L'ESGLÉSIA⁹

1. Tipificació vigent

El Dicasteri per a la Doctrina de la Fe judica els delictes contra la fe i els delictes més greus comesos contra la moral o en la celebració dels sagraments i, en cas necessari, procedeix a declarar o imposar sancions canòniques a tenor del Dret, tant comú com particular.

L'any 2001 es promulgà el Motu Proprio Sacramentorum Sanctitatis Tutela, com a llei reguladora de la matèria. Nou anys després, el Dicasteri per a la Doctrina de la Fe ha estimat necessari procedir a la reforma del text normatiu esmentat, introduint algunes modificacions per millorar-ne l'operativitat pràctica. El papa Francesc aprovà aquestes normes el 21 de maig de 2010 i n'ordenà la promulgació.

En matèria moral, els delictes més greus reservats actualment al judici del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe són:

- Delictes contra el sisè manament del Decàleg amb un menor o amb una persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó o a la qual el dret reconeix igual tutela.
- Reclutar o induir un menor, o una persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó o a la qual el Dret reconeix igual tutela, perquè s'exposi pornogràficament o per participar en exhibicions pornogràfiques, tant vertaderes com simulades.
- Adquirir immoralment, conservar, exhibir o divulgar, en qualsevol forma i amb qualsevol instrument, imatges pornogràfiques de menors o de persones que habitualment tenen un ús imperfecte de la raó.

⁹ Aquest protocol ha estat elaborat tenint com a base i fonament el Vademècum del Dicasteri de la Doctrina de la Fe sobre algunes qüestions processals davant els casos d'abús sexual a menors comesos per clergues de 05 de juny de 2022, i la Instrucció de la Conferència Episcopal Espanyola sobre abusos sexuals. Especial referència als casos de menors, dels qui habitualment tenen ús imperfecte de raó i aquells als quals el Dret reconeix igual tutela, de 9 de maig de 2023.

Penes

1. El clergue que cometi els delictes dels quals tracta el número anterior ha de ser castigat segons la gravetat del crim, amb la privació de l'ofici i amb altres penes justes, sense excloure l'expulsió de l'estat clerical (nous canons 1336, 1398 § 1, article 7 del Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela de 2021).
2. En el cas dels membres d'instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica (cànon 1398 § 2 —versió 2021—), a més de tot el que es preveu en el cànon 1336 §§ 2-4 —versió 2021—, s'haurà d'imposar l'expulsió de l'institut (cànon 695 § 1), llevat que el superior jutgi que l'expulsió no sigui absolutament necessària d'acord amb el que es preveu a la dita norma.
3. Així mateix, qualsevol fidel que gaudeixi d'alguna dignitat o dugui a terme un ofici o una funció en l'Església (cànon 1398 § 2 —versió 2021—) haurà de ser castigat segons que estableix el cànon 1336 §§ 2-4 —versió 2021.

Concurrència d'altres circumstàncies penals:

1. En relació amb els tipus delictius de l'article 1 de la present Instrucció, pot donar-se la figura d'acció dolosa (cànon 1321§2), en el seu cas, de comissió culposa (omissió de la diligència deguda, cànon 1321§3), de concurso en el delicte (cànon 1329). I igualment, de temptativa de delicte (cànon 1329), que resten sota la deguda protecció penal.
2. Igualment, es tindran en compte les circumstàncies eximents, atenuants i agreujants previstes en els canons 1322-1330.
3. La ignorància o l'error per part de l'acusat sobre l'edat del menor no constitueix circumstància atenuant o eximent (article 6.1r Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela —versió 2021—).

Obstrucció de la justícia i encobriment

Aquells als quals es refereix l'article 6 del Motu Proprio Vos estis lux mundi de 2023, seran responsables a títol d'autor de les accions o omissions dirigides a interferir o eludir investigacions civils o canòniques, administratives o penals, contra un clergue o un religiós, respecte de les conductes esmentades a l'article 1 del dit motu proprio (número 21 del Vademècum sobre algunes qüestions processals davant els casos d'agressió sexual a menors comesos per clergues, del Dicasteri pera la Doctrina de la Fe —DDF—, 5 de juny de 2022).

Responsabilitat dels bisbes i dels superiors majors

1. La responsabilitat jurídica dels bisbes, dels superiors majors i de les institucions de l'Església ha de ser delimitada en funció del que, amb certesa i de

manera efectiva, s'hauria pogut fer per evitar el delicte.

2. Els ordinaris vetllaran pel correcte exercici del servei ministerial dels clergues, si bé hi ha àmbits d'activitat que formen part de la vida privada d'aquests i que són de la seva responsabilitat personal exclusiva, perquè no afecten l'exercici del ministeri.

3. De manera anàloga es procedirà per delimitar la responsabilitat jurídica dels superiors majors en relació amb els membres de l'institut.

4. En les causes relatives als delictes considerats en aquesta Instrucció, la informació es tractarà de manera que es garanteixi la seva seguretat, integritat i confidencialitat d'acord amb el canón 471, 2n del Codi de Dret Canònic, amb el fi de protegir la bona reputació, la imatge i la privacitat de totes les persones involucrades.

5. No pot posar-se cap vincle de silenci respecte dels fets encausats, ni al denunciament, ni a la persona que afirma haver estat perjudicada, ni als testimonis.

Obligació de denunciar de clergues i religiosos

Excepte en els casos prevists en els canóns 1548 § 2.1 i 1550 §2.2 del Codi de Dret Canònic, cada vegada que un clergue o un membre d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, o qualsevol fidel tingui notícia o motius fundats de creure que s'ha comès algun dels fets esmentats a l'article 1 de la present Instrucció, té l'obligació d'informar-ne, sense dilació, l'ordinari del lloc on haurien ocorregut els fets o un altre ordinari d'entre els esmentats al canón 134 del Codi de Dret Canònic. Quan l'informe es refereixi a una de les persones indicades a l'article 6 del Motu Proprio Vos estis lux mundi de 2023, ha de ser dirigit a l'autoritat corresponent segons els articles 8 i 9 d'aqueixa norma.

Prescripció

1. Sense perjudici de la competència del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe de derogar la prescripció per a casos singulars (article 8 del Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela de 2021), el termini de prescripció de l'acció criminal relativa als delictes enumerats a l'article 1 de la present Instrucció es computarà segons els criteris establerts als nous canóns 1362 i 1363 del Codi de Dret Canònic.

2. El temps per a la prescripció comença a comptar-se a partir del dia en què es cometé el delicte, o, quan es tracta d'un delicte continuat o habitual, a partir del dia en què cessà (canón 1362 § 2 —versió 1 de juny de 2021—).

3. Als efectes de la suspensió de l'acció criminal, es tindrà en compte el criteri

establert pel cànon 1362 § 3 del Codi de Dret Canònic —versió 2021.

4. Respecte del temps de prescripció dels delictes reservats al Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, així com respecte dels inicis del còmput dels terminis, es tindrà en compte el següent:

1º Si els delictes foren comesos abans de l'entrada en vigor del Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela de 30 d'abril de 2001, l'acció penal s'extingeix als cinc anys (cànon 1362 § 1, 2, de 1983), tenint en compte que el tipus penal fixava l'edat límit als setze anys.

2º Si els delictes foren comesos entre la data esmentada i el 21 de maig de 2010, l'acció penal s'extingeix als deu anys, des del dia en què el menor complí devuit anys, edat a la qual s'elevà el tipus penal.

3º Si els delictes foren comesos a partir del 21 de maig de 2010, l'acció penal prescriu als vint anys, des del dia en què el menor complí devuit anys (article 7 de la versió de 2010 i article 8 de la versió de 2021 del motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela).

En cas que un clergue sigui denunciat per agressions, la Conferència Episcopal indica el procediment d'actuació següent per al bisbe diocesà:

1. Recepció de la denúncia (Notitia de delicto)

L'inici del procediment comença amb la denúncia o notícia d'una possible infracció rebuda pel bisbe diocesà. No és necessari que es tracti d'una denúncia formal. La denúncia pot procedir directament de la víctima, d'un tercer (com parents o cuidadors) o, fins i tot, ser anònima. En aquest darrer cas s'ha de tenir la cautela suficient en prendre en consideració aquest tipus de notícies (arts. 10 i 11 Vademècum sobre algunes qüestions processals davant els casos d'agressió sexual).

És possible, així mateix, que la primera notícia s'adquireixi a través dels mitjans de comunicació. La denúncia anònima de qui desitja romandre en l'anonimat serà presa inicialment en consideració, si bé la identitat del denunciador i de la víctima haurà de manifestar-se a l'acusat per exigències naturals del dret de defensa en el cas que se'n segueixi efectivament un procés. El procediment, tanmateix, pot iniciar-se sense el coneixement previ de la identitat del denunciador.

Hi ha obligació d'observar el secret d'ofici. Això no obstant, no es pot imposar cap vincle de silenci respecte dels fets a qui realitza la denúncia, ni a la persona que afirma haver estat ofesa, ni als testimonis (Vademècum sobre algunes qüestions processals davant els casos d'agressió sexual, art. 30).

Tota denúncia ha de ser rebuda i tractada amb diligència i serietat. No en pot ser desestimada cap sense una consideració atenta. Com a norma general, la denúncia ha de ser presentada per escrit, datada i degudament autenticada per un notari eclesiàstic. Ha de procurar-se que resulti la més detallada possible, de manera que hi consti la identitat de l'acusat, la naturalesa dels actes que es denuncien, el temps i el lloc de la seva realització, així com les circumstàncies especials que hi concorrin.

Si la denúncia es presenta oralment, es posarà per escrit, s'autenticarà per notari eclesiàstic i es procurarà obtenir la signatura del denunciant.

El Sr. Bisbe o el seu delegat s'entrevistarà tot d'una que sigui possible amb el denunciant, en presència d'un testimoni, per cerciorar-se de la serietat de la denúncia.

Si la presumpte agressió sexual és denunciada directament a la Policia o a l'Autoritat judicial, es contactarà amb un advocat, i es prestarà la col·laboració que sigui necessària a la Policia o a l'Administració de justícia. Si el clergue ha prestat declaració i ha reconegut els fets dels quals se l'acusa, és important assegurar-li l'acompanyament d'un advocat, advertint-lo de les conseqüències civils i canòniques derivades de la seva conducta.

Fins que no es produeix la sentència condemnatòria, s'ha de respectar la presumpció d'innocència, sense deixar d'adoptar les mesures canòniques cautelars que siguin procedents.

Tant si el clergue ha declarat com si no, o ha reconegut o no els fets de què se l'acusa, se li ha d'assignar un interlocutor amb el fi d'avaluar el seu estat físic, psicològic i espiritual, així com la seva defensa jurídica. En el cas que estigui en llibertat provisional anterior al procés, es determinarà quin ha de ser el seu lloc millor de residència i les seves condicions de vida.

Els representants de les distintes Institucions o Òrgans eclesiàstics tenen el deure de notificar a l'Autoritat civil competent tots els delictes dels quals tinguin coneixement, com s'explicarà més endavant. Tanmateix, convé tenir present que no existeix cap encobriment ni infracció penal per no denunciar un delicte del qual s'ha tingut coneixement pel fur intern sacramental o extrasacramental, ni hi ha cap obligació de declarar com a testimoni en processos civils ni penals.

Compliment amb la legislació de l'estat

El bisbe diocesà observarà les normes que, eventualment, puguin establir les lleis penals de l'Estat relatives a la informació sobre aquests delictes. L'autoritat eclesiàstica, així mateix, col·laborarà en les investigacions que puguin dur a terme les autoritats civils.

És convenient contactar amb un advocat per a saber si, a la vista de la denúncia rebuda, hi ha indicis raonables de la comissió d'un delicte. En cas afirmatiu, l'Autoritat eclesiàstica ha de convidar o aconsellar, en un primer moment, els denunciants a presentar ells mateixos la denúncia davant la Policia, el Ministeri Fiscal o el Jutjat d'Instrucció.

Si la víctima és major d'edat, només pot presentar la denúncia la persona agreujada. Si és menor, la denúncia la presentaran els seus representants legals o el Ministeri Fiscal.

El procés canònic es realitzarà amb independència del que tingui lloc en l'àmbit de l'Estat.

Quan dels fets denunciats i dels esbrinaments realitzats existeixin dubtes raonables sobre la veracitat dels fets, l'Autoritat eclesiàstica arxivarà les actuacions i comunicarà als denunciants que exercitin, si ho troben convenient, les accions jurídiques que considerin oportunes, assumint la responsabilitat que procedeixi.

3. Judici versemblant de la denúncia

Després de la recepció de la denúncia o notícia del delicte, correspon al bisbe diocesà realitzar-ne un primer judici de versemblança, valorant si les circumstàncies esmentades de persones, temps i llocs responen a la realitat, si el denunciant és creïble, si la denúncia té un mínim de consistència o si no presenta contradiccions flagrants que poguessin desautoritzar-la. Aquesta apreciació no suposa prendre postura ni a favor ni en contra de l'acusat. El bisbe pot servir-se del parer d'experts per a realitzar la valoració de la denúncia.

4. Actuacions subsegüents

Si el bisbe considera que la denúncia o notícia resulta versemblant, ha de dictar un decret per donar pas a la investigació preliminar. El judici de versemblança es refereix a la naturalesa de la denúncia o notícia, i no prejotja de cap manera la condició de l'acusat. No obstant això, en qualsevol moment de les actuacions, a tenor del cànon 1722, el bisbe, per prevenir l'escàndol, protegir la llibertat dels testimonis o garantir la bona marxa del procés, pot imposar mesures temporals de caràcter cautelar, per a prohibir al clergue acusat l'exercici del ministeri o del propi ofici, imposar o prohibir la residència en llocs determinats, o fins i tot prohibir-li la participació pública en l'Eucaristia. Aquestes mesures poden imposar-se mitjançant precepte des del moment d'inici de la investigació preliminar.

5. Prescripció dels delictes

Actualment, l'acció criminal relativa als delictes més greus contra la moral reservats al judici del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe s'extingeix per prescrip-

ció en 20 anys, sense perjudici del dret del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe de derogar la prescripció per a casos singulars. Tanmateix, en el delictes contra el sisè manament del Decàleg comès per un clergue amb un menor de 18 anys la prescripció comença a córrer des del dia en què el menor compleix 18 anys. En relació amb aquest particular, cal no oblidar la irretroactivitat de la llei, és a dir, la prescripció computable serà la vigent en el moment dels presumptes abusos.

Per al fidel que gaudeix d'alguna dignitat o duu a terme un ofici o una funció en l'Església, l'acció prescriu als set anys (cf. cànon 1398 §2 CIC).

6. Inici de la investigació preliminar

Sempre que l'Ordinari tingui notícia, almenys versemblant, d'un delictes, ha d'investigar amb cautela, personalment o per mitjà d'una persona idònia, sobre els fets i les seves circumstàncies, així com sobre la imputabilitat, llevat que aquesta investigació sembli supèrflua del tot (cànon 1717 § 1).

La investigació preliminar no és un procés judicial sinó una actuació administrativa destinada que el bisbe faci un judici de probabilitat sobre si el delictes fou comès o no.

L'objecte de la investigació preliminar són els fets, les circumstàncies i la imputabilitat del subjecte. Comesa la infracció externa, se'n presumeix la imputabilitat, llevat que consti el contrari (cànon 1321 § 3).

La investigació preliminar pot ser portada personalment pel bisbe o per la persona que per això ha estat nomenada, que té els mateixos poders i idèntiques obligacions que l'auditor en un procés (cànon 1717 § 3). El nomenament es realitza mitjançant decret, si no consta en el decret d'obertura de la investigació preliminar.

En el cas de denúncies o notícies sobre clergues religiosos, la investigació preliminar pot realitzar-se per la mateixa Diòcesi o en l'àmbit del propi Institut.

7. Drets de l'acusat

Cal evitar que, per la investigació preliminar, es posi en perill la bona fama de qualcú (cànon 1717 § 2).

S'aconsellarà a l'acusat que disposi de la deguda assistència jurídica, canònica i civil, si procedeix.

8. Conclusió de la investigació preliminar

La persona nomenada per realitzar la investigació preliminar remetrà l'informe al bisbe diocesà, en què indicarà la conclusió a què ha arribat sobre la probabi-

litat o no de la comissió del delictes, i com ha procedit en el curs de la investigació. El bisbe, prenent en consideració l'informe presentat i valent-se, si ho troba oportú, de l'assessorament d'experts, formula la pròpia opinió sobre la probabilitat o no de la comissió del delictes.

La investigació preliminar conclou quan el bisbe declara, mitjançant decret, que s'han reunit elements suficients per determinar la probabilitat de comissió del delictes (cànon 1718 §1).

Si no s'obre el procés penal, llevat que l'acusació sigui manifestament inconsistent, han de guardar-se a l'arxiu secret de la cúria les actes de la investigació, i els decrets de l'Ordinari amb què s'inicia o conclou la investigació, així com allò que precedeix la investigació (cànon 1719).

9. Remissió de les actes al Dicasteri de la Doctrina de la Fe

Conclou la investigació preliminar, el bisbe diocesà notifica al Dicasteri per a la Doctrina de la Fe el resultat de la investigació. El Dicasteri determina com cal procedir en l'afer.

El votum del bisbe és objecte de consideració atenta per part del Dicasteri i té gran rellevància en la decisió que finalment adopti sobre la procedència o no de l'acció canònica i, en aquest cas, de quin tipus.

El bisbe diocesà pot imposar mesures cautelars de caràcter administratiu mitjançant decret —si no ha jutjat necessari fer-ho anteriorment—, en el moment de remetre les actes al Dicasteri, segons que es preveu al cànon 1722:

Per a evitar escàndols, defensar la llibertat dels testimonis i garantir el curs de la justícia, l'Ordinari pot, després d'escoltar el promotor de justícia i havent citat l'acusat, apartar-lo, en qualsevol fase del procés, de l'exercici del ministeri sagrat o d'un ofici o càrrec eclesiàstic, imposar-li o prohibir-li la residència en un lloc o territori, o també prohibir-li que rebí públicament la santíssima Eucaristia; però totes aquestes provisions han de ser revocades en cessar la causa que les motivà; i deixen, en virtut del dret, de tenir vigor en concloure el procés penal.

10. Procés canònic subsegüent

1. El Dicasteri per a la Doctrina de la Fe revisarà les actes de la investigació preliminar, considerarà el votum del bisbe diocesà i adoptarà la decisió més convenient al cas:

- Tornar la causa al bisbe (amb determinades directrius, eventualment, sobre la manera d'actuar) perquè dugui a terme un procés judicial en el tribunal diocesà.
- Reservar la causa al mateix tribunal del Dicasteri, per resoldre mitjançant

procés judicial.

- En certs supòsits, d'ofici o a instància de l'Ordinari, decidir que es procedeixi per decret extrajudicial del qual tracta el cànon 1720: "Si l'Ordinari considera que cal procedir mitjançant un decret extrajudicial: 1. Farà saber al reu l'acusació i les proves, tot oferint-li la possibilitat que es defensi, si no és que el reu, legítimament cridat, no hi hagi volgut comparèixer; 2. Ha de sospesar acuradament totes les proves i arguments amb dos assessors; 3. Si consta que el delicte és cert i no s'ha extingit l'acció criminal, dictarà un decret d'acord amb els cc. 1342-1350, i exposarà, si més no breument, les raons de dret i de fet". Això no obstant, les penes expiatòries perpètuas seran irrogades solament amb manament del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe.
- Presentar directament casos gravíssims a la decisió del Summe Pontífex per a procedir a la dimissió de l'estat clerical juntament amb la dispensa de la llei del celibat, sempre que consti de manera manifesta la comissió del delicte i després que s'hagi donat al reu la facultat de defensar-se.

2. El Dicasteri pot requerir una ampliació de la informació o una clarificació de les dades aportades.

3. Sense perjudici del que prescriu el cànon 1421 del Codi de Dret Canònic, el Dicasteri per a la Doctrina de la Fe pot concedir la dispensa del requisit del sacerdoci i també del requisit del doctorat en Dret canònic als qui exerceixin en els processos diocesans sobre aquestes causes les funcions de Jutge, Promotor de Justícia, Notari i Patró.

11. Sosteniment del clergue

Si el prevere o diaca no és expulsat de l'estat clerical, s'ha d'atendre al seu adequat sosteniment, si no se li pot confiar un ofici (cànon 1350 § 1). A més, el bisbe diocesà ha d'ajudar el clergue que ha estat expulsat, si es troba en vertadera necessitat com a conseqüència de la pena imposada (cànon 1350 § 2).

12. Arxiu de la documentació

La llei universal requereix que les actes de la investigació preliminar, els decrets d'inici i conclusió, i tots els documents des del moment d'inici del procediment es conservin a l'arxiu secret de la cúria, si no són necessaris per al procés penal.

El bisbe diocesà ha de cuidar que s'observi la legislació de l'Estat sobre la conservació de documents que puguin ser necessaris per a ulteriors processos en l'àmbit estatal.

7.4 ANNEX IV

PROTOCOL D'ACTUACIÓ SEGONS LA LEGISLACIÓ DE L'ESTAT

El present document recull una sèrie de criteris orientadors, tenint en compte la legislació espanyola, concordada, doctrina científica i jurisprudència recollides a les pàgines precedents, que pretenen ajudar els senyors bisbes, clergues, religiosos i Institucions eclesiàstiques, sobre la forma de procedir en els casos que es puguin presentar respecte de clergues, religiosos o per altres persones que treballen en la pastoral de l'Església Catòlica i que impliquin agressions sexuals a menors, o possessió de pornografia a menors, entre d'altres supòsits.

Aquest Protocol preveu diverses situacions o supòsits:

1. El Sr. Bisbe o una altra Autoritat eclesiàstica és informat a través d'una denúncia privada, o té coneixement per rumors, de l'existència d'un presumpte delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals, suposadament comès per un prevere diocesà o un religiós. Aquests fets no són coneguts per la Policia ni per l'Autoritat judicial.
2. El Sr. Bisbe, o l'Autoritat eclesiàstica respectiva, és informat de l'existència d'una denúncia davant la Policia, el Jutjat o el Ministeri Fiscal, d'un cas d'agressió o abús sexual, suposadament comès per un prevere diocesà o un religiós que presta els seus serveis pastorals a la Diòcesi. L'afer ja és conegut per l'opinió pública.
3. Que l'Autoritat eclesiàstica tingui notícies de la comissió d'un fet que presenta caràcters de delictes contra la llibertat sexual del qual hagi tingut coneixement a través d'una confidència o relació de confiança mútua del mateix prevere o religiós.

Consideracions generals:

- a) Per a afrontar aquestes situacions complexes, la prudència jurídica aconsella no cedir al clima de sospita, d'acusacions sovint infundades, de denúncies molt tardanes amb regust de muntatge, d'aprofitament amb objectius econòmics, de la confusió i del nerviosisme que sovint acompanyen aquestes onades d'escàndols públics.
- b) Quan les Autoritats eclesiàstiques tracten aquests problemes delicats no sols tenen el deure de respectar el principi fonamental de la presumpció d'innocència, sinó que s'han d'adequar també a les exigències de la relació de confiança i del corresponent secret ministerial que és inherent a les relacions entre el bisbe i els preveres o religiosos que col·laboren amb ell, així com entre els preveres/diaques i els fidels.

- c) En matèria de delinqüència sexual és possible parlar d'acció, comissió per omissió, així com de cooperació necessària, complicitat o encobriment. La posició del Superior jeràrquic determina la possibilitat de la comissió per omissió, quan l'omissió de l'actuació deguda del Superior ha afavorit la causació del resultat penalment típic, és a dir, quan el fet s'hauria pogut evitar si s'hagués actuat amb diligència.
- d) L'esfera de responsabilitat jurídica dels bisbes i de les Institucions de l'Església ha de ser delimitada en funció del que amb certesa i de manera efectiva s'hauria pogut fer per evitar el delictes, tenint en compte, així mateix, que, inclòs el cas de clergues, hi ha circumstàncies i àmbits de comportament que no són controlables, ja que no afecten l'exercici del ministeri, sinó que formen part de l'esfera de la seva vida privada i de la seva responsabilitat personal exclusiva.
- e) Davant una situació de risc en el tracte amb menors, es destinarà el clergue, religiós, etc., afectat, a una labor pastoral exclusivament amb persones majors o una altra que es consideri adequada atenent les seves circumstàncies personals, amb separació efectiva de la relació amb menors d'edat i persones vulnerables i amb la prohibició expressa de mantenir cap classe de tracte de naturalesa pastoral amb ells. Hauria de documentar-se adequadament la prohibició al·ludida. Només quan els fets delictius es realitzin al marge de la funció pròpia del clergue, religiós, etc., es considera que no hi hauria lloc a declarar la responsabilitat civil subsidiària de l'Església, en nom de la qual realitza la seva labor pastoral.
- f) És necessari disposar d'advocats idonis per a defensar tals casos i acostumats a treballar en medis eclesials. La presència d'un Llettrat és necessària en cas de detenció, durant els interrogatoris i durant tota la instrucció de la causa.
- g) Designar un portaveu o interlocutor oficial davant els mitjans de comunicació, en el seu cas, i davant la Policia.
- h) Si es veu necessari emetre un comunicat de premsa, la informació ha de ser la més breu possible, evitant tot sensacionalisme i tot debat de naturalesa jurídica. El comunicat ha de tenir presents distints punts: 1r/ fets objectius (sense cap element valoratiu); 2n/ suport, proximitat i solidaritat amb la víctima (es condemnaran, amb caràcter general, els fets d'aquesta naturalesa), i, 3r/ sobre el prevere o religiós: es farà referència al dret constitucional a la presumpció d'innocència i a la col·laboració amb l'Administració de Justícia.
- i) Relació amb la víctima i els seus familiars. Durant el desenvolupament de la investigació i del procés, les relacions amb les víctimes i el seu entorn s'han de dur a terme amb l'assessorament i ajuda d'advocat, per no donar lloc a malentesos o perjudicar la defensa de l'acusat, evitant tota pressió sobre els menors o els seus familiars.

j) Si la conducta denunciada es refereix a fets ocorreguts fa anys i, per tant, es consideren prescrits els presumptes delictes, tant civil com canònicament, sense perjudici de concloure l'expedient canònic oportú, l'Autoritat eclesiàstica adoptarà les mesures pastorals que procedeixin, en interès general de l'Església.

1. Primer supòsit

Agressió o abús sexual denunciat a l'Autoritat eclesiàstica sense coneixement previ de les autoritats civils

- El supòsit d'una denúncia d'agressió sexual de menors presentada directament al Bisbat, a un prevere o religiós, requereix un tractament particular, ja que els fets no s'han posat encara en coneixement de la policia o de l'Autoritat judicial.
- El Sr. Bisbe o el seu delegat s'entrevistarà, tan aviat com sigui possible, amb el denunciant, en presència d'un testimoni, per cerciorar-se de la seriositat de la denúncia i, si és possible, que es ratifiqui. Se'n redactarà un Informe escrit per deixar constància del fet.
- El Sr. Bisbe o el seu representant tindrà una trobada, tan aviat com sigui possible i si sembla oportú amb la presència d'un testimoni, amb el prevere o religiós denunciat, per informar-lo dels fets de què és acusat i dels tràmits que se seguiran: garantir-li el respecte dels seus drets, en especial el de presumpció d'innocència; oferir-li l'ajuda que necessiti; prohibir-li tot contacte amb el denunciant, la presumpta víctima i la seva família i informar-lo, quan les circumstàncies ho aconsellin, de les mesures -cautelars- que es pensen adoptar sobre la seva persona en relació amb les seves activitats pastorals actuals. Se'n redacta un Informe per deixar constància del que s'ha exposat.
- Es contactarà amb un advocat per saber si, a la vista del que s'ha actuat fins al moment, hi ha indicis racionals de la comissió d'un fet delictiu. En cas afirmatiu, l'Autoritat eclesiàstica convida o aconsella, en un primer moment, els denunciants a presentar ells mateixos la denúncia davant la Policia, el Ministeri Fiscal o el Jutjat d'Instrucció, d'acord amb el que la llei exigeix en aquest tipus de delictes i s'indica a l'apartat següent.
- En els delictes d'agressions sexuals, si la víctima és major d'edat, només pot presentar la denúncia la persona agreujada. Si és menor, els representants legals o querella del Ministeri Fiscal, que actuarà ponderant els interessos legítims en presència. Si la víctima és menor d'edat, incapaç o una persona desvalguda, bastarà la denúncia del Ministeri Fiscal.
- Quan, dels fets denunciats i dels esbrinaments realitzats, existeixin dubtes raonables sobre la veracitat dels fets, l'Autoritat eclesiàstica arxivarà les actuacions

i comunicarà als denunciants que exercitin, si ho creuen convenient, les accions jurídiques que considerin oportunes, assumint la responsabilitat que procedeixi.

- En el cas de sospites basades en rumors o testimonis indirectes, s'ha de procedir amb la màxima cautela, ja que poden conduir a la calúmnia amb conseqüències extraordinàriament greus per a la persona incriminada. El procediment a seguir, no obstant això, ha de ser el mateix que l'assenyalat als paràgrafs anteriors, després d'una verificació, amb la major serietat, dels elements que duen a la sospita. Convé, doncs, discernir sempre el més objectivament possible quina és la veritat, sobretot quan són coneguts els drames que suposen als adults les denúncies falses.

2. Segon supòsit

Agressió sexual denunciat directament a la Policia o a l'Autoritat judicial:

- S'han de tenir en compte les consideracions generals assenyalades en aquest protocol. Es contactarà d'immediat amb un dels advocats prèviament escollits i es prestarà la col·laboració que sigui necessària a la Policia o a l'Administració de Justícia.

- Si el prevere o religiós ha prestat declaració i ha reconegut els fets dels quals se l'acusa, és important assegurar-li l'acompanyament que procedeixi, advertint-li les conseqüències civils i canòniques derivades de la seva conducta.

- En tant que no es produeix la sentència condemnatòria, s'ha de respectar la presumpció d'innocència, sense deixar d'adoptar les mesures cautelars canòniques que siguin procedents.

- Quant a la situació processal de l'acusat: cal assegurar-se que pugui tenir un interlocutor a fi de poder avaluar-ne l'estat físic, psicològic i espiritual, així com la seva defensa jurídica. Cas que estigui en situació de llibertat provisional anterior al procés, se'n determinarà el lloc d'acollida, etc.

3. Tercer supòsit

Quan l'autoritat eclesiàstica té coneixement d'un fet que pot ser delictes contra la llibertat o indemnitat sexual a través d'una confidència del prevere o religiós presumptament responsable (secret ministerial).

- Amb caràcter general, els representants de les distintes Institucions o Òrgans eclesiàstics tenen el deure de denunciar tots els delictes de què tinguin coneixement, inclosos els comesos pels qui actuen a càrrec seu o sota la seva direcció. Es tracta de complir una obligació legal, la d'informar la Justícia pel bé de la víctima i, indirectament, pel de l'Església i el de tota la societat.

- No obstant l'anterior, no existeix encobriment ni cap infracció penal per no denunciar un delictes del qual s'ha tingut coneixement en exercici de les funcions del ministeri presbiteral o religiós, ni obligació de declarar com a testimoni en processos civils ni penals respecte de fets dels quals s'hagi tingut coneixement en virtut de l'exercici de l'esmentat ministeri (art. 263 i 417 LECr i 371 LEC).

- La conclusió anterior es dedueix de les disposicions legals següents: “En cap cas les autoritats eclesiàstiques, clergues o religiosos, podran ser requerits pels jutges o altres autoritats per donar informació sobre persones o matèries de què hagin tingut coneixement per raó del seu ministeri” (art. II.3 Acord amb la Santa Seu de 28 de juliol 1976), o “respecte de les notícies que se les haguessin revelades en l'exercici de les funcions del seu ministeri” (LECr, art. 263). Convé recordar que els eclesiàstics tampoc no podran ser obligats a declarar com a testimonis sobre els fets a què es refereix el paràgraf anterior (art. 417 LECr).

El contingut d'aquests preceptes excedeix el que seria exclusivament el secret de confessió, per a estendre's a d'altres mesters espirituals distints de l'estricta sacrament de la penitència.

El reconeixement al clergue o religiós del dret a no declarar ha d'interpretar-se com una manifestació de respecte a la llibertat de consciència, tant del ministre de culte com de la persona que confia el seu secret en exercici de la llibertat religiosa. S'atorga una exempció, no una prohibició de declarar o testificar.

- Com a límit o excepció als principis generals assenyalats als apartats anteriors, l'Autoritat eclesiàstica, prevere o religiós que tingui coneixement de fets que revesteixen els caràcters de delictes contra la llibertat sexual, tenen l'obligació de denunciar la comissió pròxima o actual d'un delictes, sense que sigui un obstacle haver-ne tingut notícia amb motiu o amb ocasió de la direcció espiritual o confidència del propi interessat. En definitiva, si no s'impedeix la comissió d'un delictes del que es tengui notícia o no s'acudeix a l'autoritat o els seus agents perquè l'impedeixin, i la ruptura de la confidencialitat no es produeix, en aquestes circumstàncies, s'obre el camí a l'apreciació del delictes de l'article 450 del Codi Penal, concorrent la resta de requisits típics (es refereix als que amb la seva actuació immediata poguessin impedir un delictes)

- El reconeixement al clergue o religiós d'un dret a no declarar s'ha d'interpretar com una manifestació de respecte a la llibertat de consciència, tant del ministre de culte com de la persona que confia el seu secret en exercici de la llibertat religiosa.

7.5 ANNEX V

MARC LEGISLATIU INTERNACIONAL, ESTATAL I CANÒNIC

L'adopció d'una política normativa no respon només a la necessitat urgent de proveir-se d'un marc adequat per a enfrontar la realitat dels abusos a menors en l'Església i en altres entorns com la família, per un imperatiu de drets humans que obliga a protegir els infants i persones que tinguin un ús imperfecte de la raó o un adult vulnerable, enfront de la violència, sinó també a un mandat legislatiu internacional, estatal i canònic.

1. Marc internacional

Diverses organitzacions internacionals, tant d'àmbit universal (com l'ONU) com regional (com el Consell d'Europa o la Unió Europea), han aprovat Convenis internacionals, Directives, Resolucions i altres instruments al llarg d'aquest segle XXI destinades a abordar la violència contra la infància amb caràcter integral, i no exclusivament penal, insistint especialment en la prevenció. Les fites més rellevants, entre moltes d'altres, són les següents:

L'ONU adoptà la Resolució de l'Assemblea General 'Un món digne per als infants' el 25 de maig de 2000; el 2004 aprovà el Protocol facultatiu de la Convenció sobre els Drets de l'Infant relatiu a la venda d'infants, la prostitució infantil i la utilització de nins en la pornografia infantil, i el 2008 es nomenà un Representant Especial del Secretari General sobre la Violència contra els Infants.

De la labor del Consell d'Europa, ha de destacar-se el Conveni de Lanzarote de 20 d'octubre de 2007, per a la protecció dels infants contra l'explotació i l'abús sexual, ratificat pel nostre país el 2010.

Finalment, la Unió Europea aprovà la Directiva 2011/93/UE del Parlament Europeu i del Consell de 13 de desembre de 2011, relativa a la lluita contra els abusos sexuals i l'explotació sexual dels menors i la pornografia infantil.

2. Marc estatal

El Legislador espanyol, a partir de 2015, ha apostat també per una intervenció integral, a més d'anar adequant la legislació penal a les noves formes de comissió de delictes en aquesta matèria. Així l'art. 11. 3 de la Llei Orgànica de Protecció jurídica del menor (modificada per Llei 26/2015) assenyalà:

Els poders públics desenvoluparan actuacions encaminades a la sensibilització, prevenció, detecció, notificació, assistència i protecció de qualsevol forma de violència contra la infància i l'adolescència mitjançant procediments que assegurin la coordinació i la col·laboració entre les distintes Administracions,

entitats col·laboradores i serveis competents, tant públics com privats, per a garantir una actuació integral.

D'altra banda, la Llei Orgànica 8/2021 de 4 de juny de Protecció integral a la infància i a l'adolescència enfront de la violència (LOPIVI) conté previsions molt importants en aquesta matèria, de les quals en destaquen algunes.

En l'àmbit penal i processal, s'han tipificat els nous delictes, endurint les penes i reduint els beneficis penitenciaris en aquests casos, augmentant els terminis de prescripció d'aquests delictes, establint l'obligatorietat de preconstituir la prova processal, per evitar que els menors de 14 anys declarin en judici i prevenir la "victimització secundària", i permetent que els infants denunciïn per si mateixos les situacions de violència, sense necessitat d'anar acompanyats per un adult.

Al Codi Penal, molts dels preceptes relatius a aquest tipus de delictes contra la llibertat sexual foren modificats el 2015 i el 2021, i d'aquests destaquen els articles 178 a 194, 443 i 450. S'hi tipifiquen els abusos sexuals, les agressions sexuals, l'assetjament sexual, els delictes d'exhibicionisme i provocació sexual, i els delictes relatius a la prostitució i a l'explotació sexual i corrupció de menors. A més, a l'article 450 es regula el deure d'impedir delictes: Art. 450 Codi Penal:

El qui, tot i poder-ho fer amb la seva intervenció immediata i sense risc per a ell mateix o per a altri, no impedeixi la comissió d'un delictes que afecti les persones en la seva vida, integritat o salut, llibertat o llibertat sexual, ha de ser castigat amb la pena de presó de sis mesos a dos anys si el delictes és contra la vida, i la de multa de sis a vint-i-quatre mesos en els altres casos, llevat que al delictes no impedit li correspongui una pena igual o inferior, cas en què s'ha d'imposar la pena inferior en grau a la d'aquell.² Incorre en les mateixes penes el qui, tot i poder-ho fer, no acudeixi a l'autoritat o als seus agents perquè impedeixin un delictes dels que preveu l'apartat anterior, i de la comissió pròxima o actual del qual tingui notícia.

De més a més, la llei LO 8/2021 exigeix una formació especialitzada, inicial i contínua, de tots els professionals que tinguin contacte habitual amb menors, creant figures de referència com el coordinador de benestar en els centres escolars i el delegat de protecció en les activitats esportives i de lleure i temps lliure, i estableix la necessitat d'adoptar guies de conducta, així com protocols d'actuació per a protegir els infants davant qualsevol casta de violència, necessitat a la qual respon el present document.

Finalment, cal ressenyar tres articles d'aquesta llei en relació amb el deure de denúncia de la ciutadania, el deure qualificat dels qui per la seva professió o dedicació tinguin encomanada l'educació o la cura de menors i amb la regulació del Registre central de delinqüents sexuals creat el 2015.

Article 15. Deure de comunicació de la ciutadania. Tota persona que adverteixi indicis d'una situació de violència exercida sobre una persona menor d'edat, és obligada a comunicar-ho de forma immediata a l'autoritat competent i, si els fets poguessin ser constitutius de delictes, a les Forces i els Cossos de Seguretat, al Ministeri Fiscal o a l'autoritat judicial, sense perjudici de prestar l'atenció immediata que la víctima necessiti.

Article 16. Deure de comunicació qualificat.

1. El deure de comunicació previst a l'article anterior és especialment exigible a aquelles persones que, per raó del seu càrrec, professió, ofici o activitat, tinguin encomanada l'assistència, la cura, l'ensenyança o la protecció de nins, nines o adolescents i, en el seu exercici, hagin tingut coneixement d'una situació de violència exercida sobre ells.

En tot cas, es consideren inclosos en aquest supòsit el personal qualificat dels centres sanitaris, dels centres de protecció a la infància i de responsabilitat penal de menors, centres d'acollida d'asil i atenció humanitària dels establiments en els quals resideixin habitualment o temporalment persones menors d'edat i dels serveis socials.

2. Quan les persones a les quals es refereix l'apartat anterior tinguessin coneixement o advertissin indicis de l'existència d'una possible situació de violència d'una persona menor d'edat, hauran de comunicar-ho de forma immediata als serveis socials competents.

A més, quan de la dita violència pogués resultar que la salut o la seguretat del nin, nina o adolescent es trobés amenaçada, hauran de comunicar-ho de forma immediata a les Forces i als Cossos de Seguretat i/o al Ministeri Fiscal.

3. Quan les persones a les quals es refereix l'apartat 1 adverteixin una possible infracció de la normativa sobre protecció de dades personals d'una persona menor d'edat, hauran de comunicar-ho de forma immediata a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades.

4. En tot cas, les persones a les quals es refereix l'apartat 1 hauran de prestar a la víctima l'atenció immediata que necessiti, facilitar tota la informació de què disposin, així com prestar la màxima col·laboració a les autoritats competents. A aquests efectes, les administracions públiques competents establiran mecanismes adequats per a la comunicació de sospita de casos de persones menors d'edat víctimes de violència.

Article 57. Requisit per a l'accés a professions, oficis i activitats que impliquin contacte habitual amb persones menors d'edat.

1. Serà requisit per a l'accés i exercici de qualssevol professions, oficis i acti-

vitats que impliquin contacte habitual amb persones menors d'edat, no haver estat condemnat per sentència ferma per qualsevol delicte contra la llibertat i indemnitat sexuals, així com per qualsevol delicte de tracta d'éssers. A tal efecte, qui pretengui l'accés a tals professions, oficis o activitats haurà d'acreditar aquesta circumstància mitjançant l'aportació d'una certificació negativa del Registre Central de delinqüents sexuals.

2. Als efectes d'aquesta llei, són professions, oficis i activitats que impliquen contacte habitual amb persones menors d'edat, totes aquelles, retribuïdes o no, que per la pròpia naturalesa i essència comporten el tracte repetit, directe i regular i no merament ocasional amb nins, nines o adolescents, així com, en tot cas, totes aquelles que tinguin com a destinataris principals persones menors d'edat.

3. Marc canònic

Els documents més rellevants de l'Església catòlica en la matèria que ens ocupa són els següents:

- Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela del Papa Sant Joan Pau II, de 30 d'abril de 2001. S'hi promulgaren les 'Normes per als delictes més greus', entre els quals hi ha l'abús sexual. Aquestes normes només inclouen els delictes contra el Sisè Manament del Decàleg comesos per un clergue amb un menor. Es considera menors aquelles persones amb edat inferior a 18 anys.¹⁰
- Normes sobre els delictes més greus reservats al Dicasteri per a la Doctrina de la Fe del Papa Benet XVI de maig de 2010. Es tracta d'una actualització exhaustiva de l'anterior, ampliant l'edat de la víctima als devuit anys (art. 4), considerant-lo com a integrat dins els "delictes més greus" i, per tant, reservats a la Congregació per a la Doctrina de la Fe. Elevà també el termini de prescripció del delicte als vint anys, començant a comptar des del dia en què el menor hagués complert els devuit anys. A més, en relació amb les víctimes, s'equipara al menor la persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó (per exemple, una persona amb una discapacitat intel·lectual).
- Rescripte ex audientia SS.Mi, de 9 de novembre de 2021, amb el qual es modifiquen i aproven les Normes sobre delictes reservats a la Congregació per a la Doctrina de la Fe, que entraren en vigor el 8 de desembre de 2021.
- Carta circular de la Congregació per a la Doctrina de la Fe a les Conferències

¹⁰ Article 6 del motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, 21 de maig de 2010: «§ 1. Els delictes més greus contra la moral, reservats al judici de la Congregació per a la Doctrina de la Fe, són: 1r. El delicte contra el sisè manament del Decàleg comès per un clergue amb un menor de devuit anys. En aquest nombre s'equipara al menor la persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó; 2n. L'adquisició, retenció o divulgació, amb un fi libidinos, d'imatges pornogràfiques de menors, d'edat inferior a catorze anys, per part d'un clergue en qualsevol forma i amb qualsevol instrument. § 2. El clergue que cometi els delictes de què es tracta en el § 1 ha de ser castigat segons la gravetat del crim, sense excloure'n la dimissió o la deposició».

Episcopals de 3 de maig de 2011: preparació de Línies Guia sobre casos d'abús sexual de menors per part del clergat.

- Institució de la Comissió Pontifícia per a la protecció de menors el 24 de març de 2014. En aquesta pàgina web: www.tutelaminorum.org/es/ poden consultar-se tots els documents, esdeveniments i informació rellevant.
- Directives de la Comissió Pontifícia per a la Protecció de menors de 2015.
- Motu proprio 'Com una mare amorosa' del Papa Francesc, de 4 de juny de 2016.
- Carta al Poble de Déu del Papa Francesc, de 20 d'agost de 2018.
- Motu Proprio Vos estis lux mundi del Papa Francesc, de 7 d'abril de 2019. S'hi estableix un procediment per a denunciar abusos de bisbes, es tipifica el delictes d'encobriment, i s'imposa l'obligació a les diòcesis d'elaborar en un any un sistema perquè els fidels presentin rapports relatius a aquests delictes.¹¹
- Modificació del **Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela** per part del Papa Francesc, d'11 d'octubre de 2021.¹²
- El 8 de desembre de 2021 entrà en vigor la reforma del Codi de Dret Canònic relativa al Llibre VI, Les sancions penals en l'Església. És important, en aquesta matèria, el nou cànon 1398.¹³

¹¹ Article 1 del Motu Proprio Vos estis lux mundi, 7 de maig de 2019: «§ 1. Les presents normes s'apliquen en el cas de rapports relatius a clergues o membres d'instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica en relació amb: a) delictes contra el sisè manament del Decàleg que consisteixen en: i. obligar algú, amb violència o amenaça o mitjançant abús d'autoritat, a realitzar o sofrir actes sexuals; ii. realitzar actes sexuals amb un menor o amb una persona vulnerable; iii. produir, exhibir, posseir o distribuir, àdhuc per via telemàtica, material pornogràfic infantil, com també recloure o induir un menor o una persona vulnerable a participar en exhibicions pornogràfiques; b) conductes dutes a terme pels subjectes als quals es refereix l'article 6, que consisteixen en accions o omissions adreçades a interferir o eludir investigacions civils o investigacions canòniques, administratives o penals, contra un clergue o un religiós respecte dels delictes assenyalats a la lletra a) d'aquest paràgraf. § 2. Als efectes de les presents normes, s'entén per: a) "menor": qualsevol persona amb una edat inferior a devuit anys o legalment equiparada a ella; b) "persona vulnerable": qualsevol persona en estat de malaltia, de deficiència física o psicològica, o de privació de la llibertat personal que, de fet, limití àdhuc ocasionalment la seva capacitat d'entendre o de voler o, en qualsevol cas, de resistir a l'ofensa; c) "material pornogràfic infantil": qualsevol representació d'un menor, independentment dels mitjans utilitzats, involucrat en activitats sexuals explícites, reals o simulades, i qualsevol representació d'òrgans sexuals de menors amb fins predominantment sexuals».

¹² Article 6 del Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela, de 2021: «Els delictes més greus contra els costums, reservats al judici del Dicasteri per a la Doctrina de la Fe, són: 1º el delictes contra el sisè manament del Decàleg comès per un clergue amb un menor de 18 anys o amb una persona que habitualment té un ús imperfecte de raó; la ignorància o l'error per part del clergue sobre l'edat del menor no constitueix circumstància atenuant o eximent. 2n l'adquisició, possessió, exhibició o divulgació, amb fi libidinós o de lucre, d'imatges pornogràfiques de menors de 18 anys per part d'un clergue, de qualsevol manera i amb qualsevol instrument».

¹³ C. 1398 - § 1. «Ha de ser castigat amb la privació de l'ofici i amb altres justes penes, sense excloure l'expulsió de l'estat clerical, si el cas ho requerís, el clergue: 1. que comet un delictes contra el sisè manament del Decàleg amb un menor o amb una persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó o a la qual el Dret reconeix igual tutela; 2. Que recluta o induïx un menor, o una persona que habitualment té un ús imperfecte de la raó, o a la qual el Dret reconeix igual tutela, perquè es mostri pornogràficament o perquè participi en exhibicions pornogràfiques, siguin vertaderes o simulades; 3r que immoralment obté, conserva, exhibeix o divulga, de qualsevol manera i per qualsevol mitjà, imatges pornogràfiques de menors o de persones que habitualment tenen un ús imperfecte de la raó». § 2. Si un membre d'un institut de vida consagrada o d'una societat de vida apostòlica, o

- Congregació per a la Doctrina de la Fe. Vademècum 2.0 sobre algunes qüestions processals davant els casos d'abús sexual a menors comesos per clergues, de 05 de juny de 2022.
- *Motu Proprio Vos estis lux mundi* del Papa Francesc, de 25 de març de 2023. Pel qual es promulguen definitivament els procediments per a prevenir i combatre el fenomen dels abusos sexuals en el si de l'Església catòlica i se'n deroga la versió anterior de 2019.¹⁴
- Instrucció de la Conferència Episcopal Espanyola sobre abusos sexuals. Especial referència als casos de menors, els qui habitualment tenen ús imperfecte de raó i aquells als quals el Dret reconeix igual tutela, de 9 de maig de 2023

qualsevol fidel que gaudeix d'alguna dignitat o duu a terme un ofici o una funció en l'Església, comet un dels delictes enumerats en el § 1 o en el c. 1395, § 3, ha de ser castigat d'acord amb el c. 1336, §§ 2-4, afegint-hi també altres penes segons la gravetat del delicte.

¹⁴ Article 1 del *Motu Proprio Vos estis lux mundi* de 2023: «§ 1. Les presents normes s'apliquen en el cas de reports relatius a clergues o membres d'instituts de vida consagrada o societats de vida apostòlica i als moderadors de les associacions internacionals de fidels reconegudes o erigides per la Seu Apostòlica en relació amb: a) delictes contra el sisè manament del Decàleg que consisteixen a: i. obligar algú, amb violència o amenaça o mitjançant abús d'autoritat, a realitzar o sofrir actes sexuals; ii. realitzar actes sexuals amb un menor o amb una persona vulnerable; iii. produir, exhibir, posseir o distribuir, àdhuc per via telemàtica, material pornogràfic infantil, com també recloure o induir un menor o una persona vulnerable a participar en exhibicions pornogràfiques; b) conductes dufes a terme pels subjectes als quals es refereix l'article 6, que consisteixen en accions o omissions adreçades a interferir o eludir investigacions civils o investigacions canòniques, administratives o penals, contra un clergue o un religiós respecte dels delictes assenyalat a la lletra a) d'aquest paràgraf. § 2. Als efectes de les presents normes, s'entén per: a) "menor": qualsevol persona amb una edat inferior a devuit anys o legalment equiparada a ella; b) "persona vulnerable": qualsevol persona en estat de malaltia, de deficiència física o psicològica, o de privació de la llibertat personal que, de fet, limiti àdhuc ocasionalment la seva capacitat d'entendre o de voler o, en qualsevol cas, de resistir a l'ofensa; c) "material pornogràfic infantil": qualsevol representació d'un menor, independentment dels mitjans utilitzats, involucrat en activitats sexuals explícites, reals o simulades, i qualsevol representació d'òrgans sexuals de menors amb fins predominantment sexuals» (traducció pròpia).

7.6 ANNEX VI

INFORME DE NOTIFICACIÓ — AGRESSIÓ SEXUAL A MENORS

1. DADES DEL NOTIFICADOR	
DATA DE NOTIFICACIÓ:	
NOM I LLINATGES:	
NÚM. D'IDENTIFICACIÓ PROFESSIONAL:	
ORGANISME:	
CENTRE DE TREBALL:	
ADREÇA:	
TELÈFON:	
PROVÍNCIA:	CODI POSTAL:
MUNICIPI:	

DADES DEL/LA MENOR (POSSIBLE VÍCTIMA D'ABÚS)	
NOM I LLINATGES:	
DATA DE NAIXEMENT:	
NACIONALITAT:	
TELÈFON:	
DOMICILI O CENTRE:	
PROVÍNCIA:	CODI POSTAL:
MUNICIPI:	

3. DADES DEL PARE/MARE/TUTOR	
NOM I LLINATGES:	
DOMICILI:	
PROVÍNCIA:	
MUNICIPI:	CODI POSTAL:
TELÈFON:	

4. DADES DEL PARE/MARE/TUTOR	
NOM I LLINATGES:	

DOMICILI:	
PROVÍNCIA:	
MUNICIPI:	CODI POSTAL:
TELÈFON:	

5. DADES DE LA PERSONA INFORMANT (EN EL SEU CAS)	
NOM I LLINATGES:	
DATA DE NAIXEMENT:	
RELACIÓ O PARENTESC AMB EL MENOR:	
DOMICILI:	
PROVÍNCIA:	
MUNICIPI:	CODI POSTAL:
TELÈFON:	
6. DADES DE LA SITUACIÓ OBSERVADA (amb data de les observacions)	

6. DADES DE LA SITUACIÓ OBSERVADA (amb data de les observacions)
<p>TRANSCRIPCIÓ, LA MÉS LITERAL POSSIBLE, D'ALLÒ VERBALITZAT/MANIFESTAT PEL MENOR, EN EL SEU CAS. Context o situació en què es produeixen aquestes verbalitzacions. O es realitzen dibuixos o documents gràfics pel menor.</p>
INDICADORS OBSERVATS EN EL MENOR

7. DADES RELATIVES AL / A LA PRESUMPTE/A/ AGRESSOR/A (SI ES CONEIX)	
NOM I LLINATGES:	
PROFESSIÓ:	
RELACIÓ AMB EL MENOR:	
SEXE: ☐ Home ☐ Dona	DATA NAIXEMENT/EDAT:
DOMICILI:	
TELÉFON:	NIVELL EDUCATIU:
SITUACIÓ D'ACCESSIBILITAT ☐ TÉ CONTACTE AMB EL/LA MENOR ☐ NO HI TÉ CONTACTE	
OBSERVACIONS:	
INFORMACIÓ ADICIONAL	
S'ACOMPANYARÀ LA INFORMACIÓ O LES DADES DE RELLEVÀNCIA EXISTENTS SOBRE: (assenyalar els informes que s'adjunten).	

7.7 ANNEX VII

MODEL D'AUTORITZACIÓ DE TRASLLAT D'INFORME AUTORITZACIÓ DELS REPRESENTANTS LEGALS DEL MENOR VÍCTIMA D'AGRESSIÓ SEXUAL PER A LA REMISSIÓ D'INFORMACIÓ A LA FISCALIA O L'OFICINA DE PROTECCIÓ DEL MENOR

Jo, Sr. / Sra.,
amb D.N.I. en qualitat de mare/pare/tutor
del..... menor,
amb D.N.I. i domicili a efecte de notifica-
cions a

Consent en la remissió de la informació que resulti necessària des de la seva Entitat a la Fiscalia o la Oficina de Protecció del Menor, amb l'objecte que puguin realitzar-se les accions que l'autoritat competent estimi oportunes tenint en compte la legislació vigent.

A, el.....d.....de 202.....

Signat:

(persona interessada o el seu representant legal si procedeix)

PROTOCOLO PARA LA PREVENCIÓN Y ACTUACIÓN EN CASO DE ABUSOS SEXUALES A MENORES

DIÓCESIS DE MALLORCA

Sumario

1. INTRODUCCIÓN	65
2. PROTOCOLO	68
2.1. Finalidad del protocolo	68
2.2. Aprobación del protocolo	69
2.3. Qué es un Protocolo de prevención y actuación	69
3. SOBRE LA AGRESIÓN SEXUAL	70
3.1 Agresión sexual	70
3.2 La víctima	70
3.3. Victimario o agresor	71
3.4 Tipos de agresiones sexuales	71
4. MARCO JURÍDICO	72
4.1 Marco legislativo civil	72
4.2 Marc legislativo canónico	73
5. SISTEMAS DE PREVENCIÓN	76
5.1. Selección de personal y colaboradores	76
5.2 Oficina de protección del Menor. Comisión diocesana de técnicos cualificados, si se erige.	78
5.3 Programa de formación continua para la protección de menores	79
5.4 Código de buenas prácticas	80
6. DETECCIÓN DE LA AGRESIÓN SEXUAL: OBSERVACIÓN Y ESCUCHA DE LOS MENORES	83
6.1 Indicadores específicos	83
A. Físicos	83
B. De comportamiento	83
C. Indicadores sexuales	84
6.2 Indicadores inespecíficos	85
6.3. Revelación del abuso	85
A. ¿Cómo hay que actuar ante la revelación del abuso?	86
B. ¿Qué obligaciones tenemos después de la revelación de un abuso?	87
6.4 Procedimiento en caso de abusos	89
7. ANEXOS	91
7.1 ANEXO I	91
7.2 ANEXO II	93
7.3 ANEXO III	96
7.4 ANEXO IV	105
7.5 ANEXO V	110
7.6 ANEXO VI	117
7.7 ANEXO VII	120

1. INTRODUCCIÓN

En conformidad con la voluntad expresada por el Papa Francisco, la normativa establecida en el Código de Derecho Canónico y en otros documentos pontificios, y con lo que indican el Dicasterio para la Doctrina de la Fe y la Conferencia Episcopal Española en relación con la recepción y actuación en las Diócesis de Mallorca, Menorca e Ibiza por denuncias por casos de agresión sexual a menores,¹ debemos establecer a nivel de las diócesis un *protocolo de actuación y código ético de buenas prácticas* a modo de programa de cumplimiento normativo para este tipo de casos. El presente protocolo se ha elaborado conjuntamente por las Diócesis de Mallorca, Menorca e Ibiza.

En la Diócesis de Mallorca existen campos de pastoral evangelizadora y educativa, donde los menores tienen un papel preponderante. Estos campos de pastoral presentan distintos niveles de personas físicas y jurídicas, así como de colaboración, que pueden agruparse en:

a) Personas físicas y jurídicas con un vínculo canónico con la Diócesis de Mallorca

1. Personas jurídicas: parroquias, movimientos, centros de formación y colegios diocesanos (en cuanto obras de la Diócesis), delegaciones episcopales o diocesanas, Cáritas, fundaciones canónicas diocesanas, asociaciones públicas de fieles y todas las personas jurídicas sujetas a la autoridad del obispo diocesano.
2. Personas físicas: presbíteros, diáconos, seminaristas, profesorado de religión, responsables de pastoral en las escuelas, catequistas, voluntarios, y cualquier fiel laico que goce de alguna dignidad, oficio o función en la Diócesis de Mallorca.

b) Personas físicas y jurídicas con un vínculo laboral con el Obispado de Mallorca. En este segundo grupo se incluirían:

1. Vínculo laboral directo: todas las personas que, en virtud de un contrato laboral, prestan servicios directamente por cuenta del Obispado/Diócesis de Mallorca.
2. Vínculo laboral indirecto: personas que prestan servicios laborales para alguna de las personas jurídicas con un vínculo canónico con el Obispado/Diócesis de Mallorca (trabajadores de parroquias, colegios diocesanos, fundaciones canónicas diocesanas, Cáritas, etc.).

¹ En este protocolo, siguiendo las disposiciones canónicas, el concepto de "menor" incluye siempre las personas que habitualmente presentan un uso imperfecto de razón y aquellas personas a las que el derecho reconoce una tutela.

Este protocolo de actuación y prevención pretende ser una ayuda y un complemento normativo para presbíteros, diáconos, docentes y todas las personas implicadas en la pastoral diocesana, además de trabajadores de los centros y lugares donde haya trato con menores, que, por desconocimiento en este asunto, puedan sentirse desorientadas o incapaces de saber actuar ante posibles situaciones de este tipo, sin poder dar, por tanto, una respuesta adecuada al problema. Dependiendo del tipo de vínculo con la Diócesis y de la naturaleza física o jurídica que tenga, se derivarán distintos niveles o tipos de responsabilidades.

Este protocolo de actuación y prevención pretende ayudar a la protección de los menores y la promoción de la prevención de la agresión sexual, que debe ser prioridad absoluta para cualquier organización, y más aún en la Iglesia católica. La ocultación o el hecho de silenciar los casos de agresión sexual infantil y de personas vulnerables solo sirve para perpetuar el daño causado a las víctimas y aumentar el riesgo de que se produzcan más agresiones. La tarea evangelizadora de la Iglesia puede verse entorpecida si no se ponen todos los medios necesarios para erradicar todo tipo de abuso dentro y fuera del ámbito eclesial.²

Es esencial que se adopten medidas claras y transparentes para abordar los casos de agresiones a menores, y ello incluye la cooperación plena con las autoridades civiles, así como la adopción de políticas claras y efectivas para su prevención, la denuncia de los casos, la protección de las víctimas y la sanción de los victimarios. Es importante también que toda institución eclesial se centre en proporcionar apoyo y atención a las víctimas de agresión sexual infantil, y garantizar que, junto con sus familias, reciban la ayuda y el trato adecuados para recuperarse de la agresión que han sufrido. En última instancia, solo a través de un compromiso firme y sostenido con la protección de los menores podrá garantizarse que no vuelvan a producirse más agresiones.

En cuanto a la estructura, el protocolo consta de siete partes: una primera parte destinada a definir qué es este protocolo, sus finalidades; una segunda parte explicará distintos términos relacionados con la agresión sexual; una tercera parte explicará cuál es el marco jurídico del tema de las agresiones sexuales a menores; una cuarta parte está destinada a proponer sistemas de prevención en el ámbito de la Diócesis de Mallorca; una quinta parte explicará los procedimientos para la detección del abuso sexual a menores y personas vulnerables y cómo actuar ante la declaración de un abuso; un sexto punto se encargará de definir cuál es el marco legislativo actual tanto civil como canónico; para acabar con un séptimo punto donde se introducen una serie de anexos de carácter práctico para el uso de las distintas instancias y órganos diocesanos.

La pretensión general de este protocolo es la prevención y la protección ante

2 Benedicto XVI, en la carta a los católicos de Irlanda, afirma que "los abusos han oscurecido la luz del Evangelio como no lo habían logrado ni tan solo siglos de persecución" (Benedicto XVI, Carta pastoral a los católicos de Irlanda, 2010).

las agresiones sexuales a menores; pero también busca proponer y diseñar estrategias que eliminen todo comportamiento de abuso de poder, la humillación, la degradación y tantos otros elementos que por negligencia o descuido se introducen en la vida cotidiana, ya que la Iglesia ha de ser el referente de los derechos de la dignidad y de la vida humana, del respeto mutuo, de la buena convivencia, evitando todo lo que separa al ser humano de ser tal.

Cabe añadir que este protocolo, sobre todo, se refiere a todos los delitos enumerados en el canon 1398 del Código de Derecho Canónico, que incluye no solo a los clérigos (obispos, presbíteros y diáconos), sino también a los miembros de un instituto de vida consagrada o de una sociedad de vida apostólica, o a cualquier fiel laico que goce de alguna dignidad o lleve a cabo un oficio o una función en la Iglesia que ya se han mencionado antes en virtud del vínculo con la Diócesis.

Objetivos

1. Prevenir la agresión sexual a los menores y a los que tienen habitualmente un uso imperfecto de la razón y aquellos a los que el Derecho reconoce la misma condición de tutela, estableciendo criterios de selección y de formación para los que trabajan o se relacionan con ellos, así como un código ético de conducta que recoja aquellas conductas que no pueden darse. Además, busca la creación de espacios diocesanos seguros para estas personas ante posibles abusos o agresiones.

2. Protocolizar la manera de actuación comenzando por la detección y la denuncia, procurando que la intervención sea inmediata, ajustada siempre a las leyes civiles y canónicas, y tratando de forma individualizada tanto a quien denuncia y su familia como al denunciado y su entorno.

3. Reparar o restaurar el daño causado.

4. Ayudar a que el acusado (victimario) asuma su culpabilidad y la posible rehabilitación, así como tomar y permitir que se tomen las decisiones que correspondan de acuerdo con lo que esté establecido en la Ley respecto a sus futuras actividades.

Finalmente, de cara a una acción conjunta de actuación y prevención, todos los protocolos internos, reglamentos o normas de buenas prácticas de los distintos órganos físicos y jurídicos de la Diócesis de Mallorca antes mencionados deberán elaborarse en base y referencia al presente protocolo. También cabe decir que, como es un instrumento, necesitará adaptaciones, mejoras e introducir cuestiones hasta ahora desconocidas.

2. PROTOCOLO

2.1. Finalidad del protocolo

Con este protocolo se pretende ayudar a todos los presbíteros, diáconos, educadores, agentes de pastoral, etc., a saber actuar ante posibles casos de agresión sexual que puedan darse en las parroquias, en los centros de formación, instituciones y otros ámbitos de la pastoral diocesana en los que haya presencia de menores o de los que tienen un uso imperfecto de la razón. Es una guía sencilla y clara que ofrece orientaciones y procedimientos básicos de prevención y actuación ante las agresiones sexuales a menores. El objetivo final del protocolo es crear **un sistema de protección integral de las personas**, fomentando la cultura del buen trato en las instituciones religiosas y creando entornos seguros para las relaciones humanas.

Con este protocolo, nuestra Diócesis de Mallorca se compromete a:

- Promover una colaboración efectiva e inmediata con las instituciones civiles y las autoridades competentes, cooperando en las actividades de prevención y denuncia de las agresiones.
- Iniciar, según el caso, un proceso penal de cualquier agresión contra menores cometida en la Diócesis de Mallorca por personas que, en conformidad con el Código de Derecho Canónico, estén sometidas a su jurisdicción.
- Recibir, escuchar y acompañar a los que afirmen haber sido víctimas de explotación, abuso de cualquier tipo o agresión sexual, así como sus familias.
- Ofrecer atención pastoral adecuada a las víctimas y sus familias, como también apoyo espiritual, médico, psicológico, terapéutico y legal adecuado.
- Garantizar a los acusados el derecho a un juicio justo e imparcial, con respecto a la presunción de inocencia y a los principios de legalidad/proporcionalidad entre el delito y la pena.
- Remover y suspender de sus cargos a la persona condenada por haber abusado de un menor sin perjuicio de que se le procure un apoyo adecuado para su rehabilitación psicológica, holística y espiritual.
- Trabajar a través de la Oficina de Protección del Menor y, en su caso, de la Comisión diocesana, con el objetivo de capacitar a profesionales sobre los riesgos inherentes a esta materia y cooperar con ellos en la identificación y prevención de estos delitos.

2.2. Aprobación del protocolo

Este protocolo se aprueba para uso interno en el territorio de la Diócesis de Mallorca por decreto del Sr. Obispo.³ Y permanecerá abierto a la incorporación de la nueva legislación y normativa jurídica que pueda publicarse sobre la materia.

Se exigirá el conocimiento y la aplicación de este protocolo a todas las personas que estén relacionadas con la Diócesis y lleven a cabo actividades en ella, sea de forma permanente u ocasional.

2.3. Qué es un protocolo de prevención y actuación

Un protocolo es un acuerdo genérico y práctico de actuación, que busca:

1. Prevenir situaciones de conflicto, estableciendo buenas prácticas en la organización eclesial y el desarrollo de las actividades pastorales, educativas y lúdicas con menores y adolescentes.

2. Actuar adecuadamente ante la revelación o sospecha fundada de agresión sexual, así como intervenir sin dilación, con control de la situación, sabiendo lo que hay que hacer para defender a la víctima y para aislar y denunciar al presunto abusador.

Es necesario que todo el personal tenga claro cuáles son los peligros que hay que evitar, que conozca las responsabilidades de cada uno ante un caso, las funciones a desempeñar, los canales de comunicación para dar conocimiento de los hechos y las actuaciones a realizar.

Este protocolo interno especifica la manera en la que se han de realizar dos tareas básicas:

- **Prevención de la agresión sexual.** Se refiere a la prevención de la agresión sufrida por menores o perpetrada por sujetos con responsabilidad pastoral en la Diócesis.
- **Respuesta ante una agresión sexual sospechada o revelada.** Se trata de conocer los indicios que nos puedan ayudar a detectar una agresión y las actuaciones a realizar con la víctima y el presunto victimario.

³ Cf. Reg. S. núm. 476/23. BOBM CLXIII (2023), 541-542.

3. SOBRE LA AGRESIÓN SEXUAL

3.1 Agresión sexual

Una definición ampliada de la de la APA (Asociación Americana de Psiquiatría), del 'Manual Diagnóstico y Estadístico de los Trastornos Mentales: DSM-5', realizada por Murillo afirma:

La agresión sexual infantil es todo acto y proceso de actos, en que se expone o involucra a un niño, niña o adolescente en cualquier actividad sexualizada, utilizando la asimetría que da la autoridad, la confianza, la dependencia (afectiva, social o económica), el poder, la fuerza, el miedo, la cultura, la capacidad comprensiva, la necesidad u otras vulnerabilidades, manipulando, confundiendo, eliminando o viciando el consentimiento. Estos actos pueden incluir, aunque no se reduzcan a esta lista: tocamientos genitales, penetración oral, vaginal o anal, con pene, dedos u otros objetos; tocamiento de otras partes erógenas del cuerpo; incitación a tocar a otros, masturbación, voyerismo, exposición a situaciones sexuales, pornografía, abusos, violaciones. Tanto las acciones, tácticas y estrategias de preparación de estos actos (*grooming* presencial o en línea), como las de silenciamiento y desprestigio de la víctima y su entorno, constituyen también parte del proceso del abuso sexual.⁴

Esta conceptualización se ha de extender a cualquier persona cuyas capacidades cognitivas y/o volitivas sean similares a las del menor, cuando esta circunstancia está acreditada mediante un dictamen clínico y/o judicial.

En este protocolo se pueden explicitar tanto las conductas como el concepto de menor y asimilable legalmente, así como las de víctima y victimario.

3.2 La víctima

Cualquier persona menor de 18 años.

Personas que tengan habitualmente un uso imperfecto de la razón (vulnerable).

Aquellos a los que el Derecho reconoce la misma tutela.

No existe un perfil o característica especial de una posible víctima de agresión sexual a menores, sin embargo, se identifican algunos factores de riesgo que favorecen el surgimiento y mantenimiento de situaciones de agresión sexual: falta de educación sexual; baja autoestima; carencia afectiva; dificultades en el desarrollo asertivo; baja capacidad de tomar decisiones; timidez o retraimiento, etc.

⁴ MURILLO, «Abuso sexual, de conciencia y de poder: hacia una nueva definición», 436.

Las consecuencias de la agresión sexual a menores son múltiples y pueden variar en cada persona. En cualquier caso, siempre afecta gravemente en el desarrollo integral del menor o la persona vulnerable tanto a nivel físico como psicológico y social, dejándole secuelas que, según los casos, pueden ser más o menos graves.

3.3. Victimario o agresor

Es la persona que agrede sexualmente. Suele ser un adulto, sin descartar la posibilidad de que sean adolescentes o preadolescentes, ya que también puede ser otro menor que se encuentre en una situación de superioridad respecto a la víctima, por nivel de desarrollo, fuerza física, etc.

En este protocolo solo se considerarán los adolescentes y jóvenes como potenciales abusadores cuando, en las actividades pastorales, se encarguen de menores, tales como seminaristas jóvenes, educadores, catequistas, monitores, animadores de grupos, voluntarios, etc. En estos casos, todos ellos deben conocer y aplicar el protocolo como si fuesen adultos.

Cuando la persona que agrede es un adulto cercano, alguien en quien el menor o la persona vulnerable confía, investido de autoridad profesional o moral, las consecuencias para la víctima suelen ser más graves que si el mismo abuso lo provoca un desconocido. Siempre es posible que el agresor se sirva no solo de la cercanía, sino de la amistad o de la admiración que le profesa el menor o la persona vulnerable para conseguir abusar.

3.4 Tipos de agresiones sexuales

- **Agresión sexual indirecta** se da cuando, con fines sexuales, se determine al menor a participar en un comportamiento de naturaleza sexual, o se le haga presenciar actos de carácter sexual, aunque el autor no participe en ellos. Lo es también contactar o proponer encuentros con un menor a través de internet, teléfono o cualquier otra tecnología de la información, así como realizar actos dirigidos al engaño para que facilite material pornográfico o se le muestren imágenes pornográficas en que se represente o aparezca un menor.
- El **acoso sexual** es cuando se solicitan favores de naturaleza sexual, para sí mismo o para un tercero, en el ámbito de una relación pastoral o docente, sea de forma puntual, continuada o habitual, provocando una situación gravemente intimidatoria, hostil o humillante para la víctima.
- La **provocación sexual** se da cuando se ejecuta o se hacen ejecutar a otra persona actos de exhibición obscena ante menores de edad o personas con discapacidad necesitadas de protección especial.
- La **explotación sexual o corrupción** cuando se induce, promueve, favorece o facilita la prostitución de un menor lucrándose con él o explotándolo de alguna forma.

4. MARCO JURÍDICO

El conocimiento o la recepción de una denuncia de abuso a un menor obliga, por ética y responsabilidad, a la comunicación de este hecho a las autoridades, siendo esta obligación mucho más importante que la confidencialidad o cualquier tipo de relación personal, profesional o pastoral. Por otra parte, tanto el marco civil como el eclesiástico obligan a actuar siempre que se conozcan hechos de esta naturaleza. Como vemos, van a la par y los dos, para los agentes de pastoral y trabajadores y colaboradores en tareas formativas y asistenciales, son de obligado cumplimiento.

4.1 Marco legislativo civil

- **Convención de los Derechos del Niño** (Asamblea General de las Naciones Unidas, 20 de noviembre de 1989 —ratificada por España el 6 de diciembre de 1990): Art. 19.

- El 25 de mayo de 2000, la **Asamblea General de las Naciones Unidas** adoptó la Resolución “Un mundo digno para los niños”.

- El año 2004 la ONU aprueba el Protocolo Facultativo de la Convención sobre los Derechos del Niño relativo a la venta de niños, prostitución infantil y utilización de niños en la pornografía infantil.

- El año 2008 nombró un Representante Especial del Secretario General sobre la Violencia contra los niños.

- A nivel europeo, el **Consejo de Europa**, el 20 de octubre de 2007, declara el **Convenio de Lanzarote**, para la protección de los niños contra la explotación y el abuso sexual; España lo ratifica en 2010.

- **Código Penal** (Ley Orgánica 1/1995, de 23 de noviembre): Art. 1-11 De las garantías, penas y de la aplicación de la Ley Penal tipifica los **Delitos contra la Libertad e indemnidad sexual del Menor**. Esta norma ha sido modificada en materia de libertad sexual en 2015 y en 2021 (art. 178-194, 443 y 450), explicitándose, en este último artículo, el deber de impedir delitos.

El Código Penal sanciona todas las conductas de naturaleza sexual en las que esté presente o participe un menor de dieciséis años, con la única excepción de que estas sean consentidas y realizadas con una persona de edad y madurez similares.

- **Ley Orgánica 8/2021**, de 4 de junio de **Protección Integral a la Infancia y la Adolescencia ante la Violencia**: que supone la modificación parcial de un impor-

tante corpus jurídico detallado en su mismo apartado de Disposiciones Finales.

De acuerdo con la normativa, se regula la obligatoriedad de comunicación y el requisito imprescindible de no tener antecedentes penales por delito contra la libertad e indemnidad sexual (agresión, abuso, acoso, exhibicionismo, provocación sexual, prostitución, explotación, corrupción de menores o trata de seres humanos), acreditándolo oportunamente mediante la presentación de certificado oficial expedido por el Ministerio de Justicia, para poder cumplir funciones que impliquen el contacto con menores.

Ley orgánica 10/2022, de 6 de septiembre, de **Garantía integral de la libertad sexual**.

4.2 Marco legislativo canónico

Además del **CÓDIGO DE DERECHO CANÓNICO** de 1983, que ha sido reformado (8 de diciembre de 2021) en su Libro VI sobre las sanciones penales en la Iglesia, existen otros documentos que marcan la forma de proceder en el caso de los delitos cometidos por clérigos, miembros de congregaciones religiosas o laicos/cas que tengan contacto con menores en instituciones religiosas, siendo sus documentos más importantes:

- Motu proprio ***Sacramentorum sanctitatis tutela***, del año 2001 (Juan Pablo II), modificado con las nuevas normas de 2010 (Benedicto XVI).
- **Normas sobre los delitos más graves reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe** (Benedicto XVI, 2010), que modifica el documento anterior aumentando la edad de la víctima a los 18 años y equipara a la persona con uso de razón imperfecto a los menores de edad.
- **Carta circular de la Congregación para la Doctrina de la Fe a las Conferencias Episcopales** (3 de mayo de 2011): Líneas Guía sobre casos de abuso sexual de menores por parte del clero.
- **Institución de la Comisión Pontificia para la protección de menores** (24 de marzo de 2014).
- **Directivas de la Comisión Pontificia para la Protección de menores** de 2015.
- Motu proprio ***Como una madre amorosa*** (Francisco, 4 de junio de 2016).
- **Carta al Pueblo de Dios** (Francisco, 20 de agosto de 2018).
- Motu proprio ***Vos estis lux mundi***, del 9 de mayo de 2019.
- **VADEMÉCUM: sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de abuso sexual a menores cometidos por clérigos** (Dicasterio para la Doctrina de la

Fe, 16 de julio de 2020).

- **Libro VI del CIC:** Las sanciones penales en la Iglesia (cánones 1311-1399).
- **Protocolo de Prevención y Actuación ante Abusos Sexuales y otras normas** de conducta promulgados por la autoridad correspondiente de la CONFER, Institutos de Vida Consagrada o las Diócesis.

Instrucción de la Conferencia Episcopal Española sobre abusos sexuales. Especial referencia a los casos de menores, los que habitualmente tienen uso imperfecto de razón y aquellos a los que el Derecho reconoce igual tutela, de 9 de mayo de 2023.

De manera que, si estos delitos fuesen cometidos por clérigos, estos hechos serán condenados tanto desde el Código Penal como por las normas del Derecho Canónico.

Los delitos que, por su gravedad, se reservan al juicio del **Dicasterio para la Doctrina de la Fe** son:

Los delitos contra el sexto mandamiento cometidos por un clérigo con un menor de 18 años. Se equipara al menor la persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón.

La adquisición, retención o divulgación, con un fin libidinoso, de imágenes pornográficas de menores de edad inferior a 14 años por parte de un clérigo en cualquier forma y con cualquier instrumento.

A tenor del canon 1398, el miembro de un instituto de vida consagrada o de una sociedad de vida apostólica, y de cualquier fiel que goce de una dignidad o ejercite un oficio o una función en la Iglesia, si comete uno de los delitos enumerados en el §1 (canon 1398) o en el canon 1395 §3, que sea castigado según el canon 1336 §2-4 y con el añadido de otras penas en proporción a la gravedad del delito.

Las sanciones por estos delitos se ajustarán a la gravedad de los hechos pudiendo llegar a la dimisión o expulsión del estado clerical para los sacerdotes y las repercusiones a que den lugar para los laicos.

Además, en relación con estos delitos, también se considera la figura de acción dolosa (canon 1321§1), de comisión culposa (omisión de la diligencia debida, canon 1321§2), de concurso en el delito (canon 1329) y tentativa de delito (canon 1329), así como el resto de circunstancias que puedan concurrir en la comisión del delito (canon 1321-1327).

Siguiendo el motu proprio *Vos estis lux mundi*, que indica la obligación de

colaborar en las investigaciones civiles y canónicas, tanto administrativas como penales, dirigidas contra un clérigo o religiosos, se perseguirá a quien interfiera dichas acciones o eludirá participar en ellas, imponiéndosele también la pena correspondiente.

Debe facilitarse poder denunciar, entonces, siguiendo también las orientaciones de la CEE en la “Instrucción de la Conferencia Episcopal Española sobre abusos sexuales”, en el artículo 9 §1, sobre las Oficinas para la protección de menores, se indica:

Se establecerá una oficina en cada diócesis o en cada provincia eclesiástica —también en las circunscripciones constituidas por institutos de vida consagrada o sociedades de vida apostólica clericales de derecho pontificio con actividad en las diócesis españolas-, con el fin de facilitar y asegurar que las noticias o las denuncias sobre posibles abusos sexuales sean tratadas en tiempo y forma de acuerdo con la disciplina canónica y civil, respetando los derechos de todas las partes implicadas.

Se detalla en el anexo IV la normativa respecto a este marco jurídico.

5. SISTEMAS DE PREVENCIÓN

Existen tres tipos de sistemas de prevención:

La prevención primaria: la evitación de la agresión sexual a través de conocimientos básicos sobre el abuso sexual para formar a los menores habilitados para discriminar y rechazar el abuso sexual.

La prevención secundaria: formar a los agentes implicados (profesores, catequistas, etc.), en la detección precoz de la agresión sexual y en cómo actuar ante una agresión sexual a un menor.

La prevención terciaria: la curación de las heridas de la persona abusada para que contribuya a aliviar el daño sufrido.

5.1. Selección de personal y colaboradores

La selección de las personas implicadas en las distintas actividades pastorales o la docencia con menores, marca el inicio de la actuación preventiva, así como en otras actividades ordinarias o extraordinarias organizadas por la propia Diócesis, a través de sus delegaciones episcopales o diocesanas, Cáritas, los colegios, universidades, movimientos o las parroquias. Tal como se definía a la introducción, aquí se incluyen los presbíteros, diáconos y seminaristas mayores, voluntarios, formadores, profesores, catequistas, monitores de actividades pastorales, entrenadores, acompañantes, personal de administración y servicios y todos aquellos que, potencialmente, hayan de tener contacto con menores.

Todos los que participen en estas actividades deben recibir una formación básica sobre agresiones sexuales, con la finalidad de que conozcan las normas que rigen en la Diócesis, además de sensibilizarlos y comprometerlos en trabajar a favor de la protección de los menores, así como potenciar la cultura de los buenos tratos en las estructuras diocesanas.

Será también obligatorio aportar un certificado negativo del **Registro Central de Delinquentes Sexuales y Trata de Seres Humanos** por toda persona que deba desempeñar una responsabilidad profesional o voluntaria con menores en el ámbito de las instituciones y actividades diocesanas y todos aquellos que, de forma inmediata, tengan contacto con menores. Dicho certificado se custodiará en la cancillería diocesana en el caso de los presbíteros y diáconos, así como en los archivos de cada parroquia, colegio o institución para el caso de otro personal que tenga acceso a los menores.

Además, todos los indicados anteriormente firmarán voluntariamente un documento de responsabilidad personal (ANEXO I), que se archivará conveniente-

mente en la curia diocesana para los clérigos y en los colegios y parroquias o instituciones para los segundos, en el que de forma expresa manifestarán:

1. Su **rechazo personal** a cualquier tipo de maltrato o agresión, ya sea físico, psicológico o sexual.
2. Que conocen la **doctrina de la Iglesia y las normas diocesanas** sobre el trato con menores y que, por tanto, la persona que no cumple las normas incurre en un delito que atenta gravemente contra la Ley de Dios, las normas eclesiales y la legislación civil.
3. Que ha sido **informado/a** sobre todas estas leyes y del compromiso de los Organismos Diocesanos de informar a las autoridades eclesiásticas y civiles de su incumplimiento.
4. Que conoce este protocolo y se compromete a cumplirlo.
5. Que, si cometiera cualquier acto de este tipo, lo haría engañando y traicionando la voluntad de la Iglesia, siendo **responsable** de sus actos y asumiendo sus consecuencias.
6. El firmante también se compromete a participar en las **actividades de formación básica y de actualización** en materia de Protección de menores (Derechos del Niño, maltrato infantil, prevención, identificación y actuación en casos de agresiones sexuales a menores, etc.), que se organicen, siendo esta formación de carácter obligatorio para todas las personas que intervengan con menores (presbíteros, diáconos, religiosos/as, laicos, profesores, catequistas, monitores, animadores de jóvenes, etc.). Esta formación se ofrecerá también a padres/madres de los distintos ámbitos de actuación de la Diócesis.

No podrán encomendarse tareas pastorales a la persona que incumpla estas obligaciones.

Es conveniente realizar una entrevista personalizada y explorar en un diálogo directo con cada persona que ha de tener responsabilidad con menores: buscando sus motivaciones y sus intereses, sus precauciones y las dudas sobre su trabajo.

Siempre debe mostrarse la existencia y el conocimiento de este protocolo interno en el momento de la selección y el compromiso de tenerlo en cuenta y seguirlo, entregando una copia al colaborador, cuya recepción debe firmarse debidamente.

El personal deberá comprometerse a la hora de participar en **temas de formación sobre abusos y sus consecuencias** y en las maneras de actuar ante ellos, que, programados por la Diócesis con la temporalidad que estime oportuna e impartidos por expertos, serán destinados a todos los que trabajen con menores.

5.2 Oficina de protección del Menor. Comisión diocesana de técnicos cualificados, si se erige

El obispo, para llevar a cabo adecuadamente su misión pastoral en estos temas tan complejos y delicados, constituyó la *Oficina de Protección del Menor* (OPM)⁵ para la recepción de informes sobre presuntas conductas delictivas relacionadas con agresiones sexuales contra menores, a fin de que sean tratadas en tiempo y en forma de acuerdo con la disciplina canónica y civil, respetando los derechos de todas las personas implicadas y, especialmente, para facilitar el acompañamiento de las víctimas.

La OPM consta de una dirección, como también de una *Comisión* compuesta por profesionales en diversos campos de la psicología clínica, el tratamiento psicológico, el Derecho y el acompañamiento pastoral y espiritual.

La OPM será el canal habitual de contacto de todos los organismos de la Diócesis. Dispondrá de una sede física y unos medios a través de los cuales pueda contactarse con ella:

C/ Seminari, 4 07001 Palma

protecciodemenors@bisbatdemallorca.org

o en el teléfono/WhatsApp 672 754 472

Asimismo, toda información de interés se irá publicando en la página web del Obispado (www.bisbatdemallorca.org), en la sección Oficina de Protección del Menor.

Esta Oficina tiene como función la **recepción de denuncias** de agresiones cometidas en el pasado y en la actualidad. Las denuncias se refieren a clérigos y laicos en el ámbito de la Diócesis de Mallorca. Los clérigos religiosos y religiosos consagrados tienen sus propias oficinas bajo la dirección del Ordinario correspondiente, pero también podrán recibir ayuda de las oficinas diocesanas si es el caso.

La OPM, junto con la Comisión de profesionales que la componen, tiene como finalidad **la atención a las víctimas y la prevención de agresiones** en la Diócesis de Mallorca. Tiene como **objetivo acompañar a las víctimas, asesorarlas, así como el concienciar** a la sociedad de la necesidad de trabajar por la prevención de toda agresión sexual a menores.

El proceso será gratuito para las víctimas (asumido por la Diócesis), e incluye, en función de cada caso, el acompañamiento terapéutico y espiritual, así como el asesoramiento jurídico.

⁵ Cf. Reg. S. Núm. 247/20. BOBM CLX (2020), 415-419.

La Diócesis de Mallorca, tal y como se comentaba antes, se compromete a desarrollar **procesos de formación** que impidan estas situaciones en el futuro, así como a apartar a aquellas personas que se demuestre que son indignas. Se establecerán proyectos formativos para detectar y prevenir conductas de personas que puedan, con el tiempo, mostrar tendencias a la agresión en cualquiera de sus formas.

La OPM se encarga también del establecimiento de *protocolos de actuación y formación* para la protección de menores y la prevención de agresiones sexuales.

Los que afirman haber sido víctimas de explotación, agresión sexual o abuso eclesial, así como sus familias, tienen derecho a ser acogidos, escuchados y acompañados con garantía de una asistencia psicológica y espiritual adecuada, así como a la protección de su imagen, privacidad y confidencialidad de los datos personales.

Sin rehuir los procedimientos y las consecuencias penales de las conductas, y siempre subordinados al bienestar de las víctimas, pueden crearse procedimientos para ayudar a aquellos victimarios que muestren un arrepentimiento sincero y quieran comenzar un proceso restaurativo.

5.3 Programa de formación continua para la protección de menores

Todo programa de prevención pasa por una **correcta capacitación y formación de los formadores**. Todos los agentes pastorales (clérigos, seminaristas, catequistas, voluntarios, etc.), que colaboran en las diferentes actividades organizadas por instituciones diocesanas (catequesis, pastoral vocacional, pastoral misionera, pastoral familiar, Cáritas, campamentos diocesanos, etc.), así como el personal docente y de administración, servicios de los colegios diocesanos, recibirán formación en materia de protección de menores con el objetivo de que se cumplan los objetivos de realizar una prevención primaria efectiva y se creen espacios seguros en los que los menores puedan formarse, convivir y desarrollarse de forma integral sintiéndose protegidos.

La formación, que se *impartirá a **todas las personas que realicen un servicio pastoral o docente (clérigos o laicos)***, se realizará a través de programas que incluyan los aspectos siguientes:

- *Distinguir* los signos de un posible abuso sexual, así como el aprendizaje necesario para abordarlos adecuadamente.
- *Conocer* la normativa canónica y la legislación española sobre los delitos sexuales cometidos a un menor de edad; entender los procesos abusivos en los que puede incurrir un adulto con un menor.
- *Detectar conductas* y, en especial, formas de relacionarse de un adulto con un

menor de edad que puedan derivar en una interacción abusiva.

- *Conocer* cómo la Iglesia ha respondido a estas situaciones.
- *Actuar* ante las autoridades eclesiásticas y civiles ante la posibilidad de una agresión sexual a un menor.
- *Formarse* adecuadamente en los ámbitos psicológico, afectivo, jurídico, canónico y comunicativo de manera que puedan contribuir a la prevención de toda clase de abuso.
- *Conocer* los riesgos en entornos digitales: identidad digital; *bullying*, *grooming*, *sexting*; riesgos difíciles de detectar: videojuegos, retos, movimientos favorables a la corrupción de menores (movimiento MAP).
- *Atender* a las víctimas, familias y comunidades afectadas (acompañamiento psicológico, jurídico, espiritual y pastoral).
- *Conocer* la perspectiva teológica del abuso: víctimas y victimarios.
- *Conocer* la distinción entre justicia retributiva / justicia restaurativa; tipos de procesos en justicia restaurativa: mediación penal en el contexto eclesiástico, reuniones de restauración, conferencias grupales y círculos de sentencias; el proceso restaurativo, etc.

De la misma manera, es conveniente actualizar periódicamente estos programas de formación, de manera que respondan a las necesidades de las instituciones diocesanas, comunitarias y de la sociedad en general, adaptándose a las posibles reformas legislativas.

Este programa formativo se hará extensible a padres, niños, adolescentes y jóvenes.

5.4 Código de buenas prácticas

Como base de la convivencia en las instituciones diocesanas y/o religiosas y en coherencia con el principio de respeto a las personas: en el curso de las actividades con menores, hay que tener en cuenta:⁶

Las muestras físicas de afecto deben ser medidas y respetuosas y no han de ser nunca desproporcionadas ni han de parecerlo.

Se respetará la integridad física del menor, de manera que se le permita rechazar activamente las muestras de afecto, aunque estas sean bienintencionadas.

⁶ Para la elaboración de este código de buenas prácticas, se siguen básicamente las pautas para la protección de menores del Protocolo Marco de la Conferencia Episcopal Española.

Se evitará permanecer a solas con menores en despachos, sacristías, salas de catequesis, procurando siempre que las puertas estén abiertas, facilitando la oída y la visión de los demás.

Si se ha de examinar a un menor enfermo o herido, siempre se hará en presencia de otro adulto.

Las comunicaciones privadas con menores se realizarán en entornos visibles y accesibles para los demás; se recomienda que las puertas sean vidrieras en los despachos, tanto de los presbíteros como de directores, profesores, formadores y animadores de grupos de niños y adolescentes.

Las puertas permanecerán abiertas mientras permanezca en el interior de una estancia un menor; siendo coherentes con la política de “puertas abiertas”, también pueden buscarse espacios abiertos facilitando la presencia de otras personas.

Si se da una situación inusual en que un responsable se encuentre solo con un menor o haya tenido con él un contacto físico relevante por razones sanitarias o disciplinarias, se informará de ello a los padres.

Están prohibidos los juegos, bromas o castigos que puedan ser violentos o tener una connotación sexual, evitando cualquier conducta que implique contacto físico íntimo, besarse o desnudarse.

Como consecuencia de la prohibición del castigo físico, también están prohibidas las novatadas o los juegos que impliquen actos vejatorios, denigrantes o sexistas.

Se informará y solicitará autorización materna/paterna/tutor legal firmada, siempre que se realicen salidas, convivencias, excursiones, campamentos y otras actividades que supongan que los menores duerman fuera de casa. Se asegurará un número suficiente de acompañantes y se distribuirán las habitaciones por sexos. Los adultos no compartirán habitación u otro tipo de estancia con adolescentes o niños en las convivencias, acampadas y viajes. Será recomendable invitar a participar en ellas a algunos padres, incluso con una presencia activa.

Se respetará la intimidad de las duchas, los cuartos de baño y los vestuarios cuando sean utilizados por los menores. En caso de tener que entrar, siempre por una razón justificada, es conveniente que entren dos adultos del mismo sexo que los menores. También se recomienda respetar la distancia personal mientras se permanezca en la estancia.

Cuando las actividades académicas y/o pastorales requieran la comunicación o el encuentro fuera del contexto habitual, ya sean presenciales, correo electrónico, teléfono móvil, redes sociales u otro canal ajeno a los oficiales del centro, parroquia o grupo, se implementarán mecanismos de control parental. Ade-

más, siempre que se utilice alguno de estos medios para convocar o coordinar actividades, los padres deben recibir los mismos mensajes.

Es motivo inmediato de cese en la actividad pastoral o educativa cualquier relación o tendencia sentimental, consentida o no, de un adulto con menores de edad (niños, preadolescentes y/o adolescentes).

Los sentimientos de afecto o enamoramiento hacia presbíteros, catequistas, profesores o monitores, a menudo, responden a la consideración del adulto como un ídolo. El adulto ha de tener conciencia y saber que siempre serán de su responsabilidad las situaciones derivadas de estos sentimientos y percepciones; por tanto, en ninguna circunstancia debe corresponder o insinuarse, de manera que establezca, de forma inequívoca y efectiva, unos límites adecuados de comportamiento, relación y estima hacia los menores.

No se realizarán tomas privadas de imágenes de menores. Siempre que se hagan durante el desarrollo de actividades educativas, lúdicas y/o pastorales, se tomarán, siempre que sea posible, con dispositivos técnicos de la parroquia o del centro educativo. Los padres consentirán expresamente por escrito la toma y el uso de las imágenes, siendo responsable de su custodia y uso la parroquia o el centro diocesano que realice la actividad.

Cuando, durante el desarrollo de una actividad, se vulnere alguna de estas normas, la persona responsable de la actividad (presbítero, director de centro, monitor, etc.), y, si corresponde, la propia diócesis actuará con rapidez y diligencia. Esta actuación podrá llegar, en función de la gravedad, desde la observación de los hechos y la sugerencia de mejora, a la amonestación, apertura de expediente, alejamiento de la actividad educativa pastoral o ministerial, despido y comunicación a las autoridades civiles en los casos más graves.

6. DETECCIÓN DE LA AGRESIÓN SEXUAL: OBSERVACIÓN Y ESCUCHA DE LOS MENORES

Las personas que trabajan en el ámbito pastoral o educativo con menores han de saber cómo *identificar* una situación de posible abuso o agresión, por ello, esta es una de las cuestiones importantes a tratar en su formación en materia de protección de menores.

La identificación de una situación de abuso se realiza a través de una serie de indicadores específicos, como pueden ser los físicos, la propia revelación o el conocimiento o comportamiento sexualizado de un menor; y también indicadores inespecíficos o de comportamiento, que son más generales y que están asociados a cualquier situación de maltrato o agresión a la que haya podido haber estado expuesto/a.

6.1 Indicadores específicos

A. Físicos

La presencia de estos indicadores apunta a una alta probabilidad de haber sufrido abuso. Siempre que aparezca alguno de estos síntomas se comunicará a los padres o tutores del/la menor o persona vulnerable (siempre que no sea parte implicada en el presunto abuso), siendo necesaria la exploración inmediata y, si puede ser, acompañado/a el/la menor o persona vulnerable de alguno de sus responsables. La exploración de dichos síntomas corresponde a los sanitarios, a los que debe acudir siempre que se detecte:

- Dolor o molestias en el área genital, anal o en los pechos o infecciones urinarias frecuentes (síntomas no coincidentes en días de la regla en las chicas).
- Cuerpos extraños en el ano y la vagina.
- Comportamiento sexual inapropiado para su edad o embarazo, o enfermedades de transmisión sexual.

B. De comportamiento

- Comportamientos anómalos y anormalmente llamativos de carácter compulsivo, depresivo, agresivo, defensivo, autodestructivo, adictivo, delictivo o promiscuo. Así como conocer los indicadores de la depresión, ansiedad, agresividad y otros indicadores de patología contemplados en el DSM-5.
- Tendencia a mostrar conductas o a realizar juegos y utilizar lenguajes sexualizados impropios para su edad.

- Bajo rendimiento escolar/deportivo.
- Vestirse con diversas capas de ropa o vestidos.
- Secretismos respecto a amistades, actividades, redes sociales y uso de internet.
- Exhibición de regalos, dinero y objetos de valor de origen inexplicable o poco creíble.
- Temor o nerviosismo ante la presencia de un individuo en concreto (posible agresor).
- Tendencia a aislarse y dificultades en la integración en el grupo de iguales (diferenciada de comportamientos de aislamiento en niños/as con patologías del espectro autista).

Es importante saber que algunos de estos indicadores de comportamiento, sobre todo los que no tienen directa connotación sexual, pueden estar señalando otros problemas diferentes del abuso. Tal vez expresan malestar por un maltrato, por un divorcio, por la muerte de un ser querido, por celos, u otro tipo de patología, etc. Deben alertarnos especialmente las conductas llamativas de talante o ámbito sexual, o cuando algunos de estos indicadores están asociados entre sí o a otras patologías, pero sin desprestigiar los cambios repentinos y radicales del comportamiento habitual de un menor. Si llega el caso, no se ha de tomar la iniciativa de entrevistar formalmente a un menor o adolescente, sino que hay que dejarlo en manos de un profesional preparado, para lo cual siempre se ha de contactar con la Oficina de Protección del Menor del Obispado, que ayudará en la gestión y forma de proceder en cada caso.

C. Indicadores sexuales

En esta área nos referimos a conductas sexualizadas o autoerotizadas que no son frecuentes en niños y/o adolescentes:

- *Conocimientos sexuales precoces o inadecuados* a la edad, teniendo en cuenta que no es lo mismo abuso que negligencia.
- *Conductas sexualizadas* distinguiendo entre niños menores de 12 años y adolescentes:
 - a) Niños menores de 12 años:
 - Erotización en las interacciones con otros (intentos de seducción), acercamiento íntimo, exhibicionismo y preguntas inadecuadas.
 - Masturbación compulsiva.

- Aproximamientos peculiares.
- Intentos de besos inadecuados.

b) Adolescentes:

- Erotización en las interacciones con otros.
- Uso de la fuerza física o la coerción psicológica para acceder sexualmente a otros.
- Promiscuidad, prostitución.
- Excesiva inhibición sexual.

6.2 Indicadores inespecíficos

Son conocidos también como indicadores de baja capacidad predictiva, ya que pueden aparecer como reacción a diversas situaciones potencialmente estresantes o traumáticas para los menores, incluso vinculados a diversas patologías:

- Síntomas psicósomáticos (dolor de cabeza o abdominal, fatiga, insomnio, vómitos, desvanecimientos...).
- Miedo a estar solo o con una persona determinada.
- Problemas de alimentación (anorexia, bulimia) o sueño (actividad onírica intensa, pesadillas, despertares nocturnos).
- Expresión emocional de ansiedad, depresión, agresividad, vergüenza...
- Rechazo al contacto físico y/o a muestras de afecto en la relación habitual.
- Resistencia a desnudarse o ducharse.
- Conductas autolesivas.

6.3. Revelación del abuso

Cuando un menor comunica que él o alguien de su entorno está siendo objeto de agresión sexual, no debemos cuestionar su testimonio, ya que la experiencia muestra que este es uno de los indicadores más potentes de la agresión sexual. Esta comunicación puede hacerse directa o indirectamente; aunque no es frecuente la revelación directa, debemos saber que la persona que la recoge debe facilitar su expresión en un ambiente de calma, acompañando emocionalmente al menor o persona que tiene habitualmente un uso imperfecto de la razón, y evitando preguntas que corresponden a profesionales de la psicología,

sanitarios y judiciales, ante la posible interferencia en la posible investigación y el fenómeno de la victimización secundaria.

La revelación indirecta es más frecuente en niños más pequeños o más introvertidos, de manera que expresan que algo ha ocurrido o está ocurriendo a través de dibujos, relatos escritos, preguntas sobre sentimientos o relaciones personales o colocando lo que ha ocurrido en un tercero.

Ante una revelación es muy importante actuar de la forma adecuada, en general, la escucha ha de realizarse en un lugar adecuado, respetando los tiempos del niño o adolescente, evitando interrumpir y en un contexto de escucha y disposición a ayudar.

Sería esta una de las pocas situaciones en las que se recomienda evitar la presencia de otras personas.

¿Cómo actuar ante la revelación del abuso?

Mostrar sensibilidad a las necesidades del niño, entendiendo que cuando un menor nos confía su secreto o nos muestra claramente qué está pasando, nuestra primera y principal tarea es apoyarlo. Una persona abusada es vulnerable, un menor más, y necesita sentir que lo creemos y por eso le expresaremos explícitamente nuestra disposición a escucharle y ayudarle, evitando así amplificar su sufrimiento y ansiedad.

No se ha de posponer la revelación, es decir, ha de escuchársele en el momento que ha elegido para comunicar lo que ha ocurrido o está ocurriendo.

Mantener la calma y una actitud de escucha activa: comportarse con calma y comprensión muestra al menor que podemos aceptar su relato y le anima a contar lo que ha pasado. Se recomienda no interrumpir, ni evidenciar nuestras emociones (cólera, estupefacción, indignación...). Es importante iniciar la recogida de datos escuchando su relato, sin interrumpir su discurso. Tampoco debemos dirigir la conversación, es decir, no preguntaremos como si dirigiéramos un interrogatorio, ni juzgaremos, ni etiquetaremos.

Dar apoyo y confianza, controlar la reacción emocional normal en una situación así supone ser muy discreto a la hora de recoger la información, por ello, las preguntas han de ser abiertas y generales (solo es necesario conocer el suceso, sin entrar en cuestiones específicas). Es importante tener en cuenta que pasar a detalles puede generar vergüenza, incompreensión o culpa en los menores y en ese momento es necesario que se sienta una actitud de escucha, apoyo y ayuda.

Ser conscientes de lo que hay que decir y de lo que no hay que decir al menor:

Hay que decirle: que confiamos en lo que dice y que ha hecho bien al contarlo.

Que es valiente y que no es culpable de lo que ha pasado, no es bueno para él. Que lo que ha pasado es malo y que las cosas malas deben contarse, no pueden ser un secreto. Que hablaremos con sus padres y otras personas que le ayudarán. Animarlo a hablar con personas con quien se sienta bien, incluidos nosotros.

Lo que no debe decirse ni hacerse: no se pueden preguntar detalles durante el relato inicial (podemos influir en él y este hecho puede perjudicarlo y perjudicarnos); no prometeremos nada que no podamos cumplir, incluso el hecho de guardar el secreto. No debe cuestionarse nunca el relato del menor, no es nuestra función valorar la verosimilitud de lo que relata.

Ser siempre sinceros y adelantarle lo que haremos, ello supone responder afirmativamente y negativamente las preguntas, dar la explicación oportuna y reconocer que no sabemos algo, cuando se dé el caso. Además, orientaremos al niño o adolescente al estatus de seguridad perdida por el abuso.

Poner por escrito (ver ANEXO VI) lo que acabamos de escuchar tan pronto como sea posible, reflejando la fecha, lugar y hora, procurando recoger lo más textualmente posible lo que se ha relatado y explicando también la actitud del menor (nivel de movimiento físico, mirada, malestar físico, sentimientos, fluidez del relato, pausas, contención o expresión emocional, etc.).

Informar inmediatamente a los padres de lo que ha manifestado su hijo/a, orientándolos en cómo han de proceder⁷ (conveniencia de la realización de una exploración médica y formulación de la denuncia, evitando el contacto con otros profesionales inicialmente); ofreciéndoles apoyo psicológico y espiritual y asistencia jurídica, además del acompañamiento de la institución en la que han pasado los hechos, de las personas encargadas por la Diócesis en la OPM.

Informar de lo que ha pasado al delegado/director de la OPM siempre que los padres o tutores hayan consentido la comunicación de la información, que se pondrá a disposición en un plazo inferior a 24 horas desde el momento del conocimiento de los hechos y se interesará por la evolución de los hechos.

¿Qué obligaciones tenemos después de la revelación de un abuso?

Tanto a la víctima como a los adultos les gustaría que no hubiese ocurrido la agresión, a todos los asusta y perturba, les crea inquietud, ansiedad e incredulidad, pero nada de eso debe impedir actuar.

Conocimiento y comunicación⁸ son dos hechos ligados, inseparables. Comu-

⁷ En caso de no saber cómo afrontar la situación, la OPM también puede ayudar en esta comunicación inicial con los padres/tutores.

⁸ En el artículo 15 de la Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de PROTECCIÓN INTEGRAL A LA INFANCIA Y LA ADOLESCENCIA FRENTE A LA VIOLENCIA, se establece el deber y la obligación que tienen todas las personas que tuviesen noticias de un hecho que pudiese ser delito contra la libertad e indemnidad sexual o de trata o

nicar es notificar, transmitir la información sobre el supuesto caso de abuso. Es una condición necesaria para posibilitar la intervención y una obligación legal.

a) La obligación ética

Detectar la agresión sexual de un menor nos coloca de golpe y porrazo ante el ejercicio real de nuestra responsabilidad sobre la protección de menores. No notificar un caso de una agresión sexual a menores nos haría cómplices de esta situación.

El deber moral de comunicar la agresión y proteger a los menores está por encima del deber de guardar la confidencialidad de otra clase de informaciones y relaciones profesionales o de amistad.

b) La obligación ante la autoridad civil

De acuerdo con la legislación vigente en España, la notificación es una obligación legal para todos los ciudadanos, especialmente para los profesionales que trabajan con menores, según se establece en los marcos legales siguientes:

La Ley 26/2015, de 28 de julio, de Modificación del Sistema de Protección a la Infancia y a la Adolescencia, que completa la Ley Orgánica 1/1996, de 15 de enero, de Protección Jurídica del Menor y de modificación parcial del Código Civil y de la Ley de Enjuiciamiento Civil; de ahora en adelante, Ley Orgánica de Protección Jurídica del Menor.

La Ley Orgánica 8/2021, de 4 de junio, de Protección Integral a la Infancia y a la Adolescencia frente a la Violencia.

Art. 181 del Código Penal: prevé las penas y sanciones que se impondrán cuando se hayan producido, por una parte, abusos con violencia o intimidación y sin que haya consentimiento de la persona y atenten contra la libertad o indemnidad sexual; y, de otra parte, establece las penas que se aplicarán a los abusos sexuales cuando se produzcan.

No hay que olvidar la Ley Orgánica 5/2000, de 12 de enero, reguladora de la responsabilidad penal de los menores. Esta Ley se aplicará para exigir la responsabilidad de las personas mayores de catorce años y menores de dieciocho por la comisión de hechos tipificados como actuaciones delictivas en el Código Penal o las leyes penales especiales.

c) La obligación ante la autoridad eclesiástica

Cualquier noticia de una presunta agresión sexual a menores debe comunicarse tan pronto como sea posible a la Oficina de Protección del Menor. Si la

familia o el entorno de la presunta víctima no ha denunciado los hechos ante la autoridad civil, la responsabilidad de valorar, verificar o confirmar la agresión no corresponde al comunicante, sino a los servicios especializados. Nuestra obligación como Diócesis es notificar los indicios detectados y la comunicación que se nos ha transmitido.

Todo ello de acuerdo con lo que se establece en el art. 5 del Motu proprio *Vos estis lux mundi*, que compromete a la autoridad eclesiástica ante los que afirman haber sido afectados, junto con sus familias, para que sean tratados con dignidad y respeto, a los que tendrá que ofrecer acogida, escucha y seguimiento, atención espiritual, asistencia médica, jurídica y psicológica, según sea el caso. Además, la autoridad eclesiástica está obligada a proteger la imagen y la esfera privada de las personas implicadas, así como la confidencialidad de sus datos personales.

No es necesario tener la certeza de que el menor está sufriendo agresión. Además, revelar una situación de agresión no implica denunciar a otra persona, sino informar de una situación privada en el ámbito público.

No olvidemos que la ley tiene muy en cuenta el engaño. Este se entiende de manera amplísima, cuando es utilizado para la obtención del comercio carnal y por tanto es evaluable y enjuiciable. Será necesario, en este punto, aclarar responsabilidades y obligaciones: referidas a la detección, comunicación y denuncia y al deber de reserva.

Es necesario insistir en el deber de reserva de los profesionales o voluntarios que han detectado y comunicado la agresión. Es también una obligación ética y legal; significa que la persona que lo ha detectado y comunicado ha de ser discreta, guardar la confidencialidad de lo que ha conocido, sin que quepa tipo de difusión alguno, ni pública ni privada.

Solo comunicará lo que sabe a los profesionales implicados en la intervención para resolver el problema y, en su caso, a los padres.

6.4 Procedimiento en caso de abusos

En los momentos actuales existen el Protocolo de la Conferencia Episcopal Española (2022), que tiene como base la legislación canónica, así como el Protocolo de la Legislación del Estado, que se adjunten en los Anexos III/ IV y V. Aparte de estos protocolos, debe considerarse la INSTRUCCIÓN DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA SOBRE ABUSOS SEXUALES. Especial referencia a los casos de menores, de los que habitualmente tienen un uso imperfecto de la razón y aquellos a los que el Derecho reconoce igual tutela, de 9 de mayo de 2023.

- Protocolo de Actuación ante un Posible Caso de agresión a Menores en una

parroquia, un centro educativo diocesano, movimiento, etc. (ANEXO II).

- El Protocolo de Actuación para tratar los casos de agresiones sexuales por parte de Clérigos y cualquier fiel que goce de alguna dignidad o lleve a cabo un oficio o una función en la Iglesia (ANEXO III).
- El Protocolo de Actuación según la Legislación del Estado (ANEXO IV) que publicó el Servicio Jurídico Civil de la Secretaría general de la CEE el 22 de junio de 2010 es un documento de referencia que pretende ayudar a los obispos, clérigos, religiosos e instituciones eclesíásticas, sobre la forma de proceder en los casos que puedan presentarse respecto a clérigos, religiosos o a otras personas que trabajan en la pastoral de la Iglesia Católica y que impliquen agresiones sexuales a menores, o posesión de pornografía a menores y personas vulnerables, entre otros supuestos, teniendo en cuenta la legislación española, concordada, doctrina científica y jurisprudencia sobre estos casos.

Este protocolo prevé actuaciones para diversas situaciones o supuestos, según la forma de presentar la denuncia:

- a) Primer supuesto: agresión o abuso sexual denunciado a la Autoridad eclesíástica sin previo conocimiento de las autoridades civiles.
- b) Segundo supuesto: agresión o abuso sexual denunciado directamente a la Policía o a la Autoridad judicial.
- c) Tercer supuesto: cuando la Autoridad eclesíástica tiene conocimiento de un hecho que pueda ser delito contra la libertad o indemnidad sexual a través de una confidencia del sacerdote o religioso presuntamente responsable (secreto ministerial).

Salvando las diferencias teológicas y canónicas entre el sacramento de la confesión y la dirección espiritual, el confesor o director espiritual que, en el ejercicio de su ministerio, es informado de una agresión sexual, inste con todos los medios a su alcance al penitente o dirigido para que dé a conocer la información por otros medios a fin de que quien tiene el deber de actuar pueda hacerlo.

Será de aplicación lo que se dispone en el Vademécum sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de abuso sexual a menores cometidos por clérigos en todo lo que no se prevé en el protocolo presente, en lo que este sea compatible con aquel.

7. ANEXOS

7.1 ANEXO I

DECLARACIÓN PERSONAL RESPONSABLE DE RECHAZO A LA AGRESIÓN SEXUAL A MENORES Y PERSONAS EQUIPARABLES LEGALMENTE Y ADHESIÓN A SU PREVENCIÓN Y ACTUACIÓN EN LA DIÓCESIS DE MALLORCA

Yo, D. / D^a.

con actividad pastoral / docente / colaborador/a / trabajador/a como
....., en la parroquia / en el colegio de.....
arciprestazgo de
perteneciente a la Diócesis de Mallorca, de acuerdo con lo establecido en el *Protocolo de Prevención y actuación ante el caso de agresiones sexuales. Especial referencia a los casos de menores, los que tienen habitualmente un uso imperfecto de la razón y aquellos a los que el derecho reconoce igual tutela* publicado por nuestra Diócesis, donde se explicita la aceptación por parte de los agentes de pastoral y personas colaboradoras en las parroquias, en los colegios y otras instituciones diocesanas cuya actividad implica actividades con los más arriba mencionados en el protocolo, de las condiciones de selección de personas y actuaciones de prevención y gestión ante posibles casos de agresiones sexuales a menores,

DECLARO QUE ACEPTO RESPONSABLE Y VOLUNTARIAMENTE dichas condiciones, que son:

- Soy conocedor/a de la existencia y el contenido del Protocolo y el Código de buenas prácticas para ambientes sanos y seguros en la Iglesia publicado por nuestra Diócesis, y manifiesto mi compromiso de aceptarlos y seguirlos.
- Soy conocedor/a de mi obligación de solicitar y presentar a quien corresponda un Justificante de ausencia de antecedentes de delitos de naturaleza sexual en el Registro Central de Delincuentes Sexuales y Trata de Seres Humanos como persona que he de tener responsabilidad profesional o voluntaria con menores en el ámbito de las instituciones y actividades diocesanas.

Manifiesto también de forma expresa:

Mi rechazo personal a toda clase de agresión sexual, especialmente a menores, los que tienen habitualmente un uso imperfecto de la razón y aquellos a los

que el derecho reconoce igual tutela;

Que conozco la doctrina y el posicionamiento de la Iglesia sobre este asunto.

Que entiendo que la conducta del agresor sexual a menores es también delictiva según la legislación penal del Estado y que he sido informado/a de las leyes vigentes en esta materia;

Que si cometiera cualquier acto de agresión sexual a menores, aquellos que tienen habitualmente un uso imperfecto de la razón y aquellos a los que el derecho reconoce igual tutela, lo haría engañando y traicionando la voluntad de la Iglesia, siendo responsable única y exclusivamente yo mismo/a como realizador/a de dichos actos.

En mi proceso de selección/elección como agente de pastoral, docente, monitor, trabajador/a o colaborador/a con la Diócesis de Mallorca para realizar actividades educativas, deportivas, recreativas o pastorales con menores, acepto como preceptiva una entrevista y un diálogo directo donde se expongan claramente los aspectos relativos a los métodos pastorales, precauciones, posibilidades, problemas y dudas sobre el trabajo con los menores, así como las cautelas preventivas y los procedimientos de actuación ante hipotéticos casos de denuncia de agresiones sexuales.

Expreso, también mi disposición y mi compromiso de participar en temas de formación sobre agresiones sexuales a menores, aquellos que tienen habitualmente un uso imperfecto de la razón y aquellos a los que el derecho reconoce igual tutela; así como sus consecuencias y maneras de actuar ante aquellos que, programados por la Diócesis con la temporalidad que se estime oportuna e impartidos por expertos, tendrán como destinatarios todos aquellos que trabajan con menores y adolescentes, sean presbíteros, religiosos o laicos profesores, catequistas, monitores y animadores de jóvenes, ofreciéndose también dicha formación a padres y tutores legales de alumnos de colegios diocesanos o religiosos y de menores asistentes a las catequesis y actividades parroquiales.

Así lo firmo en....., a d..... de 202....

Firmado D. / D^a.:

7.2 ANEXO II

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN ANTE UN POSIBLE CASO DE AGRESIÓN A MENORES EN UNA PARROQUIA, UN CENTRO EDUCATIVO DIOCESANO, UN MOVIMIENTO U OTRA REALIDAD ECLESIAL DIOCESANA

Detectar

Indicadores: son cualquier manifestación de tipo físico o conductual que se asocia a la ocurrencia de una victimización. Hay víctimas que no muestran síntomas.

Los indicadores pueden ser físicos o conductuales, y a la vez específicos o inespecíficos. No todos han de estar presentes y no todos se manifiestan de la misma forma.

La revelación de la agresión: si hay falta de reacción no solo mantiene al menor en situación de riesgo, sino que lo invita además a mantenerse en el silencio.

La revelación: cualquier manifestación verbal o gestual realizada por un menor referida a un comportamiento sexual en el que está inmerso y donde se dan condiciones de asimetría de edad, poder y experiencias respecto a las personas que lo involucran. La fuente de información puede ser directa o indirecta: la víctima u otra persona.

La escucha

Manifestar apoyo, atención y calma. Intervención centrada en las necesidades de la víctima sin juzgar, interrumpir, interrogar o modificar el relato.

Lo que sí debe hacerse: Escuchar. No dirigir. Confiar en lo que se nos dice agradeciendo su relato; manifestarle que lo ha hecho bien al contarlo; transmitirle que no es responsable de lo que ha sucedido; ponerlo en conocimiento de los padres o tutores; recoger todo lo que nos cuente para la notificación a las autoridades competentes; expresarle la valentía que ha tenido reconociendo que no es fácil contarlo; que es necesario comunicar su revelación para poder enfrentar la situación; ofrecer expectativa de futuro: “no te dejaré solo, nos ocuparemos de este tema, procuraremos ayudarte”.

Lo que no debe hacerse: no preguntar detalles para influir en su relato; emplear palabras que puedan espantar o dar miedo, ya que pueden implicar situaciones que la víctima no había contemplado (cárcel, policía, detención...); prometerle que guardaremos el secreto o algo que no podamos cumplir; cuestionar lo que dice: ¿estás seguro de eso? ¿Seguro que no es un malentendido?; hacer demasiadas preguntas innecesarias (es importante no influir sobre el recuerdo o la expresión espontánea de los detalles que aporta); maximizar o minimizar lo que nos cuenta, ya que puede condicionar a la víctima; confrontar

a la víctima con la persona ofensora o tratar de aclarar los detalles, ya que la colocaríamos de nuevo en una situación de inferioridad.

Si hay lesiones y se necesita atención médica urgente, deberá llamarse al 112 y avisar a los padres o tutores legales. Si se puede esperar, se avisará a los padres o tutores legales y se recomendará que se acuda inmediatamente a un centro de salud para que se realice un reconocimiento médico y dar parte de las lesiones.

Registrar. Una vez escuchado el relato de los hechos, poner por escrito lo que acabamos de escuchar lo más pronto posible (ver anexo VI).

Comunicar inmediatamente (máximo 24 horas) con el deber de reserva.

A la familia (padre, madre, tutores legales): recoger su información sobre los indicadores, la sospecha o la revelación de su hijo/a sobre una posible agresión y acordar con ellos la estrategia y actuaciones a realizar a partir de este momento.

A la persona responsable de la institución y al delegado/director de la Oficina de Protección del Menor. En algún caso serán ellos los que contactarán con la familia y establecerán los pasos a seguir, incluyendo la comunicación a las autoridades civiles y eclesíásticas en caso de que se sospeche de la comisión de un delito civil o canónico.

Esta comunicación deberá completarse con un informe lo más detallado posible.

protecciodemenors@bisbatdemallorca.org o al 672 754 472

Actuar:

Apertura de investigación

Se iniciará una investigación preliminar para realizar un análisis de las acusaciones realizadas, su alcance y sus consecuencias, respetando siempre la voluntad de las posibles víctimas y el derecho de presunción de inocencia. Si esta investigación encuentra indicios de verdad:

En el caso de que sea un clérigo, se le abrirá un proceso canónico siguiendo el protocolo contenido en el Anexo III.

En el caso de que sea profesor o personal del centro (no clérigo), se le abrirá un expediente disciplinario con suspensión de actividades con menores y con la aplicación del resto de medidas cautelares que pueden adoptarse, pudiendo finalizar con una sanción de despido o de expulsión de las actividades pastorales.

Alejar preventivamente al presunto acusado de los menores

Si el presunto agresor está en aquellos momentos en contacto con menores, la parroquia, el colegio, el movimiento, etc., deberá alejarlo de ellos temporalmente (independientemente de cuando se produjeron los hechos denunciados, de la edad del denunciado o del cargo que ocupe en aquel momento), ofreciéndole medidas que refuercen la seguridad del menor.

Activar el comité de crisis

El director de la OPM y los miembros de la Comisión diocesana, así como el párroco, el gerente de la Fundación de colegios diocesanos o el director del colegio, el responsable del movimiento, son susceptibles de estar en el comité en función de la naturaleza de la institución y de la crisis. A ellos, se pueden sumar los profesionales que sean necesarios. El comité centralizará las decisiones, se asegurará de que todo el proceso se vaya documentando rigurosamente, nombrará un portavoz, que ya formará parte del equipo o se le invitará a formar parte, y pondrá en marcha un plan de comunicación de crisis basado en la transparencia, la verdad y la agilidad a la hora de comunicar.

Denunciar o comunicar a las autoridades

Deberá denunciarse o comunicarse directamente a la Fiscalía (la persona que ha detectado el abuso con la ayuda de la OPM. Si no es posible, podrán dirigirse a la Policía Nacional (091) o la Guardia Civil (062). Una vez presentada la comunicación o denuncia penal, la Fiscalía se encargará de la investigación correspondiente y el proceso judicial si es necesario.

Reconocimiento del dolor de las víctimas y el camino de recuperación

Las víctimas merecen el reconocimiento de su dolor y la recuperación de su integridad física y psicológica recibiendo todo el tiempo que sea necesario ayuda y apoyo físico, psicológico y espiritual.

También se ha de atender a los acusados, tanto si se confirma la acusación como si no. En el primer caso, acompañar su camino de conversión, y en el segundo, ayudar a la recuperación de su buen nombre y credibilidad, así como en el daño psicológico causado.

Comunicación

Se elaborará un comunicado oficial en que se condenará cualquier tipo de agresión a las personas y especialmente a los menores; se pedirá perdón a la persona que sufrió la agresión y a su familia; y se expresará el compromiso firme con el esclarecimiento de lo que ha pasado, poniéndose a disposición de las autoridades para lo que sea necesario y protegiendo en todo momento los

datos personales tanto de víctimas como de acusados y de otros miembros de la comunidad educativa. Dicho comunicado se publicará en todos los canales institucionales del centro o institución y se enviará a los medios de comunicación en función de la repercusión real o prevista en estos.

Adoptar o reforzar las medidas de prevención necesarias para evitar futuros casos de agresiones

7.3 ANEXO III

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN PARA TRATAR LOS CASOS DE AGRESIONES SEXUALES POR PARTE DE CLÉRIGOS O CUALQUIER FIEL QUE GOCE DE ALGUNA DIGNIDAD O LLEVE A CABO UN OFICIO O FUNCIÓN EN LA IGLESIA⁹

1. Tipificación vigente

El Dicasterio para la Doctrina de la Fe juzga los delitos contra la fe y los delitos más graves cometidos contra la moral o en la celebración de los sacramentos y, en caso necesario, procede a declarar o imponer sanciones canónicas a tenor del Derecho, tanto común como particular.

En el año 2001 se promulgó el Motu Proprio *Sacramentorum Sanctitatis Tutela*, como ley reguladora de la materia. Nueve años después, el Dicasterio para la Doctrina de la Fe estimó necesario proceder a la reforma del texto normativo mencionado, introduciendo algunas modificaciones para mejorar su operatividad práctica. El papa Benedicto XVI aprobó estas normas el 21 de mayo de 2010 y ordenó su promulgación. El papa Francisco introdujo otras el 9 de noviembre de 2021.

En materia moral, los delitos más graves reservados actualmente al juicio del Dicasterio para la Doctrina de la Fe son:

- Delitos contra el sexto mandamiento del Decálogo con un menor o con una persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón o a la que el Derecho reconoce igual tutela.
- Reclutar o inducir a un menor, o a una persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón o a la que el Derecho reconoce igual tutela, para que se exponga pornográficamente o para participar en exhibiciones porno-

⁹ Este protocolo ha sido elaborado teniendo como base y fundamento el Vademécum del Dicasterio de la Doctrina de la Fe sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de abuso sexual a menores cometidos por clérigos de 05 de junio de 2022, y la Instrucción de la Conferencia Episcopal Española sobre abusos sexuales. Especial referencia a los casos de menores, de los que habitualmente tienen uso imperfecto de razón y aquellos a los que el Derecho reconoce igual tutela, de 9 de mayo de 2023.

gráficas, tanto verdaderas como simuladas.

- Adquirir inmoralmemente, conservar, exhibir o divulgar, en cualquier forma y con cualquier instrumento, imágenes pornográficas de menores o de personas que habitualmente tienen un uso imperfecto de la razón.

Penas

1. El clérigo que comete los delitos de los que trata el número anterior ha de ser castigado según la gravedad del crimen, con la privación del oficio y con otras penas justas, sin excluir la expulsión del estado clerical (nuevos cánones 1336, 1398 § 1, artículo 7 del *Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* de 2021).

2. En el caso de los miembros de institutos de vida consagrada o sociedades de vida apostólica (canon 1398 § 2 —versión 2021—), además de todo lo que se prevé en el canon 1336 §§ 2-4 —versión 2021—, deberá imponerse la expulsión del instituto (canon 695 § 1), a no ser que el superior juzgue que la expulsión no sea absolutamente necesaria de acuerdo con lo que se prevé en dicha norma.

3. Asimismo, cualquier fiel que goce de alguna dignidad o desempeñe un oficio o una función en la Iglesia (canon 1398 § 2 —versión 2021—) habrá de ser castigado según lo establecido en el canon 1336 §§ 2-4 —versión 2021.

Concurrencia de otras circunstancias penales:

1. En relación con los tipos delictivos del artículo 1 de la presente Instrucción, puede darse la figura de acción dolosa (canon 1321§2), en su caso, de comisión culposa (omisión de la diligencia debida, canon 1321§3), de concurso en el delito (canon 1329). E igualmente, de tentativa de delito (canon 1329), que permanecen bajo la debida protección penal.

2. Igualmente, se tendrán en cuenta las circunstancias eximentes, atenuantes y agravantes previstas en los cánones 1322-1330.

3. La ignorancia o el error por parte del acusado sobre la edad del menor no constituye circunstancia atenuante o eximente (artículo 6.1Dº *Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* —versión 2021—).

Obstrucción de la justicia y encubrimiento

Aquellos a los que se refiere el artículo 6 del *Motu Proprio Vos estis lux mundi* de 2023, serán responsables a título de autor de las acciones u omisiones dirigidas a interferir o eludir investigaciones civiles o canónicas, administrativas o penales, contra un clérigo o un religioso, respecto a las conductas mencionadas en el artículo 1 de dicho *motu proprio* (número 21 del *Vademécum* sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de agresión sexual a menores

cometidos por clérigos, del Dicasterio para la Doctrina de la Fe —DDF—, 5 de junio de 2022).

Responsabilidad de los obispos y de los superiores mayores

1. La responsabilidad jurídica de los obispos, de los superiores mayores y de las instituciones de la Iglesia ha de ser delimitada en función de lo que, con certeza y de manera efectiva, habría podido hacerse para evitar el delito.
2. Los ordinarios velarán por el correcto ejercicio del servicio ministerial de los clérigos, si bien hay ámbitos de actividad que forman parte de la vida privada de estos y que son de su responsabilidad personal exclusiva, porque no afectan al ejercicio del ministerio.
3. De manera análoga se procederá para delimitar la responsabilidad jurídica de los superiores mayores en relación con los miembros del instituto.
4. En las causas relativas a los delitos considerados en esta Instrucción, la información se tratará de manera que se garantice su seguridad, integridad y confidencialidad de acuerdo con el canon 471, 2º del Código de Derecho Canónico, con el fin de proteger la buena reputación, la imagen y la privacidad de todas las personas involucradas.
5. No puede ponerse vínculo alguno de silencio respecta a los hechos encausados, ni al denunciante, ni a la persona que afirma haber sido perjudicada, ni a los testigos.

Obligación de denunciar de clérigos y religiosos

Excepto en los casos previstos en los cánones 1548 § 2.1 y 1550 §2.2 del Código de Derecho Canónico, cada vez que un clérigo o un miembro de un instituto de vida consagrada o de una sociedad de vida apostólica, o cualquier fiel tenga noticia o motivos fundados para creer que se ha cometido alguno de los hechos mencionados en el artículo 1 de la presente Instrucción, tiene la obligación de informar, sin dilación, al ordinario del lugar donde habrían ocurrido los hechos u otro ordinario de entre los mencionados en el canon 134 del Código de Derecho Canónico. Cuando el informe se refiera a una de las personas indicadas en el artículo 6 del Motu Proprio *Vos estis lux mundi* de 2023, ha de ser dirigido a la autoridad correspondiente según los artículos 8 y 9 de esa norma.

Prescripción

1. Sin perjuicio de la competencia del Dicasterio para la Doctrina de la Fe de derogar la prescripción para casos singulares (artículo 8 del Motu Proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* de 2021), el plazo de prescripción de la acción criminal relativa a los delitos enumerados en el artículo 1 de la presente Instruc-

ción se computará según los criterios establecidos en los nuevos cánones 1362 y 1363 del Código de Derecho Canónico.

2. El tiempo para la prescripción comienza a contarse a partir del día en que se cometió el delito o, cuando se trata de un delito continuado o habitual, a partir del día en que cesó (canon 1362 § 2 —versión 1 de junio de 2021—).

3. A los efectos de la suspensión de la acción criminal, se tendrá en cuenta el criterio establecido por el canon 1362 § 3 del Código de Derecho Canónico —versión 2021.

4. Respecto al tiempo de prescripción de los delitos reservados al Dicasterio para la Doctrina de la Fe, así como respecto a los inicios del cómputo de los plazos, se tendrá en cuenta lo siguiente:

1º Si los delitos fueron cometidos antes de la entrada en vigor del *Motu Proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* de 30 de abril de 2001, la acción penal se extingue a los cinco años (canon 1362 § 1, 2, de 1983), teniendo en cuenta que el tipo penal fijaba la edad límite a los dieciséis años.

2º Si los delitos fueron cometidos entre la fecha mencionada y el 21 de mayo de 2010, la acción penal se extingue a los diez años, desde el día en que el menor cumplió dieciocho años, edad a la que se elevó el tipo penal.

3º Si los delitos fueron cometidos a partir del 21 de mayo de 2010, la acción penal prescribe a los veinte años, desde el día en que el menor cumplió dieciocho años (artículo 7 de la versión de 2010 y artículo 8 de la versión de 2021 del *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*).

En caso de que un clérigo sea denunciado por agresiones, la Conferencia Episcopal indica el siguiente procedimiento de actuación para el obispo diocesano:

1. Recepción de la denuncia (*Notitia de delicto*)

El inicio del procedimiento comienza con la denuncia o noticia de una posible infracción recibida por el obispo diocesano. No es necesario que se trate de una denuncia formal. La denuncia puede proceder directamente de la víctima, de un tercero (como parientes o cuidadores) o, incluso, ser anónima. En este último caso se ha de tener la cautela suficiente al tomar en consideración este tipo de noticias (arts. 10 y 11 *Vademécum* sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de agresión sexual).

Es posible, asimismo, que la primera noticia se adquiera a través de los medios de comunicación. La denuncia anónima de quien desea permanecer en el anonimato será tomada inicialmente en consideración, si bien la identidad del denunciante y de la víctima deberá manifestarse al acusado por exigencias

naturales del derecho de defensa en el caso de que se siga efectivamente un proceso. El procedimiento, sin embargo, puede iniciarse sin el conocimiento previo de la identidad del denunciante.

Hay obligación de observar el secreto de oficio. No obstante, no puede imponerse ningún vínculo de silencio respecto de los hechos a quien realiza la denuncia, ni a la persona que afirma haber sido ofendida, ni a los testigos (*Vademécum* sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de agresión sexual, art. 30).

Toda denuncia debe ser recibida y tratada con diligencia y seriedad. No puede desestimarse ninguna sin una consideración atenta. Como norma general, la denuncia ha de ser presentada por escrito, fechada y debidamente autenticada por un notario eclesiástico. Debe procurarse que resulte lo más detallada posible, de manera que conste la identidad del acusado, la naturaleza de los hechos que se denuncian, el tiempo y el lugar de su realización, así como las circunstancias especiales que concurran.

Si la denuncia se presenta oralmente, se pondrá por escrito, se autenticará por notario eclesiástico y se procurará obtener la firma del denunciante.

El Sr. Obispo o su delegado se entrevistará enseguida que sea posible con el denunciante, en presencia de un testigo, para cerciorarse de la seriedad de la denuncia.

Si la presunta agresión sexual es denunciada directamente a la Policía o a la Autoridad judicial, se contactará con un abogado, y se prestará la colaboración que sea necesaria a la Policía o a la Administración de justicia. Si el clérigo ha prestado declaración y ha reconocido los hechos de los que se le acusa, es importante asegurarle el acompañamiento de un abogado, advirtiéndole de las consecuencias civiles y canónicas derivadas de su conducta.

Hasta que no se produce la sentencia condenatoria, debe respetarse la presunción de inocencia, sin dejar de adoptar las medidas canónicas cautelares que sean procedentes.

Tanto si el clérigo ha declarado como si no, o ha reconocido o no los hechos de que se le acusa, se le debe asignar un interlocutor con el fin de evaluar su estado físico, psicológico y espiritual, así como su defensa jurídica. En el caso de que esté en libertad provisional anterior al proceso, se determinará cuál ha de ser su mejor lugar de residencia y sus condiciones de vida.

Los representantes de las distintas Instituciones u Órganos eclesiásticos tienen el deber de notificar a la Autoridad civil competente todos los delitos de los que tengan conocimiento, como se explicará más adelante. Sin embargo, conviene tener presente que no existe ningún encubrimiento ni infracción penal por no denunciar un delito del que se ha tenido conocimiento por el fuero interno sacramental o extrasacramental, ni existe ninguna obligación de declarar como testigo en procesos civiles ni penales.

Cumplimiento con la legislación del Estado

El obispo diocesano observará las normas que, eventualmente, puedan establecer las leyes penales del Estado relativas a la información sobre estos delitos. La autoridad eclesiástica, asimismo, colaborará en las investigaciones que puedan llevar a cabo las autoridades civiles.

Es conveniente contactar con un abogado para saber si, a la vista de la denuncia recibida, hay indicios razonables de la comisión de un delito. En caso afirmativo, la Autoridad eclesiástica debe invitar o aconsejar, en un primer momento, a los denunciantes a presentar ellos mismos la denuncia ante la Policía, el Ministerio Fiscal o el Juzgado de Instrucción.

Si la víctima es mayor de edad, solo puede presentar la denuncia la persona agraviada. Si es menor, la denuncia la presentarán sus representantes legales o el Ministerio Fiscal.

El proceso canónico se realizará con independencia del que tenga lugar en el ámbito del Estado.

Cuando de los hechos denunciados y de las averiguaciones realizadas existan dudas razonables sobre la veracidad de los hechos, la Autoridad eclesiástica archivará las actuaciones y comunicará a los denunciantes que ejerciten, si lo creen conveniente, las acciones jurídicas que consideren oportunas, asumiendo la responsabilidad que proceda.

3. Juicio verosímil de la denuncia

Después de la recepción de la denuncia o noticia del delito, corresponde al obispo diocesano realizar un primer juicio de verosimilitud, valorando si las circunstancias de personas, tiempos y lugares responden a la realidad, si el denunciante es creíble, si la denuncia tiene un mínimo de consistencia o si no presenta contradicciones flagrantes que pudieran desautorizarla. Esta apreciación no supone tomar postura ni a favor ni en contra del acusado. El obispo puede servirse del parecer de expertos para realizar la valoración de la denuncia.

4. Actuaciones subsiguientes

Si el obispo considera que la denuncia o noticia resulta verosímil, ha de dictar un decreto para dar paso a la investigación preliminar. El juicio de verosimilitud se refiere a la naturaleza de la denuncia o noticia, y no prejuzga de ninguna manera la condición del acusado. No obstante, en cualquier momento de las actuaciones, a tenor del canon 1722, el obispo, para prevenir el escándalo, proteger la libertad de los testigos o garantizar la buena marcha del proceso, puede imponer medidas temporales de carácter cautelar, para prohibir al clérigo acusado el ejercicio del ministerio o del propio oficio, imponer o prohibir

la residencia en lugares determinados, o incluso prohibirle la participación pública en la Eucaristía. Estas medidas pueden imponerse mediante precepto desde el momento de inicio de la investigación preliminar.

5. Prescripción de los delitos

Actualmente, la acción criminal relativa a los delitos más graves contra la moral reservados al juicio del Dicasterio para la Doctrina de la Fe se extingue por prescripción a los 20 años, sin perjuicio del derecho del Dicasterio para la Doctrina de la Fe de derogar la prescripción para casos singulares. Sin embargo, en el delito contra el sexto mandamiento del Decálogo cometido por un clérigo con un menor de 18 años la prescripción comienza a correr desde el día en que el menor cumple 18 años. En relación con este particular, no hay que olvidar la irretroactividad de la ley, es decir, la prescripción computable será la vigente en el momento de los presuntos abusos.

Para el fiel que goza de alguna dignidad o desempeña un oficio o una función en la Iglesia, la acción prescribe a los siete años (cf. canon 1398 §2 CIC).

6. Inicio de la investigación preliminar

Siempre que el Ordinario tenga noticia, al menos verosímil, de un delito, debe investigar con cautela, personalmente o por medio de una persona idónea, sobre los hechos y sus circunstancias, así como sobre la imputabilidad, a no ser que esta investigación parezca del todo superflua (canon 1717 § 1).

La investigación preliminar no es un proceso judicial, sino una actuación administrativa destinada a que el obispo haga un juicio de probabilidad sobre si el delito fue cometido o no.

El objeto de la investigación preliminar son los hechos, las circunstancias y la imputabilidad del sujeto. Cometida la infracción externa, se presume la imputabilidad, a no ser que conste lo contrario (canon 1321 § 3).

La investigación preliminar puede ser llevada personalmente por el obispo o por la persona que para ello ha sido nombrada, que tiene los mismos poderes e idénticas obligaciones que el auditor en un proceso (canon 1717 § 3). El nombramiento se realiza mediante decreto, si no consta en el decreto de apertura de la investigación preliminar.

En el caso de denuncias o noticias sobre clérigos religiosos, la investigación preliminar puede realizarse por la misma Diócesis o en el ámbito del propio Instituto.

7. Derechos del acusado

Hay que evitar que, por la investigación preliminar, se ponga en peligro la bue-

na fama de alguien (canon 1717 § 2).

Se aconsejará al acusado que disponga de la debida asistencia jurídica, canónica y civil, si procede.

8. Conclusión de la investigación preliminar

La persona nombrada para realizar la investigación preliminar remitirá el informe al obispo diocesano, en que indicará la conclusión a que ha llegado sobre la probabilidad o no de la comisión del delito, y cómo ha procedido en el curso de la investigación. El obispo, tomando en consideración el informe presentado y valiéndose, si lo considera oportuno, del asesoramiento de expertos, formula su propia opinión sobre la probabilidad o no de la comisión del delito.

La investigación preliminar concluye cuando el obispo declara, mediante decreto, que se han reunido elementos suficientes para determinar la probabilidad de comisión del delito (canon 1718 §1).

Si no se abre el proceso penal, a no ser que la acusación sea manifiestamente inconsistente, deben guardarse en el archivo secreto de la curia las actas de la investigación, y los decretos del Ordinario con que se inicia o concluye la investigación, así como lo que precede la investigación (canon 1719).

9. Remisión de las actas al Dicasterio para la Doctrina de la Fe

Concluida la investigación preliminar, el obispo diocesano notifica al Dicasterio para la Doctrina de la Fe el resultado de la investigación. El Dicasterio determina cómo hay que proceder en el asunto.

El *votum* del obispo es objeto de consideración atenta por parte del Dicasterio y tiene gran relevancia en la decisión que finalmente adopte sobre la procedencia o no de la acción canónica y, en este caso, de qué tipo.

El obispo diocesano puede imponer medidas cautelares de carácter administrativo mediante decreto —si no ha juzgado necesario hacerlo anteriormente—, en el momento de remitir las actas al Dicasterio, según se prevé en el canon 1722:

Para evitar escándalos, defender la libertad de los testigos y garantizar el curso de la justicia, el Ordinario puede, después de escuchar al promotor de justicia y habiendo citado al acusado, apartarlo, en cualquier fase del proceso, del ejercicio del ministerio sagrado o de un oficio o cargo eclesiástico, imponerle o prohibirle la residencia en un lugar o territorio, o también prohibirle que reciba públicamente la santísima Eucaristía; pero todas estas provisiones deben ser revocadas al cesar la causa que las motivó; y dejan, en virtud del derecho, de tener vigor al concluir el proceso penal.

10. Proceso canónico subsiguiente

1. El Dicasterio para la Doctrina de la Fe revisará las actas de la investigación preliminar, considerará el *votum* del obispo diocesano y adoptará la decisión más conveniente al caso:

- Devolver la causa al obispo (con determinadas directrices, eventualmente, sobre la manera de actuar) para que lleve a término un proceso judicial en el tribunal diocesano.
- Reservar la causa al propio tribunal del Dicasterio, para resolver mediante proceso judicial.
- En ciertos supuestos, de oficio o a instancia del Ordinario, decidir que se proceda por decreto extrajudicial del que trata el canon 1720: “Si el Ordinario estima que debe procederse mediante decreto extrajudicial: 1. Hará saber al reo la acusación y las pruebas, ofreciéndole la posibilidad de que se defienda, a no ser que el reo, legítimamente llamado, no quisiera comparecer; 2. Debe sopesar cuidadosamente con dos asesores todas las pruebas y argumentos; 3. Si consta con certeza el delito y no se ha extinguido la acción criminal, dictará decreto de acuerdo con los cc. 1342-1350, exponiendo, al menos brevemente, las razones de derecho y de hecho”. No obstante, las penas expiatorias perpetuas serán irrogadas solamente con mandato del Dicasterio para la Doctrina de la Fe.
- Presentar directamente casos gravísimos a la decisión del Sumo Pontífice para proceder a la dimisión del estado clerical junto con la dispensa de la ley del celibato, siempre que conste de manera manifiesta la comisión del delito y después de que se haya dado al reo la facultad de defenderse.

2. El Dicasterio puede requerir una ampliación de la información o una clarificación de los datos aportados.

3. Sin perjuicio de lo que prescribe el canon 1421 del Código de Derecho Canónico, el Dicasterio para la Doctrina de la Fe puede conceder la dispensa del requisito del sacerdocio y también del requisito del doctorado en Derecho canónico a los que ejerzan en los procesos diocesanos sobre estas causas las funciones de Juez, Promotor de Justicia, Notario y Patrón.

11. Sostenimiento del clérigo

Si el presbítero o diácono no es expulsado del estado clerical, debe atenderse a su adecuado sostenimiento, si no se le puede confiar un oficio (canon 1350 § 1). Además, el obispo diocesano debe ayudar al clérigo que ha sido expulsado, si se encuentra en verdadera necesidad como consecuencia de la pena impuesta (canon 1350 § 2).

12. Archivo de la documentación

La ley universal requiere que las actas de la investigación preliminar, los decretos de inicio y conclusión, y todos los documentos desde el momento de inicio del procedimiento se conserven en el archivo secreto de la curia, si no son necesarios para el proceso penal.

El obispo diocesano debe cuidar de que se observe la legislación del Estado sobre la conservación de documentos que puedan ser necesarios para ulteriores procesos en el ámbito estatal.

7.4 ANEXO IV

PROTOCOLO DE ACTUACIÓN SEGÚN LA LEGISLACIÓN DEL ESTADO

El presente documento recoge una serie de criterios orientadores, teniendo en cuenta la legislación española, concordada, doctrina científica y jurisprudencia recogidas en las páginas precedentes, que pretenden ayudar a los señores obispos, clérigos, religiosos e Instituciones eclesíásticas, sobre la forma de proceder en los casos que puedan presentarse respecto a clérigos, religiosos u otras personas que trabajan en la pastoral de la Iglesia Católica y que impliquen agresiones sexuales a menores, o posesión de pornografía a menores, entre otros supuestos.

Este protocolo prevé diversas situaciones o supuestos:

1. El Sr. Obispo u otra Autoridad eclesíástica es informado a través de una denuncia privada, o tiene conocimiento por rumores, de la existencia de un presunto delito contra la libertad e indemnidad sexuales, supuestamente cometido por un presbítero diocesano o un religioso. Estos hechos no son conocidos por la Policía ni por la Autoridad judicial.
2. El Sr. Obispo, o la Autoridad eclesíástica respectiva, es informado de la existencia de una denuncia ante la Policía, el Juzgado o el Ministerio Fiscal, de un caso de agresión o abuso sexual, supuestamente cometido por un presbítero diocesano o un religioso que presta sus servicios pastorales en la Diócesis. El asunto ya es conocido por la opinión pública.
3. Que la Autoridad eclesíástica tenga noticias de la comisión de un hecho que presenta caracteres de delito contra la libertad sexual del que haya tenido conocimiento a través de una confidencia o relación de confianza mutua del propio presbítero o religioso.

Consideraciones generales:

- a) Para afrontar estas situaciones complejas, la prudencia jurídica aconseja no ceder al clima de sospecha, de acusaciones a menudo infundadas, de denuncias muy tardías con sabor a montaje, de aprovechamiento con objetivos económicos, de la confusión y del nerviosismo que a menudo acompañan estas oleadas de escándalos públicos.
- b) Cuando las Autoridades eclesíásticas tratan estos problemas delicados no solo tienen el deber de respetar el principio fundamental de la presunción de inocencia, sino que deben adecuarse también a las exigencias de la relación de confianza y del correspondiente secreto ministerial que es inherente a las relaciones entre el obispo y los presbíteros o religiosos que colaboran con él, así como entre los presbíteros/diáconos y los fieles.
- c) En materia de delincuencia sexual es posible hablar de acción, comisión por omisión, así como de cooperación necesaria, complicidad o encubrimiento. La posición del Superior jerárquico determina la posibilidad de la comisión por omisión, cuando la omisión de la actuación debida del Superior ha favorecido la causación del resultado penalmente típico, es decir, cuando el hecho se habría podido evitar si se hubiese actuado con diligencia.
- d) La esfera de responsabilidad jurídica de los obispos y de las Instituciones de la Iglesia debe ser delimitada en función de lo que con certeza y de manera efectiva hubiera podido hacerse para evitar el delito, teniendo en cuenta, asimismo, que, incluido el caso de clérigos, existen circunstancias y ámbitos de comportamiento que no son controlables, ya que no afectan al ejercicio del ministerio, sino que forman parte de la esfera de su vida privada y de su responsabilidad personal exclusiva.
- e) Ante una situación de riesgo en el trato con menores, se destinará al clérigo, religioso, etc., afectado, a una labor pastoral exclusivamente con personas mayores o a otra que se considere adecuada atendiendo a sus circunstancias personales, con separación efectiva de la relación con menores de edad y personas vulnerables y con la prohibición expresa de mantener ninguna clase de trato de naturaleza pastoral con ellos. Debería documentarse adecuadamente la prohibición aludida. Solo cuando los hechos delictivos se realicen al margen de la función propia del clérigo, religioso, etc., se considera que no habría lugar a declarar la responsabilidad civil subsidiaria de la Iglesia, en cuyo nombre realiza su labor pastoral.
- f) Es necesario disponer de abogados idóneos para defender tales casos y acostumbrados a trabajar en medios eclesiales. La presencia de un letrado es necesaria en caso de detención, durante los interrogatorios y durante toda la instrucción de la causa.
- g) Designar un portavoz o interlocutor oficial ante los medios de comunicación,

en su caso, y ante la Policía.

h) Si se ve necesario emitir un comunicado de prensa, la información debe ser lo más breve posible, evitando todo sensacionalismo y todo debate de naturaleza jurídica. El comunicado debe tener presentes distintos puntos: 1) hechos objetivos (sin ningún elemento valorativo); 2) apoyo, proximidad y solidaridad con la víctima (se condenarán, con carácter general, los hechos de esta naturaleza), y, 3) sobre el presbítero o religioso: se hará referencia al derecho constitucional a la presunción de inocencia y a la colaboración con la Administración de Justicia.

i) Relación con la víctima y sus familiares. Durante el desarrollo de la investigación y del proceso, las relaciones con las víctimas y su entorno deben llevarse a cabo con el asesoramiento y ayuda del abogado, para no dar lugar a malentendidos o perjudicar la defensa del acusado, evitando toda presión sobre los menores o sus familiares.

j) Si la conducta denunciada se refiere a hechos ocurridos hace años y, por tanto, se consideran prescritos los presuntos delitos, tanto civil como canónicamente, sin perjuicio de concluir el expediente canónico oportuno, la Autoridad eclesiástica adoptará las medidas pastorales que procedan, en interés general de la Iglesia.

1. Primer supuesto

Agresión o abuso sexual denunciado a la Autoridad eclesiástica sin conocimiento previo de las autoridades civiles.

- El supuesto de una denuncia de agresión sexual de menores presentada directamente al Obispado, a un presbítero o religioso, requiere un tratamiento particular, ya que los hechos no se han puesto todavía en conocimiento de la policía o de la Autoridad judicial.
- El Sr. Obispo o su delegado se entrevistará, tan pronto como sea posible, con el denunciante, en presencia de un testigo, para cerciorarse de la seriedad de la denuncia y para que, si es posible, se ratifique. Se redactará un Informe escrito para dejar constancia del hecho.
- El Sr. Obispo o su representante tendrá un encuentro, tan pronto como sea posible y si parece oportuno con la presencia de un testigo, con el presbítero o religioso denunciado, para informarle de los hechos de que es acusado y de los trámites que se seguirán: garantizarle el respeto de sus derechos, en especial el de presunción de inocencia; ofrecerle la ayuda que necesite; prohibirle todo contacto con el denunciante, la presunta víctima y su familia e informarle, cuando las circunstancias lo aconsejen, de las medidas -cautelares- que piensan adoptarse sobre su persona en relación con sus actividades pastorales ac-

tuales. Se redacta un Informe para dejar constancia de lo que se ha expuesto.

- Se contactará con un abogado para saber si, a la vista de lo que se ha actuado hasta el momento, hay indicios racionales de la comisión de un hecho delictivo. En caso afirmativo, la Autoridad eclesiástica invita o aconseja, en un primer momento, a los denunciantes a presentar ellos mismos la denuncia ante la Policía, el Ministerio Fiscal o el Juzgado de Instrucción, de acuerdo con lo que la ley exige en este tipo de delitos y se indica en el apartado siguiente.
- En los delitos de agresiones sexuales, si la víctima es mayor de edad, solo puede presentar la denuncia la persona agraviada. Si es menor, los representantes legales o querrela del Ministerio Fiscal, que actuará ponderando los intereses legítimos en presencia. Si la víctima es menor de edad, incapaz o una persona desvalida, bastará la denuncia del Ministerio Fiscal.
- Cuando, desde los hechos denunciados y de las averiguaciones realizadas, existan dudas razonables sobre la veracidad de los hechos, la Autoridad eclesiástica archivará las actuaciones y comunicará a los denunciantes que ejerciten, si lo creen conveniente, las acciones jurídicas que consideren oportunas, asumiendo la responsabilidad que proceda.
- En el caso de sospechas basadas en rumores o testigos indirectos, debe procederse con la máxima cautela, ya que pueden conducir a la calumnia con consecuencias extraordinariamente graves para la persona inculpada. El procedimiento a seguir, no obstante, ha de ser el mismo que el señalado en los párrafos anteriores, después de una verificación, con la mayor seriedad, de los elementos que conducen a la sospecha. Conviene, pues, discernir siempre lo más objetivamente posible cuál es la verdad, sobre todo cuando son conocidos los dramas que suponen a los adultos las denuncias falsas.

2. Segundo supuesto

Agresión sexual denunciada directamente a la Policía o a la Autoridad judicial:

- Deben tenerse en cuenta las consideraciones generales señaladas en este protocolo. Se contactará de inmediato con uno de los abogados previamente elegidos y se prestará la colaboración que sea necesaria a la Policía o a la Administración de Justicia.
- Si el presbítero o religioso ha prestado declaración y ha reconocido los hechos de los que se le acusa, es importante asegurarle el acompañamiento que proceda, advirtiéndole las consecuencias civiles y canónicas derivadas de su conducta.
- En tanto no se produzca sentencia condenatoria, debe respetarse la presunción de inocencia, sin dejar de adoptar las medidas cautelares canónicas que sean procedentes.

- En cuanto a la situación procesal del acusado: es necesario asegurarse de que pueda tener un interlocutor a fin de poder evaluar su estado físico, psicológico y espiritual, así como su defensa jurídica. En caso de que esté en situación de libertad provisional anterior al proceso, se determinará el lugar de acogida, etc.

3. Tercer supuesto

Cuando la autoridad eclesiástica tiene conocimiento de un hecho que puede ser delito contra la libertad o indemnidad sexual a través de una confidencia del presbítero o religioso presuntamente responsable (secreto ministerial).

- Con carácter general, los representantes de las distintas Instituciones u Órganos eclesiásticos tienen el deber de denunciar todos los delitos de que tengan conocimiento, incluidos los cometidos por los que actúan a su cargo o bajo su dirección. Se trata de cumplir una obligación legal, la de informar a la Justicia por el bien de la víctima e, indirectamente, por el de la Iglesia y el de toda la sociedad.
- No obstante lo anterior, no existe encubrimiento ni infracción penal alguna por no denunciar un delito del que se ha tenido conocimiento en ejercicio de las funciones del ministerio presbiteral o religioso, ni obligación de declarar como testigo en procesos civiles ni penales respecto a hechos de los que se haya tenido conocimiento en virtud del ejercicio del mencionado ministerio (art. 263 y 417 LECr y 371 LEC).
- La conclusión anterior se deduce de las disposiciones legales siguientes: “En ningún caso las autoridades eclesiásticas, clérigos o religiosos, podrán ser requeridos por los jueces u otras autoridades para dar información sobre personas o materias de que hayan tenido conocimiento por razón de su ministerio” (art. II.3 Acuerdo con la Santa Sede de 28 de julio 1976), o “respecto de las noticias que se les hubiesen revelado en el ejercicio de las funciones de su ministerio” (LECr, art. 263). Conviene recordar que los eclesiásticos tampoco podrán ser obligados a declarar como testigos sobre los hechos a que se refiere el parágrafo anterior (art. 417 LECr.).

El contenido de estos preceptos excede lo que sería exclusivamente el secreto de confesión, para extenderse a otros menesteres espirituales distintos del estricto sacramento de la penitencia.

El reconocimiento al clérigo o religioso del derecho a no declarar debe interpretarse como una manifestación de respeto a la libertad de conciencia, tanto del ministro de culto como de la persona que le confió su secreto en ejercicio de la libertad religiosa. Se otorga una exención, no una prohibición de declarar o testificar.

- Como límite o excepción a los principios generales señalados en los apartados anteriores, la Autoridad eclesiástica, presbítero o religioso que tenga conoci-

miento de hechos que revisten los caracteres de delito contra la libertad sexual, tienen la obligación de denunciar la comisión próxima o actual de un delito, sin que sea obstáculo haber tenido noticia de él con motivo u ocasión de la dirección espiritual o confidencia del propio interesado. En definitiva, si no se impide la comisión de un delito del que se tenga noticia o no se acude a la autoridad o sus agentes para que lo impidan, y la ruptura de la confidencialidad no se produce, en esas circunstancias, se abre el camino a la apreciación del delito del artículo 450 del Código Penal, concurriendo el resto de requisitos típicos (se refiere a los que con su actuación inmediata pudiesen impedir un delito).

- El reconocimiento al clérigo o religioso de un derecho a no declarar debe interpretarse como una manifestación de respeto a la libertad de conciencia, tanto del ministro de culto como de la persona que le confió su secreto en ejercicio de la libertad religiosa.

7.5 ANEXO V

MARCO LEGISLATIVO INTERNACIONAL, ESTATAL Y CANÓNICO

La adopción de una política normativa no responde solo a la urgente necesidad de dotarse de un marco adecuado para afrontar la realidad de los abusos a menores en la Iglesia y en otros entornos como la familia, por un imperativo de derechos humanos que obliga a proteger a los niños y personas que tengan un uso imperfecto de la razón o un adulto vulnerable, frente a la violencia, sino también a un mandato legislativo internacional, estatal y canónico.

Marco internacional

Diversas organizaciones internacionales, tanto de ámbito universal (como la ONU), como regional (como el Consejo de Europa o la Unión Europea) han aprobado Convenios internacionales, Directivas, Resoluciones y otros instrumentos a lo largo de este siglo XXI destinadas a abordar la violencia contra la infancia con carácter integral, y no exclusivamente penal, insistiendo especialmente en la prevención. Los hitos más relevantes, entre otros muchos, son los siguientes:

La ONU adoptó la Resolución de la Asamblea General “Un mundo digno para los niños” el 25 de mayo de 2000; en 2004 aprobó el Protocolo facultativo de la Convención sobre los Derechos del Niño relativo a la venta de niños, la prostitución infantil y la utilización de niños en la pornografía infantil, y en 2008 se nombró un Representante Especial del Secretario General sobre la Violencia contra los Niños.

De la labor del Consejo de Europa, debe destacarse el Convenio de Lanzarote de 20 de octubre de 2007, para la protección de los niños contra la explotación y el abuso sexual, ratificado por nuestro país en 2010.

Finalmente, la Unión Europea aprobó la Directiva 2011/93/UE del Parlamento Europeo y del Consejo de 13 de diciembre de 2011, relativa a la lucha contra los abusos sexuales y la explotación sexual de los menores y la pornografía infantil.

Marco estatal

El Legislador español, a partir de 2015, ha apostado también por una intervención integral, además de ir adecuando la legislación penal a las nuevas formas de comisión de delitos en esta materia. Así el art. 11. 3 de la Ley Orgánica de Protección jurídica del menor (modificada por Ley 26/2015) señala:

Los poderes públicos desarrollarán actuaciones encaminadas a la sensibilización, prevención, detección, notificación, asistencia y protección de cualquier forma de violencia contra la infancia y la adolescencia mediante procedimientos que aseguren la coordinación y la colaboración entre las distintas Administraciones, entidades colaboradoras y servicios competentes, tanto públicos como privados, para garantizar una actuación integral.

Por otra parte, la Ley Orgánica 8/2021 de 4 de junio de Protección integral a la infancia y a la adolescencia frente a la violencia (LOPIVI) contiene muy importantes previsiones en esta materia de las que se destacan algunas.

En el ámbito penal y procesal, se han tipificado nuevos delitos, endureciendo las penas y reduciendo los beneficios penitenciarios en estos casos, aumentando los plazos de prescripción de estos delitos, estableciendo la obligatoriedad de pre-constituir la prueba procesal, para evitar que los menores de 14 años declaren en juicio y prevenir la “victimización secundaria”, y permitiendo que los niños denuncien por sí mismos las situaciones de violencia, sin necesidad de estar acompañados por un adulto.

En el Código Penal, muchos de los preceptos relativos a este tipo de delitos contra la libertad sexual fueron modificados en 2015 y en 2021, y de ellos destacan los artículos 178 a 194, 443 y 450. En ellos se tipifican los abusos sexuales, las agresiones sexuales, el acoso sexual, los delitos de exhibicionismo y provocación sexual, y los delitos relativos a la prostitución y a la explotación sexual y corrupción de menores. Además, en el artículo 450 se regula el deber de impedir delitos: Art. 450 Código Penal:

1. El que, pudiendo hacerlo con su intervención inmediata y sin riesgo propio o ajeno, no impidiere la comisión de un delito que afecte a las personas en su vida, integridad o salud, libertad o libertad sexual, será castigado con la pena de prisión de seis meses

a dos años si el delito fuera contra la vida, y la de multa de seis a veinticuatro meses en los demás casos, salvo que al delito no impedido le correspondiera igual o menor pena, en cuyo caso se impondrá la pena inferior en grado a la de aquél.

2. En las mismas penas incurrirá quien, pudiendo hacerlo, no acuda a la autoridad o a sus agentes para que impidan un delito de los previstos en el apartado anterior y de cuya próxima o actual comisión tenga noticia.

Además, la ley LO 8/2021 exige una formación especializada, inicial y continua, de todos los profesionales que tengan contacto habitual con menores, creando figuras de referencia como el coordinador de bienestar en los centros escolares y el delegado de protección en las actividades deportivas, de ocio y tiempo libre, y establece la necesidad de adoptar guías de conducta, así como protocolos de actuación para proteger a los niños frente a cualquier tipo de violencia, necesidad a la que responde el presente documento.

Finalmente, son reseñables tres artículos de esta ley en relación con el deber de denuncia de la ciudadanía, el deber cualificado de quienes por su profesión o dedicación tengan encomendada la educación o cuidado de menores y a la regulación del Registro central de delincuentes sexuales creado en 2015.

Artículo 15. Deber de comunicación de la ciudadanía. Toda persona que advierta indicios de una situación de violencia ejercida sobre una persona menor de edad, está obligada a comunicarlo de forma inmediata a la autoridad competente y, si los hechos pudieran ser constitutivos de delito, a las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad, al Ministerio Fiscal o a la autoridad judicial, sin perjuicio de prestar la atención inmediata que la víctima precise.

Artículo 16. Deber de comunicación cualificado.

1. El deber de comunicación previsto en el artículo anterior es especialmente exigible a aquellas personas que, por razón de su cargo, profesión, oficio o actividad, tengan encomendada la asistencia, el cuidado, la enseñanza o la protección de niños, niñas o

adolescentes y, en el ejercicio de las mismas, hayan tenido conocimiento de una situación de violencia ejercida sobre los mismos.

En todo caso, se consideran incluidos en este supuesto el personal cualificado de los centros sanitarios, de los centros de protección a la infancia y de responsabilidad penal de menores, centros de acogida de asilo y atención humanitaria de los establecimientos en los que residan habitual o temporalmente personas menores de edad y de los servicios sociales.

2. Cuando las personas a las que se refiere el apartado anterior tuvieran conocimiento o advirtieran indicios de la existencia de una posible situación de violencia de una persona menor de edad, deberán comunicarlo de forma inmediata a los servicios sociales competentes.

Además, cuando de dicha violencia pudiera resultar que la salud o la seguridad del niño, niña o adolescente se encontrase amenazada, deberán comunicarlo de forma inmediata a las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad y/o al Ministerio Fiscal.

3. Cuando las personas a las que se refiere el apartado 1 adviertan una posible infracción de la normativa sobre protección de datos personales de una persona menor de edad, deberán comunicarlo de forma inmediata a la Agencia Española de Protección de Datos.

4. En todo caso, las personas a las que se refiere el apartado 1 deberán prestar a la víctima la atención inmediata que precise, facilitar toda la información de que dispongan, así como prestar su máxima colaboración a las autoridades competentes. A estos efectos, las administraciones públicas competentes establecerán mecanismos adecuados para la comunicación de sospecha de casos de personas menores de edad víctimas de violencia.

Artículo 57. Requisito para el acceso a profesiones, oficios y actividades que impliquen contacto habitual con personas menores de edad.

1. Será requisito para el acceso y ejercicio de cualesquiera profesiones, oficios y actividades que impliquen contacto habitual con personas menores de edad, el no haber sido condenado por sentencia firme por cualquier delito contra la libertad e indemnidad sexuales, así como por cualquier delito de trata de seres. A tal efecto, quien pretenda el acceso a tales profesiones, oficios o actividades deberá acreditar esta circunstancia mediante la aportación de una certificación negativa del Registro Central de delincuentes sexuales.

2. A los efectos de esta ley, son profesiones, oficios y actividades que implican contacto habitual con personas menores de edad, todas aquellas, retribuidas o no, que por su propia naturaleza y esencia conllevan el trato repetido, directo y regular y no meramente ocasional con niños, niñas o adolescentes, así como, en todo caso, todas aquellas que tengan como destinatarios principales a personas menores de edad.

3. Marco canónico

Los documentos más relevantes de la Iglesia católica en la materia que nos ocupa son los siguientes:

- *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* del Papa San Juan Pablo II, de

30 de abril de 2001. En él se promulgaron las “Normas para los delitos más graves”, entre los cuales está el abuso sexual. Estas normas solo alcanzan a los delitos contra el Sexto Mandamiento del Decálogo cometidos por un clérigo con un menor. Se considera menor a aquellas personas con edad inferior a 18 años.¹⁰

- *Normas sobre los delitos más graves reservados para el Dicasterio para la Doctrina de la Fe* del Papa Benedicto XVI de mayo de 2010. Se trata de una actualización exhaustiva del anterior, ampliando la edad de la víctima a los dieciocho años (art. 4), considerándolo como integrado dentro de los “delitos más graves” y, por tanto, reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe. Elevó también el plazo de prescripción del delito a los veinte años, comenzando a contar desde el día en que el menor hubiera cumplido los dieciocho años. Además, en relación a las víctimas, se equipara al menor la persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón (por ejemplo, una persona con una discapacidad intelectual).
- *Rescripto ex audientia SS.Mi*, de 9 de noviembre de 2021, con el cual se modifican y aprueban las Normas sobre delitos reservados a la Congregación para la Doctrina de la Fe, que entraron en vigor el 8 de diciembre de 2021.
- Carta circular de la Congregación para la Doctrina de la Fe a las Conferencias Episcopales de 3 de mayo de 2011: preparación de Líneas Guía sobre casos de abuso sexual de menores por parte del clero.
- Institución de la Comisión Pontificia para la protección de menores el 24 de marzo de 2014. En esta página web: www.tutelaminorum.org/es/ pueden consultarse todos los documentos, eventos e información relevante.
- Directivas de la Comisión Pontificia para la Protección de menores de 2015.
- *Motu proprio Como una madre amorosa* del Papa Francisco, de 4 de junio de 2016.
- Carta al Pueblo de Dios del Papa Francisco, de 20 de agosto de 2018.
- *Motu proprio Vos estis lux mundi* del Papa Francisco, de 7 de abril de 2019. En él se establece un procedimiento para denunciar abusos de Obispos, se tipifica el delito de encubrimiento, y se impone la obligación a las diócesis de elaborar en un año un sistema para que los fieles presenten informes relativos a estos delitos.¹¹

¹⁰ Artículo 6 del motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, 21 de mayo de 2010: «§ 1. Los delitos más graves contra la moral, reservados al juicio de la Congregación para la Doctrina de la Fe, son: 1º El delito contra el sexto mandamiento del Decálogo cometido por un clérigo con un menor de dieciocho años. En este número se equipara al menor la persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón; 2º La adquisición, retención o divulgación, con un fin libidinoso, de imágenes pornográficas de menores, de edad inferior a catorce años, por parte de un clérigo en cualquier forma y con cualquier instrumento. § 2. El clérigo que comete los delitos de los que se trata en el § 1 debe ser castigado según la gravedad del crimen, sin excluir la dimisión o la deposición».

¹¹ Artículo 1 del motu proprio *Vos estis lux mundi*, 7 de mayo de 2019: «§ 1. Las presentes normas se aplican en el caso de informes relativos a clérigos o miembros de institutos de vida consagrada o sociedades de vida apostólica en relación con: a) delitos contra el sexto mandamiento del Decálogo que consistan en: i. obligar a

- Modificación del ***Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*** por parte del Papa Francisco, de 11 de octubre de 2021.¹²
- El 8 de diciembre de 2021 entró en vigor la reforma del Código de Derecho Canónico relativa al Libro VI, Las sanciones penales en la Iglesia. Es importante, en esta materia, el nuevo canon 1398.¹³
- Congregación para la Doctrina de la Fe. *Vademecum 2.0* sobre algunas cuestiones procesales ante los casos de abuso sexual a menores cometidos por clérigos, de 05 de junio de 2022.
- *Motu proprio Vos estis lux mundi* del Papa Francisco, de 25 de marzo de 2023. Por el que se promulgan definitivamente los procedimientos para prevenir y combatir el fenómeno de los abusos sexuales en el seno de la Iglesia católica y se deroga la anterior versión de 2019.¹⁴

alguien, con violencia o amenaza o mediante abuso de autoridad, a realizar o sufrir actos sexuales; ii. realizar actos sexuales con un menor o con una persona vulnerable; iii. producir, exhibir, poseer o distribuir, incluso por vía telemática, material pornográfico infantil, así como recluir o inducir a un menor o a una persona vulnerable a participar en exhibiciones pornográficas; b) conductas llevadas a cabo por los sujetos a los que se refiere el artículo 6, que consisten en acciones u omisiones dirigidas a interferir o eludir investigaciones civiles o investigaciones canónicas, administrativas o penales, contra un clérigo o un religioso con respecto a delitos señalados en la letra a) de este parágrafo. §

2. A los efectos de las presentes normas, se entiende por: a) "menor": cualquier persona con una edad inferior a dieciocho años o legalmente equiparada a ella; b) "persona vulnerable": cualquier persona en estado de enfermedad, de deficiencia física o psicológica, o de privación de la libertad personal que, de hecho, limite incluso ocasionalmente su capacidad de entender o de querer o, en cualquier caso, de resistir a la ofensa; c) "material pornográfico infantil": cualquier representación de un menor, independientemente de los medios utilizados, involucrado en actividades sexuales explícitas, reales o simuladas, y cualquier representación de órganos sexuales de menores con fines predominantemente sexuales».

12 Artículo 6 del *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, de 2021: «Los delitos más graves contra las costumbres, reservados al juicio del Dicasterio para la Doctrina de la Fe, son: 1º el delito contra el sexto mandamiento del Decálogo cometido por un clérigo con un menor de 18 años o con una persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de razón; la ignorancia o el error por parte del clérigo acerca de la edad del menor no constituye circunstancia atenuante o eximente. 2º la adquisición, posesión, exhibición o divulgación, con fin libidinoso o de lucro, de imágenes pornográficas de menores de 18 años por parte de un clérigo, de cualquier modo y con cualquier instrumento».

13 Can. 1398 - § 1. «Debe ser castigado con la privación del oficio y con otras justas penas, sin excluir la expulsión del estado clerical, si el caso lo requiriese, el clérigo: 1. que comete un delito contra el sexto mandamiento del Decálogo con un menor o con una persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón o a la que el Derecho reconoce igual tutela; 2. Que recluta o induce a un menor, o a una persona que habitualmente tiene un uso imperfecto de la razón, o a la que el Derecho reconoce igual tutela, para que se muestre pornográficamente o para que participe en exhibiciones pornográficas, sean verdaderas o simuladas; 3.o que inmoralmemente obtiene, conserva, exhibe o divulga, de cualquier modo y por cualquier medio, imágenes pornográficas de menores o de personas que habitualmente tienen un uso imperfecto de la razón». § 2. Si un miembro de un instituto de vida consagrada o de una sociedad de vida apostólica, o cualquier fiel que goza de alguna dignidad o desempeña un oficio o una función en la Iglesia, comete uno de los delitos enumerados en el § 1 o en el c. 1395, § 3, debe ser castigado conforme al c. 1336, §§ 2-4, añadiendo también otras penas según la gravedad del delito.

14 Artículo 1 del *motu proprio Vos estis lux mundi* de 2023: «§ 1. Las presentes normas se aplican en el caso de informes relativos a clérigos o miembros de institutos de vida consagrada o sociedades de vida apostólica a los moderadores de las asociaciones internacionales de fieles reconocidas o erigidas por la Sede Apostólica con relación a: a) delitos contra el sexto mandamiento del Decálogo que consistan en: i. obligar a alguien, con violencia o amenaza o mediante abuso de autoridad, a realizar o sufrir actos sexuales; ii. realizar actos sexuales con un menor o con una persona vulnerable; iii. producir, exhibir, poseer o distribuir, incluso por vía telemática, material pornográfico infantil, así como recluir o inducir a un menor o a una persona vulnerable a participar en

- Instrucción de la Conferencia Episcopal Española sobre abusos sexuales. Especial referencia a los casos de menores, quienes habitualmente tienen uso imperfecto de razón y aquellos a los que el Derecho reconoce igual tutela, de 9 de mayo de 2023.

exhibiciones pornográficas; b) conductas llevadas a cabo por los sujetos a los que se refiere el artículo 6, que consisten en acciones u omisiones dirigidas a interferir o eludir investigaciones civiles o investigaciones canónicas, administrativas o penales, contra un clérigo o un religioso con respecto a delitos señalados en la letra a) de este párrafo. § 2. A los efectos de las presentes normas, se entiende por: a) "menor": cualquier persona con una edad inferior a dieciocho años o legalmente equiparada a ella; b) "persona vulnerable": cualquier persona en estado de enfermedad, de deficiencia física o psicológica, o de privación de la libertad personal que, de hecho, limite incluso ocasionalmente su capacidad de entender o de querer o, en cualquier caso, de resistir a la ofensa; c) "material pornográfico infantil": cualquier representación de un menor, independientemente de los medios utilizados, involucrado en actividades sexuales explícitas, reales o simuladas, y cualquier representación de órganos sexuales de menores con fines predominantemente sexuales» (traducción propia).

7.6 ANEXO VI

INFORME DE NOTIFICACIÓN – AGRESIÓN SEXUAL A MENORES

1. DATOS DEL NOTIFICADOR	
FECHA DE NOTIFICACIÓN:	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
N.º DE IDENTIFICACIÓN PROFESIONAL:	
ORGANISMO:	
CENTRO DE TRABAJO:	
DIRECCIÓN:	
TELÉFONO:	
PROVINCIA:	CÓDIGO POSTAL:
MUNICIPIO:	

DATOS DEL/LA MENOR (POSIBLE VÍCTIMA DE ABUSO)	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
FECHA DE NACIMIENTO:	
NACIONALIDAD:	
TELÉFONO:	
DOMICILIO O CENTRO:	
PROVINCIA:	CÓDIGO POSTAL:
MUNICIPIO:	

3. DATOS DEL PADRE/MADRE/TUTOR	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
DOMICILIO:	
PROVINCIA:	
MUNICIPIO:	CÓDIGO POSTAL:
TELÉFONO:	

4. DATOS DEL PADRE/MADRE/TUTOR	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
DOMICILIO:	
PROVINCIA:	
MUNICIPIO:	CÓDIGO POSTAL:
TELÉFONO:	

5. DATOS DE LA PERSONA INFORMANTE (EN SU CASO)	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
FECHA DE NACIMIENTO:	
RELACIÓN O PARENTESCO CON EL MENOR:	
DOMICILIO:	
PROVINCIA:	
MUNICIPIO:	CÓDIGO POSTAL:
TELÉFONO:	

6. DATOS DE LA SITUACIÓN OBSERVADA (con fecha de las observaciones)
TRANSCRIPCIÓN, LO MÁS LITERAL POSIBLE, DE LO VERBALIZADO/MANIFESTADO POR EL MENOR, EN SU CASO. Contexto o situación en que se producen estas verbalizaciones. O se realizan dibujos o documentos gráficos por el menor.
INDICADORES OBSERVADOS EN EL MENOR

7. DATOS RELATIVOS AL / A LA PRESUNTO/A/ AGRESOR/A (SI SE CONOCEN)	
NOMBRE Y APELLIDOS:	
PROFESIÓN:	
RELACIÓN CON EL MENOR:	
SEXO: ☐ Hombre ☐ Mujer	Fecha NACI- MIENTO/EDAD:
DOMICILIO:	
TELÉFONO:	NIVEL EDUCATIVO:
SITUACIÓN DE ACCESIBILIDAD ☐ TIENE CONTACTO CON EL/LA MENOR ☐ NO TIENE CONTACTO CON ÉL	
OBSERVACIONES:	
INFORMACIÓN ADICIONAL	
SE ACOMPAÑARÁ LA INFORMACIÓN O LOS DATOS DE RELEVANCIA EXISTENTES SOBRE: (señalar los informes que se adjuntan)	

7.7 ANEXO VII

MODELO DE AUTORIZACIÓN DE TRASLADO DE INFORME AUTORIZACIÓN DE LOS REPRESENTANTES LEGALES DEL MENOR VÍCTIMA DE AGRESIÓN SEXUAL PARA LA REMISIÓN DE INFORMACIÓN A LA FISCALÍA O LA OFICINA DE PROTECCIÓN DEL MENOR

Yo, D. / D^a. con
D.N.I. en calidad de madre/padre/tutor
del.....menor,
con D.N.I. y domicilio a efecto de notifi-
caciones en

Consiento en la remisión de la información que resulte necesaria desde su
Entidad a la Fiscalía o la Oficina de Protección del Menor, con el objeto de que
puedan realizarse las acciones que la autoridad competente estime oportunas
teniendo en cuenta la legislación vigente.

En, a.....de.....de 202.....

Firmado:

(persona interesada o su representante legal si procede)

